

Mphato 1

KOTARA 2

SEPEDI

LELEME

LA GAE

Lenaneothuto

GO EFOGA MAIKARABELO/MOKGWA WA THULAGANYO

Dumelang Bašomi mmogo,

Re a le amogela mo go lenaneo la NECT la leleme la gae!

Hle! lemogang gore dingwalwa tše tša leleme la gae tša NECT Kotara 2 di ngwadilwe ka nako ye kopana kudu, ka fao re a dumela gore go a kgonega gore go ka ba le diphošollo le diphetogo.

Re rata gore hle le be beng ba dingwalwa tše, le šome le sehlopha sa rena gore re kgone go bušeletša le go kaonafataša phetolelo ye. Ge o hwetša diphošo, hle latela mokgwa wo o latelago go di bega:

- 1 Romela emeile go aterese ye e nepagetšego:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Ka mothalading wa sehlogo, ngwala referense ya sengwalwa. MPHATO WA 1 KOTARA 2 MATLAKALA 45–47 LENANEOTHUTONG.
- 3 Mo mmeleng wa emeile, ngwala lenaneo la diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa. Dira diphetogo godimo ga lenaneothuto gomme o tšee seswantšho goba sekene sa letlakala leo gomme ole romele ka emeile.
- 4 Ge o nale bothata bjo bogolo ka polelo bjo o ratago go re lemoša bjona, hle ngwala se ka mo mothalading wa sehlogo ka tsela ye, Mohlala: BOHLATSE BJA SEMMOTWANA SA TIKOLOGO.
- 5 Ke moka , mo mmeleng wa emeile, hlaloša bothata bjoo.
- 6 Hle ngwala leina la gago, boemo bja gago le nomoro ya gago ya sellathekeng gore re kgone go ikgokaganya le wena ge go ka hlokagala gore re boledišane.
- 7 **Re a leboga ge o kgonne go tliša bokgoni bja gago mo leneneong le! Re nyaka go netefatša gore re nale phetolelo yeo e nepagetšego go leleme le lengwe le le lengwe leo le tšwelelago mo dingwalweng ka moka.**

Diteng

Dintlha tša bolaodi	v
Kgwekgwe ya tshepedišo	xiii
Beke 1 Tabakgolo: Bagwera	1
Mošupologo	3
Labobedi	7
Laboraro	12
Labone	17
Labohlano	21
Beke 2 Tabakgolo: Bagwera	25
Mošupologo	27
Labobedi	32
Laboraro	37
Labone	42
Labohlano	46
Beke 3 Tabakgolo: Go bjala	51
Mošupologo	53
Labobedi	57
Laboraro	61
Labone	66
Labohlano	69
Beke 4 Tabakgolo: Go bjala	73
Mošupologo	75
Labobedi	79
Laboraro	84
Labone	89
Labohlano	93
Beke 5 Tabakgolo: Diphoofolo	97
Mošupologo	99
Labobedi	103
Laboraro	108
Labone	114
Labohlano	118

Beke 6 Tabakgolo: Diphoofofo	123
Labobedi	129
Laboraro	135
Laboraro	136
Labone	141
Labohlano	145
Beke 7 Tabakgolo: Tša dipapadi le meraloko	149
Mošupologo	151
Labobedi	155
Laboraro	160
Labone	165
Labohlano	169
Beke 8 Tabakgolo: Tša dipapadi le meraloko	173
Mošupologo	175
Labobedi	179
Laboraro	184
Labone	189
Labohlano	193
Beke 9 Tabakgolo: Tše tharo tše dinnyane ...	197
Mošupologo	199
Labobedi	203
Laboraro	207
Labone	212
Labohlano	215
Beke 10 Tabakgolo: Tše tharo tše dinnyane ...	219
Mošupologo	221
Labobedi	226
Laboraro	231
Labone	235
Labohlano	240

Dintlha tša bolaodi

Ditšweletšwa tša Thuto

Mo kotareng ye, baithuti ba swanetše go ba ba šetše ba fihleletše ditšweletšwa tše:

GO THEELETŠA LE GO BOLELA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela goba go opela dikoša tše nne goba merumokwano.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go tšea karolo dipoledišanong tša ka phapošing gore ba abelane ka tsebo yeo ba tšwelelago ba nale yona.
- 3 Barutwana ba swanetše go ahlaahla kanegelo ya go bala ka go abelana, ba šomiša foreimi ya poledišano/go ahlaahla bjalo ka hlahlo.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ithlamela dikanegelo tša bona gore ba tle ba kgone go dira mošongwana wa bona wa go anega dikanegelo ka bokgabo.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela ka dingwalwa tša bona.
- 6 Barutwana ba swanetše go kwešiša le go kgona go šomiša tlotlontšu yeo e latelago.

dikokwana	go ba le dih-long	o na le kgw-erano	kgopilwe	kwatiša	selekišitše
lokile	go se loke	go lebalela (go tshwarela)	ga gwa tlwaelega	phuti	phala
go fula	go bolawa ke bodutu	go ba le batho	go a kgonega / go tlwael-egile	ga go kgonege / ga go direge gantsi	ga ke tshephe mahlo a ka
bjala/mela	mabu	peu	go šila	go paka	korong
tšwafa	go šoma ka maatla	hloga	sehlašana	bjala	bjala leswa
e a jega	dienywa	merogo	phela	medu	ka fase ga mabu
tšhukudu	e a hwelela	ba bolai ba diphoofolo	go bea leihlo	šireletša	tšwelela
go sebe mo-laong	go ba ka fase ga kgatello	fodiša	llama	wulu	bojagobe
go fana	nonwane ya kakanyotlhaloso	sehlaba	molapo	setšhaba	bohlokwa kudu
go loka	pelompe	go itlwaetša	molatedi	didirišwa	sebjana
mothopase-foka	maphenkgišana kgang	go rata	mogale	tona	lepidibidi
buša	kgoboketša	mokgobo	tora	go tšea ka dikgoka	makotikoti

dino	phenkgišano	go phalana	aga	dišomišwa	go tia goba go
kgwahla	ditena	taka	e bolokegile	kitimiša	sireletša
go hemelana	ditšhwene	sekgorapata	phušula	bodulo	hunyela
go tloša	go boloka	pobolo	nyako		

TEMOGO YA MEDUMO LE DITUMATLHAKA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka go theeletša feela.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka mokgwa wa go itiragalela.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go kopanya le go kgaoganya medumo yeo e latelago.

k	j	t	f	g	s
š	h	w	y	ts	hl
lw	tl	sw	kg	th	oo

Barutwana ba swanetše go kgona go arola medumo yeo e latelago ka dinoko

kobo	koba	kuka	kala	kiba	koko
jela	jele	jase	joko	dijo	eja
tate	taba	tema	taga	tia	tima
feta	fela	fofo	fula	fala	gama
gola	gae	gata	anega	goga	sega
sola	sefa	seba	soba	sopo	šala
lešoba	lešaka	šupa	lešoboro	lešole	hema
huma	huetša	holofela	mohola	mahala	wena
wela	lewa	wulu	wiki	wiša	yena
yona	boya	yela	moya	seyalemoya	tsoga
tsela	tsebe	tsoma	tsefa	tseba	hlapi
hlano	hlaka	hlapa	hlalefa	sehlare	lwala
lwela	befelwa	agelwa	lweša	elwa	tlala
tloga	tloša	tlaba	tlola	setlolo	swara
swaya	swaba	swele	swina	leswiswi	kgaka
kgala	kgara	lekgotla	kgoka	kgoma	thaba
thaka	thotha	thupa	thapa	thipa	mooka
mooki	phoofolo	phooko	mookola		

GO BALA

Barutwana ba swanetše go kgona go bileletša medumo ya mantšu ao a latelago

kobo	koba	kuka	kala	kiba	koko
jela	jele	jase	joko	dijo	eja
tate	taba	tema	taga	tia	tima
feta	fela	fofo	fula	fala	gama
gola	gae	gata	anega	goga	sega
sola	sefa	seba	soba	sopo	šala
lešoba	lešaka	šupa	lešoboro	lešole	hema
huma	huetša	holofela	mohola	mahala	wena
wela	lewa	wulu	wiki	wiša	yena
yona	boya	yela	moya	seyalemoya	tsoga
tsela	tsebe	tsoma	tsefa	tseba	hlapi
hlano	hlaka	hlapa	hlalefa	sehlare	lwala
lwela	befelwa	agelwa	lweša	elwa	tlala
tloga	tloša	tlaba	tlola	setlolo	swara
swaya	swaba	swele	swina	leswiswi	kgaka
kgala	kgara	lekgotla	kgoka	kgoma	thaba
thaka	thotha	thupa	thapa	thipa	mooka
mooki	phoofolo	phooko	mookola		

Barutwana ba swanetše go kgona go bala mantšu ao a latelago ka tebelelo feela.

o	seke	wa	sega	bagwera	bogwera
bjo	fapanego	bo	botse	ke	thuša
mang	go	bjala	tla	lebelela	dipeu
re	swanetše	šireletša	diphoofolo	šoga	wulu
ebe	garane	šoma	ka	maatla	itšhudulle
bapale	dipapadi	le	dithaloko	agang	dintlo
tša	tia	kgetha	bohlale		

Barutwana ba swanetše go kgona go bala sengwalwa seo se kgokaganego go swana le mohlala wo o latelago.

n/a

KWEŠIŠO

- 1 Barutwana ba swanetšo go dira dikakanyo ka sengwalwa ka go lebelela diswantšho.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go gopola dintlha ka sengwalwa.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go anega kanegelo gape.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go latelanya ditiragalo go tšwa sengwalweng.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go kwešiša gore go ra go reng go ba le ponokgopolo, go dira gikgokaganyo, go kamaka le go gopla ka sengwalwa.
- 6 Barutwana ba swanetše go kgona go nagana ka sengwalwa ba šomiša foreimi ya go ahlaahla.
- 7 Barutwana ba swanetše go kgona go araba dipotšišo tšeo di ngwadilwego tša teka kwešišo ka sengwalwa.

GO NGWALA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go thala seswantšho seo se kwešišegago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go oketša ka lentšu le tee goba a mabedi go sethalwa sa bona
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go feleletša foreimi ye kopana ya go ngwala.

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go balela godimo ka pukung ya bona yeo e lakaneditšwego ya go bala ebile ba bale le morutiši ka sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka, go kgona go hwetša hlahlo go ya ka sengwalwa le go lemoga mantšu feela ka tebelelo ge ba bala.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go itekola bokgoni bja bona bja go lemoga mantšu le kwešišo.

Ditlabakelo le dithušathuto tše di filwego

Tseba gore dithušathuto ka moka tše di filwego ke tša sekolo. Dithušathuto di ntšhiwa ga tee fela, seo se ra gore di swanetšwe go gatišwa le go hlokomelwa.

Ka kotara ya 1 barutiši ba fiwa dithušathušo tše di latelago

1 Diphaphathi tša go bontšha tša mebala x 4

Šomiša diphaphathi tše go beakanya mošomo wa gago wa beke. Beke engwe le engwe, laetša thutomodumo le mantšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, mantšu a tlontlontšu le tabakgolo, tshwantšhetšo le foreimi ya go ngwala.

2 Ditšhate tša Mongwalo

Laetša ditšhate tše ka pele ga phaphoši, gore barutwana ba kgone go e bona gabotse. Ba Mphato wa 1 le ba wa 2 ba tla fiwa ditšhate tša mogatišo. Ba wa 2 le wa 3 ba tla fiwa tšhate ya mogatišo le tšhate ya mothikitho.

3 Kotara ya 1 Lenaneo thuto

Šomiša lenaneo thuto go bona seo o swanetšego go se ruta letšatši le lengwe le le lengwe. Kgwekgwe ya tshapedišo e go laetša gore lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le rutwa bjang. Dibeke tše pedi tša Kotara ya 1, o tla latela lenaneo la tataišo.

4 Kotara ya 1 Selatela mohlala

Šomiša tokomane ye go feleletša Lenaneo la ngwaga la go ruta (ATP) le polane ya kotara. Swaya gomme o ngwale letšatši kgwedi la lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le mošongwana wa kelo ge o feditše. Gopodišiša ka tsela yeo o rutilego ka gona.

5 Kotara ya 1 Puku e kgolo

Šomiša puku e kgolo ya dikanegelo ge o dira mananeo thuto a Go bala ka go abelana. Go na le dikanegelo tše seswai mo kotareng – kanegelo e tee beke le beke.

6 Kotara ya 1 Sephuthelwana sa dithušathuto

Sephuthelwana sa dithušathuto se na le dilo tše di latelago:

- **Mantšu a papetlakgadima** a filwe a tlotlontšu a tabakgolo, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša; thutomodumo le mantšu. A sege gabotse o a boloke ka tsela ya maleba. O šomiše mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Tlotlontšu ya tabakgolo le tshwantšhetšo** di filwe mo go kgonegegago. Di ripe o di boloke ka tsela ya maleba. Šomiša mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Matlakala a go laodiša kanegelo ka bokgoni** di filwe tabakgolong engwe le engwe. Di ka tatelano ya diswantšho te 3 go iša go tše 4 tša go laodiša kanegelo. Go na le dikgatišo tše 10 tša letlakala le lengwe le le lengwe – le tee la sehlophana. O kgopelwa go dira dikgatišo tše dingwe ge e le gore go a hlokagala.
- **Matlakala a go gatiša a kelo** a filwe go gatiša dipoelo le ditshwayotshwayo tša kotara.

7 Kotara ya 1 Matlakala a mošomo a go bala x 8

Matlakala a mošomo a go bala a seswai a filwe mo kotareng – e tee ya beke le beke go tloga ka beke ya 3 go fihlela ka beke ya 10. Šomiša matlakala a mošomo le phaphoši ka moka ge o bala le bona ka dihlophana tša go bala ka go hlwahlwa. Go na le matlakala a 20 a letlakala le lengwe le le lengwe la go bala. O ka oketša matlakala ge go hlokega.

Setlwaedi sa mehleng sa beke le beke: Di iri tše 7

- 1 Kago ya lenaneo la thuto le latela setlwaedi sa mehleng beke engwe le engwe.
- 2 Se se dira gore go be bonolo gore barutiši le barutwana ba kgone go latela.
- 3 Barutwana ba kgona go itokišetša mošongwana o latelago ge ba tseba setlwaedi sa mehleng.

- 4 Setlwaedi sa mehleng se theilwe motheong wa SEPHOLEKE (CAPS) wa leleme la segageno: bonnyane ba nako ya di iri tse 7 mo bekeng.
- 5 Setlwaedi se sa mehleng se dirilwe e le karolo ya lenaneo la maleme bobedi mmogo le PSRIP EFAL kago ya lenaneo la thuto.
- 6 Laetša setlwaedi sa mehleng ka phapošing o e tsebe ka hlogo!

Mošupologo		Labobedi		Laboraro		Labone		Labohlano	
Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15
		Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15
Mongwalo	15	Mongwalo	15	Mongwalo	15				
Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15			Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15
Go ngwala	30			Go ngwala	30				
Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30
1. 45		1. 15		1. 45		1. 00		1. 15	

Go itokiša beke le beke

Go bohlokwa go gopola gore ka leleme la Sepedi lenaneo lee fokoditše hlokego ya gore barutiši ba POLANE, efela go ITOKIŠA go sa nyakega! Letšatši le tee mo bekeng ka meriti, hlakana le barutišimmogo le wena, barutiši ba motheo wa thuto, le itokišetša le le mmogo.

Ge o itokišetša, gopola go:

- 1 Bala lenaneo thuto la beke kamoka ga yona.
- 2 Kgonthišiša gore o tseba le go kwešiša di tsela tša kgwekgwe ya tshepedišo tšeo di swanetše go šomišwa. Ge o gakanega e ya seripana sa hlogo ye 'kgwekgwe ya tshepedišo' o ikgotšhe.
- 3 Sa go latela, lekola gore ke dife dipapetla kgadima le ditshwantšhetšo dife tšeo di nyakegago mo Tabakgolong le tlotlontšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, medumo le foreimi ya go ngwala. Beakanaya dipapetlakgama le ditshwantšhetšo ka tsela ye:
 - a Ripa dipapetlakgadima goba ditshwantšhetšo.
 - b Leka go dikgomaretša godimo ga khatipokisi goba lephephe.
 - c Ge go kgonega, o e apeše ka plastiki.
 - d Boloka di papetlakgadima tša lenaneothuto ka ga re ga onfolopo, goba ka rekere diphuthege lefelo le tee.
- 4 Kgobokanya dithušathuto tše dingwe tšeo o ka dinyakago, bjalo ka ditshwantšho goba dilo tša nnete.
- 5 Lekodišiša ge eba puku e kgolo e sale gabotse.

- 6 Bala mešongwanana ka gare ga DBE yeo o ka e dirago.
- 7 E tlwaetše go dira dithuto tša go ngwala.
- 8 Kgonthišiša gore Selotamohlala sa gago se mo nakong, go tloga beke ya go feta le gore e laetša tema ye o e kgathilego.

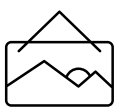
Tabakgolo le lenaneo la go bala

NOMORO YA BEKE	TABAKGOLO	SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA	LETLAKALA LA MOŠOMO WA GO BALA
1	Bagwera	Bagwera ba 'A'	1
2	Bagwera	Kgomo le phala	2
3	Go bjala	Kgogwana e khwibidu	3
4	Go bjala	Khwezi o humana seboko	4
5	Diphoofolo	Di Black Mamba tša Munene	5
6	Diphoofolo	Ke ka lebaka la eng llama e dula godimo	6
7	Tša dipapadi le meraloko	Siphelo o hlakana le mogale wa gagwe	7
8	Tša dipapadi le meraloko	A re bapaleng Bhati	8
9	Tše tharo tše dinnyane....	Dikolobjana tše tharo	9
10	Tše tharo tše dinnyane....	Diorangtan tše tharo	10

Kotara ya 1 Lenaneo la Kelo

Lenaneo la diteko le dirilwe go ya ka seripa 4 seo se khutsofaditšwego sa SEPHOLEKE CAPS). Se se ka hwetšwa ka morago ga selotamohlala kotareng yenngwe le yennwe.

Ditaetšo ka Phaphošing

DIPHAPHATHI TŠA GO BONTŠHA

- 1 Karolo e nngwe ya lenaneo le, o tla fiwa diphaphathi tša go bontšha tše nne tše dikgolo tša mebala ya go fapafapana.
- 2 Phaphathi e ngwe le engwe ya mmala e tla laetša mantšu a go fapanafapana a beke.
- 3 Šomiša diphaphathi tše ka tsela ye:
 - a **Phaphathi e talamorogo** –laetša tabakgolo le mantšu a tlotlontšu mmogo le ditshwantšhetšo tša beke.
 - b **Phaphathi e talalerata** – laetša mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša a beke.

- c Phaphathi e serolwana** –laetša ditumatlhaka le mantšu a beke.
- d Phaphathi e pinki** – laetša foreimi ya go ngwala ya beke yeo.
- 4** Mantšu a mo diphaphathing tše a swanetše go fetolwana beke engwe le engwe.
- 5** O kgopelwa gore o seke wa tlogela tlotlontšu ya tabakgolo le ditshwantšhišo gore ngwaga o fele. Ditshwantšhišo di swanetše go sepelelana le tabakgolo yeo o idirago. Ge phaphoši e tletše ka mantšu le ditshwantšhišo e ka hlakahlakantšha barutwana ba se hlwe ba e ela hloko.
- 6** Ge o tlošitše mantšu le ditshwantšhišo , di boloke.
- 7** Hlokomela mantšu ao gore o kgone go a šomiša gape ngwaga o latelago.

TAFOLA YA TABAKGOLO

- 1** Leka go dira tafola ya Tabakgolo ka phaphošing ya gago.
- 2** Šomiša sekgoba go laetša diswantšho le dilo tša mmakgonthe tša go sepedišana le tabakgolo.
- 3** Ngwala maina a dilo tšeo, gore barutwana ba kgone go ithuta tlotlontšu.

Kgwekgwe ya tshepedišo

Bolaodi ba phaphoši

Tše dingwe tša motheo wa bolaodi ba phaphoši le maano di gona e le 'kgwekgwe ya tshepedišo'. A ke maano ao a dulago a šomišwago mo lenaeong le, go bohlokwa go a tseba.

***Maikemišetso:** Go kaonafatša nako ya go šoma, maitshwaro a barutwana le tšhomišanommogo gare ga barutwana. Go fokotša ditšhitišo tša go ithuta. Go hlagiša papadi e le mokgwa o mongwe wa go ithuta.*

GO DULA LE DIHLOPHANA

- 1 Go bohlokwa kudu go ipha nako le go ela hloko gore o dudiša barutwana bjang ka phaphošing.
- 2 Ge o dira se, gopola dintlha tše bohlokwa tše:
 - a **Dudiša barutwana go ya ka bokgoni bjo bo tswakilego** – ga go nyakege gore barutwana ba go se kgone ba dule mmogo, le ba go kgona ba dula mmogo. Tswaka barutwana gore phaphoši e be sebaka seo se tswakanego go ya ka bokgoni.
 - b **Dudiša barutwana ka bohlale go phema dikgohlano goba lešata.** O seke wa dudiša barutwana ba go tshwenyana mmogo. O seke wa dudiša barutwana bao ba ratago go bolela mmogo. Phema mathata ka go ba arongantšha.
- 3 Mo lenaneong la rena la go ithuta, go na le mešongwana eo barutwana ba swanetšego go šoma ka dihlophana.
- 4 Tše e swanetše go ba dihlophana tše 3–4 tša barutwana bao ba dulago mmogo goba kgauswi le kgauswi. Dira se gore ge o ba botša go šoma ka dihlophana ba ka kokoana ga bonolo le ka pela ba sa senye nako le go sepela kudu.
- 5 Ge barutwana ba dutše ka methaladi, tsela e bonolo ya go hlama dihlophana ke gore barutwana ba ka mo pele ba sokologe ba lebelletse ba ba bedi ba ka morago ga bona ba mothaladi wa go latela. Ba kgona go hlama sehlopha sa bonne ka bonne ka potlhako.
- 6 O seke wa tlogelela se go barutwana. Tšea sephetho gore o hlama bjang dihlophana ka phaphošing, o hlahle barutwana go itlwaetša go hlama dihlophana tše ka pela ka setu.
- 7 Ge o bona gore sehlopha ga se kwane gabotse, dira diphetogo – o seke wa gapeletša barutwana go šoma mmogo.

GO SEPEDIŠA POLEDIŠANO YA DIHLOPHA

- 1 Mo lenaneong le la thuto, go na le mešongwana e mmalwa yeo e nyakago barutwana gore ba tshware makgotlana a go ahlaahla.
- 2 Hlahla barutwana gore dira se ka tsela ye:
 - a Sa pele, barutwana ba swanetše go ba mo dihlophaneng tša bona.

- b** Sa go latela, barutwana ba swanetšego ngwala dintlha tša dipotšišo tša go ahlaahlwa goba freimi
- c** Ke moka, morutwana o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le engwe:
- Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Bjalo bjalo
- 3** E ka ba leano le le kaone go šomiša 'mokokotlelo wa go bolela/leswika/selo' go laola se.
- a** Efa sehlophana se sengwe le se sengwe selo bjalo ka mokokotlelo wa mebala goba leswika.
- b** Motho yo a swerego selo o a bolela gomme ba bangwe ka moka mo sehlopheng ba hlwaya tsebe.
- c** Ge morutwana wa mathomo a boletše, o swanetše go fetišetša selo go morutwana wa go latela, bjalo bjalo.
- 4** Ge e le gore sehlopha se swanetše go fana ka pego, ge eba o mongwe le o mongwe o arabile, sehlopha seka kgetha karabo ya maleba go araba potšišo engwe le engwe.

MEŠONGWANA YA PHETOGO SEGALO YA GO BALA

- 1** Ge o dira thuto ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, barutiši ba swanetše go šoma le dihlopha tše pedi.
- 2** Mo magareng ga dihlopha tše pedi, go bohlokwa go tšea 'kgefo' pele o tanya šedi ya barutwana gore ba thome ka letlakala la mošongwana wa go bala.
- 3** Dira se ka tsela ya:
- a** Ge o feditše go šoma le bona, romela sehlopha sa 1 gore ba ye go dula fase.
- b** Tanya šedi ya barutwana.
- c** Dira mošongwana wa go phetogo ya segalo ya go bala le phaphoši kamoka.
- d** Tanya šedi ya barutwana gape ka letlakala la mošomo la go bala.
- e** Hlalosa mošongwana wa go latela mo letlakalatšhomo la go bala.
- f** Gopotša barutwana gore ba swanetše go fetša mošongwana o ba o dirago pele ba ka tswela pele ka mošongwana o mongwe – ba swanetše go šoma ka lebelo la bona.
- g** Bitša sehlopha sa 2 gore ba tle ba šome le wena.
- 4** Ka kotara ya 1, re kganyoga gore o šomiše mešongwana ye e 4 ya phetogo ya segalo ya go bala le barutwana:

Mošongwana wa 1: Morutiši o re

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Hlalosa gore o tla dira tšhišinyego tša go fapafapana, go swana le: kgoma hlogo ya gago; fofiša khaete; tšokotša nko ya gago; fofa makga a mararo; bj bj.
- 3 Ge o le wa mathomo wa gore 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go dira tiro.
- 4 Ge o sa re 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go ema ba seke ba šikinyega.
- 5 Ge morutwana a dira tiro o se nke o re 'morutiši o re', ke moka morutwana woo o tšwile o swanetše go dula fase.
- 6 Mothopasefoka ke morutwana wa mafelelo o a emeletšego.

Mošongwana wa 2: Moletlo wa go bina

- 1 Botša barutwana go emelela.
- 2 Hlalosa gore o tla raloka mmimo mo sellathekeng sa gago.
- 3 Ge barutwana ba ekwa mmimo, ba swanetše go bina.
- 4 Ge mmimo o fetša go tima, barutwana ba swanetše go ema kgahla.
- 5 Letša mmimo le go tima mmimo makga a mmalwa gore barutwana ba kgone go bina le go kgahla makga a mmalwa!

Mošongwana wa 3: Itšokotše, itšokotše, kgahla

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Ere: itšokotše, itšokotše, itšokotše, itšokotše, kgahla!
- 3 Barutwana ba swanetše go bolelela se mmogo le wena ba swanetše go itšokotša mebele ya bona ge ba re 'itšokotše'.
- 4 Ge ba 'kgahla' ba swanetše ema pho, ka setu ba se šikinyege!
- 5 Boeletša se makga a mmalwa.

Mošongwana wa 4: Setulo sa ka le nna

- 1 Botša barutwana ba emelele kgauswi le ditulo tša bona. Go swanetše go ba le sekgoba sa go bonala.
- 2 Efa barutwana melawana eo ba swanetšego go elatela – ba swanetše go dira se ka pela le ka setu.
- 3 Melawana ye e tsamaelana le setulo ba swanetše go itlwaetša go šomiša matlema.
- 4 Efa melawana ya go swana le:
 - ema ka morago ga setulo
 - kukela setulo sa gago godimo
 - namela godimo ga setulo sa gago

- Tšea kgato o tshele setulo sa gago
- bj bj.

Mešongwana ya Bomolomo

Mathomong a mananeothuto a polelo ya gae ka Mošupologo, Laboraro le Labohlano o tla dira mešongwana ya bomolomo. Ye ke mešongwana ya go theeletša le go bolela ya lenaneo le. Mešongwana ye e di dirilwe ka tlhokomelo gore di kgone fa morutwana o mongwe le o mongwe monyetla wa go bolela.

Ruta tlotlontšu ya tabakgolo

Maikemišetšo: Go oketša tsebo ya barutwana yeo ba humanego ka maitemogelo, ka go šomiša kgopolo le go ithuta tlotlontšu ka phapošing, gore ba kgone go godiša bokgoni bja bona bja go bala ka kwešišo le tsebo ya kakaretšo. Go thuša barutwana gore ba kgone go ba le bokgoni bjo bo itšego bja polelo bjoo bo tla ba thušago gore ba kgone go šoma gabotse mephatong ya gare.

- 1 Ruta mantšu a 3 a maswa a tlotlontšu ya tabakgolo
- 2 Šomiša mokgwa wa go šupa, Diragatša , Hlaloša le go Bolela.
- 3 ŠDHB ke kgaoletšo ya go Šupa, Diragatša, Hlaloša le Bolela.
- 4 Ga se ka mehla moo go kgonegagore o šomiše mekgwa ye ka moka mo lentšung la tabakgolo
 - a Š – Šupa seswantšho goba selo sa nnete ge go kgonega.
 - b D – Diragatša lentšu la tabakgolo ge go kgonega.
 - c H – Hlaloša gore lentšu la tabakgolo le ra go reng.
 - d B – Bolela lentšu mo lefokong gomme barutwana ba bušetše lefoko leo.
- 5 Ge o šetše o rutila tlotlontšu ya tabakgolo ya beke ka moka, bea mantšu ao mo tšhateng ya pontšho o be o bee le diswantšho goba dithalwa tšeo di laetšago mantšu a tabakgolo.
- 6 Ga se barutwana ka moka bao ba tla gopolago tlotlontšu ya tabakgolo se seswa ka nakwana, Hle o seke wa belaela ka se , ebile o seke wa dira gore barutwana ba bušetše mantšu gantši!
- 7 Barutwana ba tla kopana le tlotlontšu ye mpsha gammalwa mo sererweng, ebile ba tla fiwa monyetla ya go aga tlotlontšu ya bona ka mokgwa wa maleba,

Koša goba Morumokwano

Makemišetšo: Go tiisetša tsebo ya barutwana ya tlotlontšu ye mpsha. Go ithuta ka go bapala.

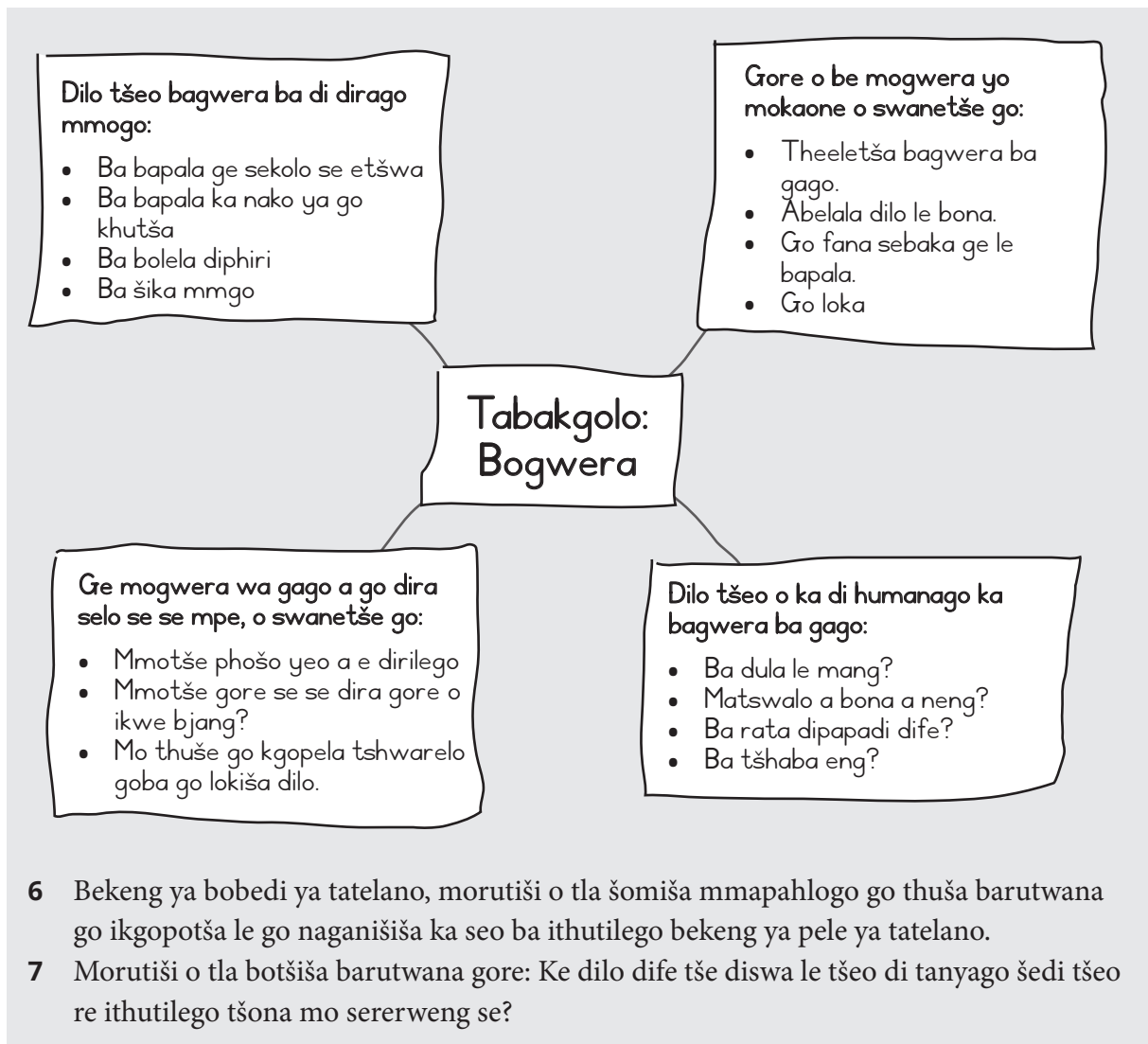
- 1 Koša goba morumokwano wo o swanetšego go o dira le barutwana o laeditšwe ka gare ga lenaneothuto.

- 2 Ge nako e dutše e eya, barutwana ba tla tseba dikoša le merumokwano ye gomme ba tla feleletša ba ikopelela tšona ka bo bona.
- 3 E fela, ge e le gore ke la mathomo ba gahlana le se o swanetše go ba ruta mantšu, ditiro le modumo wa koša ge o le gona.
- 4 Ruta barutwana koša goba morumokwano, mothaladi ka mothaladi ka mokgwa wo o latelago:
 - a Opela goba o bolele koša kamoka go barutwana. Hlalosetša barutwana gore e ra go reng ge go hlokagala.
 - b Opela goba o bolele mothaladi wa pele gomme barutwana ba go boeletše ka morago ga gago.
 - c Opela goba o balele mothaladi wa bobedi gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - d Opela goba o bolele methaladi ye mebedi ya pele gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - e Tšwela pele ka tsela go fihlela o ruta barutwana koša goba morumokwano ka moka.
- 5 Šomiša ditiro tšeo di nepagetšego ka mehla ge o ruta koša goba morumokwano.
- 6 Dumelela barutwana go kgopela go opela koša yeo ba e ratago mafelelong a letšatši. Wo ke mokgwa wa go kgahliša wa go gatelela polelo ye mpsha yeo ba ithutilego yona.

Hlagiša tabakgolo: Go ba le semelo sa tsebo

Maikemišetšo: *Go humana le go amogela semelo sa tsebo ya morutwana ka sehlogo se itšego, le go oketša go seo morutwana a se tsebago ka ga sehlogo seo. Go laetša peakanyo tshwantšho ya tsebo ya morutwana ka go šomiša mmapahlogo.*

- 1 Mo mošomong wo, morutiši o thoma ka go dira mmapahlogo letlapeng ka pejana.
- 2 Morutiši o thala sediko le leina la tabakgolo magareng ga letlapa.
- 3 *Ke moka, morutiši o botšiša barutwana gore: Naa go nale seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 4 Morutiši o ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo.
- 5 Morutiši o swanetše go leka go ngwala fase dikakanyo tšeo di swanago kamoka, mohlala, ge tabakgolo e bolela ka “Bogwera” o ka ba le mmapahlogo wo o lebelelago ka tsela ye:

Go anega kanegelo ya boihlamelo Beke ya 1

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go šomiša polelo ye mpsha ka mokgwa wa maleba le go šomiša tsebo ya bona ya sehlogo le boihlamelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelantšha. Go fa barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse ka sehlopha se sennyane.

- 1 Mošongwana wo o fa barutwana sebaka sa go šomiša kgopolo le boihlamelo, tsebo ya bona ya tlotlontšu ya tabakgolo le go latelanya go hlama kanegelo e mpsha.
- 2 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 3 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la go anega kanegelo ya boihlamelo go ya ka tabakgolo. O tla hwetša se ka gare ka paka ya didirišwa.
- 4 Dipampišana tše di nale diswantšho tše 3–4 tša go latelana tšeo di ka šomišwago go bopa kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo.
- 5 Laela barutwana go nagana ka kanegelo yeo e sepelelanago le diswantšho.
- 6 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go akananya.

- 7 Kemoka, barutwana mo sehlopheng ba swanetše go šielana ka go abelana dikanegelo tša bona,
- 8 Sepela ka gare ga barutwana gomme o theeletše barutwana ba go fapana ge ba hlaloša dikanegelo tša bona.
- 9 Tšea matlakala, o a bolokele beke yeo e tlogo.
- 10 Hlohloletša barutwana go laodišetša o mongwe kua gae.

Go anega kanegelo ya boihlanelo Beke ya 2

Maikemišetšo: Go fa barutwana sebaka sa go šomiša polelo e mpsha ka mokgwa wa maleba. Go šomiša tsebo ya bona sehlogo le boihlanelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelanya. Go fa barutwana sebaka sa go šomišana gabotse le go thušana ka sehlopha se sennyane.

- 1 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la dikanegelo tša bona tša boithlanelo.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta ba ihlametše dikanegelo tša bona ka diswantšho.
- 4 Beke ye barutwana ba swanetše go šoma ka sehlopha go tšea sephetho ka kanegelo ya sehlopha,
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo ya bona e swanetše go ba ya boithlanelo, gape e sepelelane le diswantšho.
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela dihlopha se 1 go iša go tše 2 tša go fapana gore ba abelane ka kanegelo ya bona ya sehlopha.
- 8 Leboga barutwana ka go abelana dikanegelo tša bona

Go ahlaahla sengwalwa sa Go bala ka go abelana?

Maikemišetšo: Go ruta barutwana bokgoni bja go nagana ka tsitsinkelo le go akaretša. Go ba fa menyetla ya go itlwaetša le go tšweletša bokgoni bjoo. Go aga boitshepo bja barutwana ka go ba fa menyetla ya makgonthe ya go hlagiša maikutlo, go dira dikgokaganyo le go kamaka. Go nea barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse mo dihlopheng tše nnyane.

- 1 Poledišano ya Go bala ka go abelana e dirwa ka bo Labohlano.
- 2 Thoma ka go ngwala foreimi ya poledišano letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala o be o hlalose tše barutwana foreimi ya poledišano.
- 4 Barutwana ba swanetše go kwešiša gore ga go ne kahlolo go dipotšišo tšeo di bulegilego. gore morutwana a arabe ka mokgwa wo a kwešišago.
- 5 Ge lenaneothuto le fela, tanya šedi ya barutwana.

- 6 Ge go šetše metsotswana, kgopela barutwana ba go fapana goba sehlopa gore ba fe dikarabo tša bona.
- 7 Leboga barutwana ka go fa dikarabo le maitapišo a bona.
- 8 Ge dikarabo tša barutwana di fošagetše goba di nyaka go oketšwa, ba phošolle goba o botšiše dipotšišo tša go ba hlohloletsa go hwetša dikarabo.

Temogo ya medumo le ditumathlaka/Mongwalo

Mphato 1& 2 (Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya foneme & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

Tiišetšo: Mošupologo

Maikemišetšo: Go dira kelo yeo e sego ya semmušo ka temogo ya barutwana ya foneme le go gopola ditumathlaka le mongwalo woo ba o rutilwego. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go šomiša tomogo ya kelo go merero ya semmušo.

- 1 Ka Mošupologo wo mongwe le wo mongwe ka nako ya mongwalo, barutwana ba itlwaetša go gatiša ka go ikgotšša medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego yona dibekeng tša go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwalela. Ge barutwana ba šetše ba kgona, ba ka ngwala letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela, ba laele gore ba phuthe letlakala ka bogare gomme ba ngwale dinomoro 1–5 morumong wa letlakala. Ke moka ba tšwele pele go ngwala 6–10 magareng ga letlakala. (Palo ya medumo, dinoko le mantšu e fapana go ya ka dithuto.)
- 4 Laela barutwana gore ba ngwale modumo, senoko goba lentšu go ya ka mokgwa wo o ba laelago, ba swanetše go ngwala kgauswi le nomoro ya maleba. Ge ba sa kgone go ngwala modumo goba lentšu, ba ka ngwala mothalwana –.
- 5 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go bona ge eba gopola medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 6 Botša barutwana gore ba lekola ditumahlaka le mongwalo wa bona
 - Ba swanetše go bona ge eba kgona go ngwala modumo, senoko goba lentšu gabotse.
 - Ba swanetše go bona gape le gore ba kgona go bopa maletere gabotse.
- 7 Bitša medumo, dinoko le mantšu ao a lego lenaneothutong.
- 8 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 9 Ngwala dikarabo tša maleba letlapeng, o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala.
- 10 Botša barutwana gore ge ba palelwa ke go gopola modumo goba go ngwala lletere, ba swanetše go ithuta se gare ga beke.

- 11 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a letsatši gomme o ngwale gore ke mang yo a hlokago thušo yeo e oketšegilego.

Go ithuta modumo wo moswa le mantšu: Ka Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo ka kelohlolo le ka tatelano ye e bonagalago. Go ruta barutwana medumo ya leleme la gae le dinoko ka kelohlolo le ka tatelano le go itlwaetša go lemoga le go šomiša medumo le dinoko tšeo ba ithutilego mo mantšung.

Hlagiša modumo wo moswa

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima. Mohlala: /p/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana gore ba bušetše modumo x3.
- 3 Eba le poledišano le barutwana ka phapano goba go swana ga modumo wo wa /p/ ka Sepedi le ka sekgowa.
- 4 Ge e le modumo wa hlakatee, o laetša barutwana godimo ga papetla ya di Alfabete.
- 5 Botšiša barutwana gore: Na go nale mantšu ao le a gopolago ao a šomišago modumo wa /p/?
- 6 Nagana mantšu le barutwana, mantšu a go swana le pudi, pere, lepai, puku (mantšu a mane)
- 7 Botšiša barutwana gore go nale mantšu ao ba a gopolago ao a nago le modumo wa /p/ mo magareng
- 8 Nagana le barutwana mantšu a go swana le: apea, apola, apara, bupi

Hlagiša mantšu a maswa

- 1 Bitša lentšu le lengwe le le lengwe gabotse le ka go hlaboša o be o laetša barutwana papetlakgadima ya lentšu leo: pere, pudi, pota, papa
- 2 Kgopela barutwana go bušetša mantšu ka morago ga gago, gomme o gatelele modumo wo o lebantšwego
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša mantšu godimo ga tšhate ya pontšho ya ditumahlaka.

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohlolo le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere ao sepelelanago le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

- 1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka mogatišo.
- 2 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.
- 3 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.
- 4 Furalela barutwana, o emiše letsogo la go ja.

- 5 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.
- 6 Bušetša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la ngele.
- 7 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.
- 8 Morago Ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.
- 9 Sa mafelelo. laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.
- 10 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 11 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo moswa wo ba ithutilego wona go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

Go bopa le go aroganya mantšu

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi : /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/ = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/ = **apara**
- 15 Bušetša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung? /s/

- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung? /e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung? /p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe? /e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloano ke ofe mo lentšung? /l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung? /a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/ - /e/ - /p/ - /e/ - /l/ - /a/
- 10 Ngwala lentšu: **sepela**
- 11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/ - /e/ - /p/-/e/-/l/ - /a/ = sepela
- 12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung? /se/
- 13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung? /pe/
- 14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung? /la/
- 15 Bušetša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

kg	o	b
ee	l	a
ts	e	m

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /kg / le / ts/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosetša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantši ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le : / kg/ le / ts/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga / kg/ le / ts/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le /l/ - / ee/ - /b/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **kgomo** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **leeba**.

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: kg, ts
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): kgomo, kgama, tsela, tsebe, tsoma, lee, bala, bela , loma, bea.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka/Mongwalo

Mphato 2&3(Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya medumo & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

MPHATO 2 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Go fetola mantšu : Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga diphetogo mantšung goba mafokong tšeo di ka fetolago hlathollo ya mantšu goba mafoko ao.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka Mošupologo ka nako ya mongwalo. Laela barutwana go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušeletša medumo le mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshale mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe.
- 4 Ngwala lefoko leo le tšwago lenaneothutong mo letlapeng go bapa le nomoro ya 1 ka mokgwa wo:
 - ke nyaka puku.
- 5 Laela barutwana gore ba kopolle lefoko ka dipukung tša bona.
- 6 Laela barutwana go ngwala mabopi a go fapana (mašala) kgauswi le dinomoro ka tsela ye:
 - ke
 - ba
 - re

- o
- 7 Laela barutwana go ngwallola mafoko ba šomiša mabopi ao(mašala)
- 8 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 9 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 10 Mafelelong a thuto, ngwalolla mafoko gabotse letlapeng gomme o bitše medumo o be o hlatholle popego ya mongwalo wa mothikitho ge o le gare o ngwala.
- 11 Ke moka, laela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago, go swana le: fao lefoko le fetogago.
- 12 Thalela dipaterone ka mokgwa wo:
 - Ke nyaka puku
 - Ba nyaka puku
 - Re nyaka puku
 - O nyaka puku
- 13 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 14 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.
- 15 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 2-2

MONGWALO

Go tloga go botee go ya go bontši bja mantšu: Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgoni ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwele le sehlogo seo se re go Mantšu a go tloga go botee go ya go bontši.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.

6 Bitša mantšu a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- mohlare
- seeta
- sefatanaga
- leeba
- mošemane

7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi.

8 Ge go šetše metso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mantšu gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.

9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lentšu le fetogago.

10 Thalela dipaterone ka tsela ye:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- 1 mohlare
mehlare
- 2 seeta
dieta
- 3 sefatanaga
difatanaga
- 4 leeba
maeba
- 5 mošemane
bašemane

11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.

12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.

13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Mafoko ka botee go ya go bontšhi: Mošupologo

***Maikemišetšo.** Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.*

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušeletša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo seo se re go **Mafoko a go tloga go botee go ya go bontšhi**.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 6 Bitša mafoko a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele
 - 2 Seeta se senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
- 7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontšhi.
- 8 Ge go šetše metsotso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mafoko gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.
- 9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lefoko le fetogago.
- 10 Thalela dipaterone ka tsela ye:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele.
Mehlare ya diapola e wele.
 - 2 Seeta se senyegile.
Dieta di senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
Difatanaga di thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
Maeba a fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
Bašemane ba a bapala.
- 11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.
- 12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

- 14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

DITUMATLHAKA

Go bušeletša medumo ka go bopa le go aroganya mantšu: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/-/p/-/a/-/r/-/a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi: /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/-/p/-/a/-/r/-/a = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/= *apara*
- 15 Bušeletša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung?/s/
- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung?/e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung?/p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe?/e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloko ke ofe mo lentšung?/l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung?/a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/

10 Ngwala lentšu: **sepela**

11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/= sepela

12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung?/se/

13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung?/pe/

14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung?/la/

15 Bušeletša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

O a dira...

1 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo se: **Mantšu a s.**

2 Sa go latela, botša barutwana gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku.

3 Bitša dinoko tše hlano goba mantšu a mahlano go tšwa lenaneothutong.

4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu ao kgwauswi le nomoro ya maleba. Ba swanetše go šomiša tsebo ya bona ya go aroganya le go bopa mantšu go ba thuša go peleta mantšu ao.

5 Barutwana ba swanetše go thalela medumo yeo e lebantšwego mo mantšung.

6 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwalolla mantšu letlapeng ka nepagalo gomme o thalele medumo yeo e lebantšwego.

7 Laela barutwana gore ba swaye mešomo ya bona ka phensele ya mmala.

8 Hlalosetša barutwana gore ba tla ithuta go ngwala modumo ka mongwalo wa MOTHIKITHO thutong yeo e latelago.

MONGWALO**Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro**

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohloko le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere a go sepelelana le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka **mothikitho**.

2 Ruta hlaka ye nnyane le hlaka ye kgolo ya leletere le lengwe le le lengwe.

3 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.

4 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.

5 Furala barutwana, o emiše letsogo la go ja.

6 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.

7 Bušeletša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la nngole.

8 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.

9 Morago ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.

10 Sa mafelelo, laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.

- 11 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 12 Ge o dira tšhupetšo ya mantšu, gatelela gore maletere a mothikitho a kopanywa bjang.
- 13 Barutwana ba swanetše go thalela modumo go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

DITUMATHLAKA

Go fetola leleterere: Labone

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga phetogo e tee lentšung yeo e ka fetolago hlathollo ya lentšu leo.

Ke a dira...

- 1 Hlalosetša barutwana gore, lehono re tla lebelela diphapano tše nnyane mo mantšung. Se se re thuša gore re be babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a mabedi ao a ngwadilwego lenaneothutong mo letlapeng. go swana le: **bela, sela**
- 3 Hlalosa gore lehono re tla leka go humana gore ke modumo ofe wo o fapanego mo mantšung a mabedi.
- 4 Dira taetšo go laetša barutwana go hwetša phapano, go swana le **bela, sela**
- 5 Hlalosa phapano ka tsela ye: Modumo wa/**b/le/s/e** a fapana, eupša dilo tše dingwe ka moka di a swana!

Re a dira...

Karolo ya 1

- 1 Ngwala mantšu a mabedi ao a tšwelelago lenaneothutong, go swana le: **bela, sela**
- 2 Botšiša barutwana gore phapano ke eng go mantšu a a mabedi?
- 3 Bitša morutwana gore a tle a thalele phapano gare ga mantšu a mabedi, go swana le ka mokgwa wo: **sela, bela**
- 4 Hlalosa phapano gare ga mantšu a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **bela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o fetolago mo lentšung le gore e be lentšu leo le fapanego?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana ka tsela ye: **wela, fela; sela, nela**

O a dira...

- 1 Ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **sela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o beago sebakeng sa o mogwe gore lentšu e be leo le fapanego?**

- 3 Laela barutwana gore ba dire mantšu a mantšhi ka moo ba ka kgonago, ka go bea modumo sebakeng sa o mongwe mo lentšung.
- 4 Mafelelong a thuto, tanya šedi ya barutwana gape.
- 5 Bitša barutwana gore ba tle letlapeng go tla go ngwala mantšu a bona.
- 6 Lebelela mantšu gomme o hlalosešše barutwana gore ke modumo ofe woo o beilwego sebakeng sa wo mongwe. **bela, lela, sela, wela**

DITUMATLHAKA

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. Se se akaretša le dihlogwana.

tšh-	u-	p	di
kgw-	b	a	
t	r	o	
l	e	m	

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /tšh/le/kgw/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosešša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantšhi ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le: /tšh/le/kgw/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga /tšh/le/kgw/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le/p/-/u/-/l/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **tšhela** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **mabu**

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: tšh, kgw
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): tšhela, tšhuma, tšhaba, kgwele, kgwara, makgwakgwa. mabu, pula, pelo, pere, rema. dikgwale

Go bala ka go abelana le Maano tekatlhaloganyo

Beke e nngwe le e nngwe go balwa kanegelo e mphsa ya go abelana.

Go bala ka go abelana go dirwa ka mokgwa wo:

- Mošupologo: Pele re bala
Labobedi: Go bala la mathomo
Labone: Go bala la bobedi
Labohlano: Morago ga go bala

Ge go balwa ka go abelana, hlokomela gore bana ka moka ba dutše gabotse ebile ba kgona go bona ditshwantšo mo pukung e kgolo. Gopotša bana ka ga ditetelo tša gago ka nako yo Go bala ka go abelana, bjalo ka:

- Dula ka boiketlo o HOMOTŠE
- Bea MATSOGO a gago diropeng
- Bea MAHLO a gago le monagano mo kanegelong
- Tswalelang MELOMO (dira seka sa go bontšha go tswalela dipounama)

Maikemišetšokgolo a Go bala ka go abelana mo lenaneong le ke a letelago:

- 5 Barutwana ba hwetša maitemogelo a ka moo go bala kanegelo ka moka go raranego go feta ka moo ba kgonago go bala ba nnoši. Ka lebaka la gore barutwana ga ba tshwenyege ka thekniki ya go bala, ba kgona go tsepelela go kanegelothwi le baanegwa. Barutwana ba kgona go iphsina ka dikanegelo, gomme ba tšweletša lerato la go bala.
- 6 Ge morutiši a bala ka go hlaboša lentšu, ka sewelo o fela a bontšha mahlale a itšeng a go bala: o bala go tloga letlakaleng la mathomo go fihla go la mafelelo; o bala go tloga godimo ga letlakala go ya fase; o bala go tloga sengeleng go ya sejeng; o hlokomela maswaodikga; o bala ka thelelo le ka lebelo la maswanedi; o bala ka tlhagišo yeo e nthšago tlhaloso ya sengwalwa gabotse. Barutwana ba ithuta ka sewelo mahlale a mantši a go bala ka go ela mmadi wa go bala ka thelelo hloko.
- 7 Ge morutiši a ntše a bala, o šitlela Tlhaloso ka: go šupa seripa sa seswantšho; go šomiša seka goba tiro; le go hlakanya tlhagišo ya maikutlo lentšung la gagwe. Gape morutiši o bea tlhaloso molaleng ka go eta a ema a hlaloša lentšu goba sekafoko. Barutwana ba hwetša bohlale bo bofsa ba polelo ka go theeletša morutiši le go mmogela.

8 Se se bohlokwa Go baleng ka go abelana ke gore morutiši o swanetše go ruta barutwana mokgwa wa go nagana ka ga kanegelo, le mokgwa wa go bopa kwešišo ya kanegelo ka bobona. Mo lenaneong le, re kgethile go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bontšha le go ruta mekgwa e fapanego ya maano tekatlhaloganyo. Maano tekatlhaloganyo a a latelago a šomišitšwe:

- Go phopholetša
- Ponokakanyo
- Go fetleka sengwalwa
- Akaretša
- Nagana ka sengwalwa (akanya)
- Go hlama dikgokaganyo
- Go kamaka
- Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)

MAANO TEKATLHALOGANYO

Lenaneo le le latelago le beakantšha tshedimošo ka ga leano le lengwe le le lengwe.

Leano 1: Go phopholetša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba phopholetša, ba bolela seo ba <u>naganago</u> gore se tla direga mo kanegelong. Barutwana ba ka phopholetša gore go tla direga eng ka go lebelela ditshwantšho mo pukung. Gape ba ka phopholetša gore go tla direga eng sa go latela ge ba feditše go bala letlakala la sengwalwa. Mafelelong, barutwana b aka phopholetša gore ba nagana gore kanegelo e ka felela bjang.
Maikemišetšo	<i>Go phopholediša barutwana go dira gore ba nagana ka kanegelo pele ba e bala. Barutwana ba swanetše go šomiša mehlalanyana go leka go tseba baanegwa le ditiragalokgolo tše kago direga. Ka go phopholetša, barutwana ba tšweletša bohlale ba tekatlhaloganyo ka go nagana ka kanegelo.</i>
Dikgato (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Lebelela seswantšho. 2 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go direga eng mo? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye. 5 Bontšha mokgwa wo diswantšho di kgokaganago go aga kanegelo.
Mehlala (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa le nagana gore go direga eng mo? 2 Naa le nagana gore moanegwa wo o ikwa bjang? Ka lebaka la eng? 3 Naa le nagana gore le tla bona eng mo letlakaleng la go latela?
Dikgato (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala letlakala la sengwalwa. 2 Botšiša barutwana: Naa go tla direga eng sa go latela? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye.
Mehlala (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 5 Naa le nagana gore go tla direga eng sa go latela? 6 Naa le nagana gore moanegwa wo o tlo dira eng sa go latela? 7 Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang?

Leano 2: Ponokakanyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama ponokakanyo, ba swanetše go nagana ka seo se diragalago mo kanegelong bjalo ka ge ba bogetše temana mo seswantšho sa paesekopong. Ba swanetše go leka go bona ditiragalo tša kanegelo ka megopolong ya bona.
Maikemišetšo	<i>Go hlama ponokakanyo go thuša go fa Tlhaloso ya mantšu a ngwadilwego ka go a fetolele go temana ya seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya barutwana. Gape go hlama ponokakanyo go thuša barutwana gore ba bone mokgwa wo ditiragalo tša sengwalwa di kgokagantšhitšwego. Se se ba thuša go aga kwešišo le go nagana ka ga kanegelo ka moka, upša ka letlakala le letlakala.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Ere: Bjale re ile go hlama ponokakanyo e kego re lebeletše seswantšho sa paesekopo. 3 Laela barutwana gore ba tswalele mahlo. Hlaloša gore ba swanetše go theeletša mantšu gomme ba hlame seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya bona. 4 Bala sengwalwa gape. 5 Botša barutwana ka ga ponokakanyo ye o e hlamago. (Šupetša bohlae bjo.) 6 Botšiša barutwana: Naa le bone eng? (Naa go diregile eng diswantšho tša paesekopo ya lena?) 7 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di maleba le seo se diregago mo kanegelong.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke hlamile ponokakanyo mola Joe a thopa mokato. Ke kgonne go bona kudumela e elela hlogong ya gagwe e fofela gohlegohle. Ke kgonne go bona mahlo a gagwe a tsepeletše mothalong wa go fetša, gomme mmele wa gagwe o šoma ka mokgwa wo o ka kgonago ka gona. 2 Naa le hlamile ponokakanyo efe? Go diregileng seswantšhong sa paesekopo ya lena?
Leano 3: Go fetleka sengwalwa	
Tlhaloso	Dipotšišo tša go fetleka sengwalwa ke mohuta wa motheo wa dipotšišo tša tekatlhaloganyo. Dipotšišo tše di kgopela barutwana go nagana goba go lebelela mantšu mo letlakaleng le go gopola tshedimošo.
Maikemišetšo	<i>Dipotšišo tše ke tša motheo wa go hlola kwešišo ya mantšu a lego mo letlakaleng. Leano le le bontšha barutwana mokgwa wa go tsopola le go fetleka lentšukgolo le tlogo ba thuša go araba dipotšišo tše.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ka ga tshedimošo mo sengwalong, bjalo ka: Naa Joe o be a nyaka go fenya mang mokatong? 3 Dumelela barutwana ba arabe potšišo. 4 HLOKOMELA: Thuša barutwana go hwetša karabo ka go tsopola lentšukgolo la mohola, gomme ba fetleke sengwalwa go humana lentšu leo. Ka tlwaelo se se tla ba thuša go humana karabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa Joe o ile a dira eng pele ga mokato? 2 Naa Joe o ile a tlhahlelwa mokato neng? 3 Naa mokato o be o swaretšwe kae?

Leano 4: Akaretša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba akaretša, ba nagana ka ga seo se diragetšego mo kanegelong. Ba kgonaga gape go nagana ka dilo tše dingwe, bjalo ka: seo ba se ratilego mo kanegelong; le seo ba ithutilego sona.
Maikemišetšo	<i>Go akaretša go bontšha gore barutwana ba kwešišitše e bile ba naganne ka ga kanegelo. Go kgopela barutwana go akaretša kanegelo ke mogwa o mokaonekaone wa go hlola kwešišo ya bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa. 2 Gopotša barutwana: Ge re akaretša, re nagana ka diripa tše bohlokwahlokwa tša kanegelo. Gape re ka nagana ka seo re se ratilego ka ga kanegelo, le seo re ithutilego sona kanegelong.
Mehlala	<p>Kanegelo: Joe o thopa mokato.</p> <p><u>Barutwana b aka akaretša kanegelo ka mogwa wo latelago:</u></p> <p>Kanegelo ye a mabapi le mošimane yo a bitšwago Joe yo a nyakago go fenya Sizwe, mošimane wa lebelo go phala bohle sekolong go tša mabelo. Joe o itšhidulla ka nako tšohle, gomme mafelelong o fenya Sizwe.</p> <p>Ke ratile seripa sa mola Joe a kgaola theipi mafelelong a mokato – go be go kgahliša e le ruri.</p> <p>Ke ithutile gore ge o leka ka maatla o sa tlogele o ka kgonaga go atlega.</p>
Leano 5: Nagana ka sengwalwa (Akanya)	
Tlhaloso	Ge morutiši a akanya, o nagana ka go hlaboša lentšu ka sengwalwa. O dumelela barutwana go kwa seo a se naganaga ka sengwalwa.
Maikemišetšo	<p><i>Go šupetša mogwa wa go nagana/ akanya ka sengwalwa, re ruta barutwana dilo tše pedi. Sa pele, re ruta barutwana gore babadi ba go bala gabotse ga ba bale mantšu fela, ba nagana ka seo ba se balago ka mehla. Sa bobedi, re bontšha barutwana mehuta ya menagano yeo babadi ba go bala gabotse ba bago le yona mabapi le sengwalwa.</i></p> <p><i>Go dira bjalo, re bontšha barutwana mogwa wa go nagana ka bokgoni bja go hlola le go nagana ka tššetšo ka sengwalwa. Mo lebakeng, barutwana ba tla thoma go dira se ka bobona.</i></p>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Nagana ka potšišo goba kakanyo ye mmadi wa go bala ka thelelo a ka bago le yona mabapi le sengwalwa. (Dikakanyo di filwe mo dipolokong tša Palong ya Pele le ya Bobedi tša mananeothuto.) 3 Ere: Ke bona /Ke lemoga ... 4 Ere: Ke akanya ... 5 Ga go hlokege gore barutwana ba arabe potšišo ye.
Mohlala	Ke bona gore Sizwe o ile a sega Joe ge a tsenela mokato. Ke akanya gore a se se tla nyamiša Joe naa?
Leano 6: Go hlama dikgokaganyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama dikakanyo, ba bapetša sengwalwa go maphelo a bona (sengwalwa go nna), goba go sengwalwa se sengwe (sengwalwa go sengwalwa), goba go selo se sengwe mo lefaseng (sengwalwa go lefase).

Maikemišetšo	<i>Go hlama dikgokaganyo go thuša barutwana go kwišiša sengwalwa go teba ka go se gokaganya le dilo tše dingwe tšeo ba šetšego ba di tseba, goba ba itemogetšego tšona. Go bontšha barutwana gore ba ka hlama dikgokaganyo tše di japanego: sengwalwa go sengwalwa se sengwe, sengwalwa go nna, sengwalwa go maphelo a bona, sengwalwa go lefase – tshedimošo ye nngwe yeo ba šetšego ba e tseba ka ga lefase.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša bana potšišo, bjalo ka: Naa ke neng mo o kileng wa nyaka go thopa sengwe bjalo ka Joe? 3 Šomiša go šupetša go fa mohlala wa karabo, bjalo ka: Ge Joe a be a nyaka go thopa sefoka, go nkgopoditše ka mokgwa wo ke bego ke hlwa ke phadišana le mogolle kua sekolong. Ka mehla o be a humana meputso ya godimo go sengwe le sengwe, gomme batswadi ba ka ba be ba ikgantšha kudu. Le nna ke be ke nyaka gore batswadi ba ka ba ikgantšhe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Se se go gopotša bjang ka bophelo ba gago? 2 Mpotše ka moo sengwe se swanago le se se ilego sa go hlagela. 3 Ge o be o le Joe, o nagana gore o ka be o ile wa dira eng ge Sizwe a go sega?
Leano 7: Go kamaka	
Tlhaloso	<p>Go kamaka go akaretša tšhomišo ya seo o šetšego o se tseba, gammogo le seo o se badilego gore o kgone go phopholetša gabotse ka sengwe mo kanegelong. Se ke se se bitšwago 'go bala ka tsitsinkelo'. Ge barutwana ba kamaka, ba phopholetša gabotse ka ga sengwe mo kanegelong.</p> <p>Ka nako ye nngwe, mogwadi ga a ngwale dintlha ka moka tša kanegelo. Mongwadi o fela a tlogela diripa tše dingwe tša kanegelo di sa felela gore babadi ba kgone go inaganela ka bobona.</p>
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba hloka go inaganela diripa tša kanegelo ka go kamaka – ba hloka go ithuta 'go bala ka tsitsinkelo'. Go dira se, ba swanetše go šomiša se se ngwadilwego, gammogo le seo ba šetšego ba se tseba go leka go inaganela ka seo se sego sa tšweletšwa molaleng.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana: Naa le tseba eng ka ga se? Sengwalwa sona se reng? 3 Botšiša barutwana: Re ka phopholetša eng gape ka se? Naa go na le sengwe se sengwalwa se sa se bolelego? 4 Botšiša barutwana: Naa ke eng se re ka se kamakago ka Joe ka mokgwa wo a bego a dula a itšhidulla? 5 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tllatloganyo. 6 Ge barutwana ba katana, ba fe mohlala wa go kamaka. Šomiša freimi ya lefoko ye e latelago go ba thuša: Go theilwe godimo ga ... ke nagana ...
Mohlala	<p>Sengwalwa:</p> <p>Mogolle wa ka o kgopetše go ya yunibesithing. Ge ke boa gae ke ile ka mmona a swere lengwalo a myemyela. Mmao be a lla, a bile a sega a mo gokarela.</p> <p>Go kamaka:</p> <p>Go theilwe godimo ga gore mogolle o be a kgopetše go ya yunibesithing, le gore o be a swere lengwalo a lebellega a thabile, re phopholetša gore kgopelo ya gagwe e ile ya atlega.</p>

Leano 8: Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)	
Tlhaloso	Ge re hlama ditekanyetšo tša sengwalwa, re dira kahlolo ya kokwane ye itšeng ya sengwalwa.
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba swanetše go rutwa gore ka mehla ba swanetše hlama ditekanyetšo tša seo ba se balago, le go kgona go thekga le go lokafatša ditekanyetšo tša bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ya tekanyetšo, o ba kgopele go thekga karabo ya bona. Mohlala: Naa o nagana gore x o dirile selo sa go loka? Ka lebaka la eng? 3 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tihatloganyo. 4 Ge barutwana ba katana, abelana tekanyetšo ya gago go fa mohlala: Ke nagana gore x o dirile selo sa go loka ka lebaka la gore x
Mohlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa o nagana ... 2 Naa o dumelelana le ... 3 Ka kgopolong ya gago ... 4 Naa o ratile ...

Ka fase o hwetša tlhaloso ya kgwekgwe tshepedišo ya e nngwe le e nngwe ya dithuto tša Go bala ka go abelana: Go bala lekga la pele; Go bala la mathomo; Go bala la bobedi; le Go bala mafelelong. Bala diTlhaloso tše go hwetša kwešišo ye e sekilego ya tsamaišo ya thoto e nngwe le e nngwe.

GO BALA KA GO ABELANA: PELE RE BALA

LEANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

Pele re bala, re aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go dira gore barutwana ba nagana ka kanegelo pele ga gore e balwe.

- 1 Botša barutwana gore lehono ba tlile go lebelela diswantšho mo kanegelong, le go nagana ka kanegelo.
- 2 Botša barutwana gore, go theilwe ka seo ba se bonago, ba tla dira diphopholetšo ka ga kanegelo. Se se ra gore batla šomiša diswantšho go leka go phopholetša gore kanegelo e bolela ka eng.
- 3 Hlalošetša barutwana gore ga ba swanela go nagana ka seswantšho se sengwe le se sengwe ka bosona. Ba swanetše go kgokaganya diswantšho ka moka ka go latelana gomme ba leke go inaganela gore kanegelo ka moka e bolela ka eng.
- 4 Bontšha barutwana letlakala la go apeša puku o balele hlogo ya kanegelo godimo.
- 5 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go tlo direga eng mo kanegelong ye?
- 6 Se latelago, lebelela seswantšho se sengwe le se sengwe mo kanegelong, ge o ntše o lebelela, botšiša barutwana:
 - a Naa le bona eng mo seswantšhong se?
 - b Naa le nagana gore go direga eng mo?

- c** Naa le nagana gore go ka direga eng sa go latela?
- 7** Ge barutwana ba lebala go kgokaganya diswantšho tše di fapanego, ba hlohleletše go dira se. Go fa mohlala: 'Naa le kgona go gopola gore mošimane yo o be a dira eng mo seswantšhong sa mafelelo? O dira eng bjale? Le nagana gore go direga eng bjale?'
- 8** Ge o fihla seswantšhong sa mafelelo, botšiša barutwana: Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang? (ge go lebane).
- 9** Leboga diphopholetšo tša barutwana.
- 10** Ge o na le nako, bala kanegelo ka moka go fihla mafelelong o sa khutše.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA MATHOMO

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la mathomo, re thoma go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bala le go hlalošetša barutwana kanegelo. Gape re fa barutwana tšhupetšo ya mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Pele o bala, botša barutwana se o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang gore nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore ka mehla le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlo le bontšha mokgwa wo ke naganago ka kanegelo. Ke tlike go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monagonong wa ka.'*

- 1** Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka thelelo le ka go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša thlalošo.
- 2** Mo go nyakegago, ema o hlalošetše barutwana lentšu goba sekafoko.
- 3** Ka nako yeo, ya Go bala la mathomo, re tsepelela go tšhupetšo le thuto ya leano tekatlhaloganyo go barutwana.
- 4** Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 5** Ge o fetša go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 6** Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 7** Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 8** Bontšha barutwana gore potišo e tee e kgona go ba le dikarabo tše mmalwa tše nepagetšego, le gore go a kgonega gore barutwana ba be le dikgopolo tša go fapana.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA BOBEDI

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la bobedi, re tšwela pele ka go aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go balela barutwana kanegelo, gape re šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Gapegape, botša mphato seo o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang, nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlile go le bontšha mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Kei le go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monaganong wa ka.'*

- 1 Se se latelago, bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka go thelela le go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša Tlhaloso.
- 2 Ka nako yeo, ya Go bala la bobedi, o tla šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo.
- 3 Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 4 Ge o feditše go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong ya Go bala la bobedi. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 5 Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 6 Kgopela bana ba fapanego go araba dipotšišo.
- 7 Mafelelong, kgopela barutwana go bopa potšišo ka sengwalwa.
 - a Kgopela barutwana gore ka go ikemela, ba nagane potšišo ye ba ka kgonago go e botšiša ka ga sengwalwa.
 - b Ge go kgonega, gopotša barutwana ka ga mantšu goba dikafoko tša dipotšišo, bjalo ka: mang; eng; neng; kae; bjang; ka lebaka la eng; ka monaganong wa gago; o nagana gore; ngwala ka tatelano; bj. bj.
 - c Botša barutwana ba fetoge ba bolele, gomme ba abelane dipotšišo tša bona le mphato ka moka.
 - d Ke moka, kgopela barutwana ba mmalwa go abelana dipotšišo tsa bona le mphato ka moka.
 - e Efa barutwana ba bangwe monyetla wa go araba dipotšišo tše.

GO BALA KA GO ABELANA: MORAGO GA GO BALA

Nepo ya tiro ya morago ga go bala ke go fa barutwana monyetla wa go tiiša kwešišo ya bona ya kanegelo, le go itlwaetša go šomiša polelo e mphsa e ba ithutilego yona.

Morago ga go bala o tla dira e tee ya ditiro tše nne:

- 1 Swantšhetša sengwalwa
- 2 Diragatša kanegelo
- 3 Pego ya kanegelo ya molomo goba ya go ngwalwa
- 4 Go ngwala tekatlhaloganyo

SWANTŠHETŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana gabotse madulong a bona, ba sware dipuku tša go ngwala goba pampiri ya go se be le selo, diphensele le dikrayone.
- 2 Botša barutwana gore ba ile go hlama ponokakanywa ka se sengwe go tšwa mo sengwalong. Ba gopotše gore ge ba hlama ponokakanyo ya sengwe, ba nagana gore se lebege bjang, se nkgga bjang, se kwala bjang, e bile se duma bjang. Gape ba hlama ponokakanyo ya mokgwa wo ba ikwago ka moanegwa wo, tiragalo goba selo sengwe go tšwa sengwalong.
- 3 Kgopela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 4 Ke moka, kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba swantšhe seo ba se hlamilego ponokakanyong go tšwa sengwalong. Ba ka oketša ka sešupo go hlalosa monkgo, tatso, bj. bj.
- 5 Ke moka, barutwana ba swanetše go šomiša seripa goba diripa tša go thoma lefoko go ngwala ka ga seo ba se hlamilego ponokakanyong.
- 6 Mafelelong, dumelela barutwana go sokologa ba bolele, gomme ba abelane diponokakanyo tša bona le wa mphato.

DIRAGATŠA KANEGELO

- 1 Dudiša barutwana gabotse legogong, goba mo go homotšego ka ntle.
- 2 Botša barutwana gore lehono ba ile go diragatša diripa tša kanegelo yeo ba e badilego.
- 3 Swarela puku e kgolo godimo. Bala letlakala la mathomo.
- 4 Efa barutwana taelo ya seo ba swanetšego go se diragatša. (Se se humanega lenaneothutong).
- 5 Diragatša taelo le barutwana.
- 6 Boeletša se letlakala le lengwe le le lengwe.
- 7 Tlhahla barutwana go arabela go seka sa go ba bontšha gore ba homole ba theeletše ge o bala letlakala gare ga ditiragatšo.

PEGO YA KANEGELO YA MOLOMO GOBA YA GO NGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana.
- 2 Latela dikgato tše di lego mo lenaneothutong go dira pego ya karolwana ya kanegelo le barutwana.
- 3 Se mathomo, o swanetše go supetša sengwe go tšwa kanegelong.
- 4 Sa go latela, o tla botša barutwana go nagana ka ga sengwe go tšwa kanegelong – ba se ekiše pego ya gago.

- 5 Ke moka, barutwana bat la FETOGA BA BOLELA ba abelana dipego tša bona le balekane.
- 6 Mafelelong, o tla bitša barutwana ba mmalwa go abelana dipego tša bona le mphato.
- 7 Ge e le pego ya go ngwalwa, barutwana ba tla swantšha goba ba ngwala dipego tša bona ka dipukung tša bona.

GO NGWALA TEKATLHALOGANYO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala hlogo ya sengwalwa bjalo ka sehlogo mo letlapeng.
- 2 Go latela, ngwala dipotšišo tša tekatlhaloganyo mo letlapeng, gotee le diripa tša go thoma lefoko tša dikarabo (Mo go swanetšego).
- 3 Laela barutwana go bula dipuku tša bona tša mošomo wa sekolo gomme ba ngwale sehlogo.
- 4 Botša barutwana gore lehono ba ile go nagana le go ngwala dikarabo go dipotšišo tše.
- 5 Bala dipotšišo le barutwana gomme o tlhalose mo go nyakegago.
- 6 Botša barutwana gore ga go hlokege gore ba ngwale dipotšišo, ba swanetše go ngwala dikarabo fela.
- 7 Sepela ka phaphosing o thuse barutwana bao ba hlokago thušo.
- 8 Metsotsong e mebedi ya mafelelo, bala dikarabo le bana, gomme o ba dumelele go phošolla mešomo ya bona.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Maikemišetšo: Go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a balela godimo, go aga bokgoni bja barutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala le go bala ka kwešišo. Go fa barutwana ka moka ka phapošing monyetla wa go itlwaetša mantšu a ditumatlhaka, mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša le mafoko a makopana ao ba ka kgonago go a bileletša pele ba ngwala mešongwana ya tekatlhaloganyo ka go ikemela.

Go bohlokwa kudu gore o theeletše morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala a le tee, gatee ka beke.

SEO BARUTWANA BA BANGWE BA SE DIRAGO KAMOKA KA PHAPOŠING:

- 1 Dudiša barutwana gabotse, ba sware dipuku tša bona tša go ngwala le matlakalatšhomo a bona a go biletšega, pele o thoma ka sehlopha sa go bala ka go hlahlwa.
- 2 Netefatša gore matlakalatšhomo a ka gare ga merabana ya polasitiki gore a se senyege.
- 3 Ruta barutwana ka lenaneotlwaelo la sehlopha sa go bala ka go hlahlwa ka leleme la gae ka tsela ye:
 - a Dudiša barutwana gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona a go bala.
 - b Ba hlalose tše mošongwana wa pele ka gare ga letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira ba o fetše.
 - c Bitša sehlopha gore se tle se go balele.

- d** Ge o feditše go theeletša barutwana ka moka mo sehlopheng, ba laele gore ba ye madulong a bona.
 - e** Laetša barutwana go dira mošomo wa phetogo go laetša gore ba fetela mošomong wo mongwe go swana le go opela : lepidipidi laka, mantheledi a tsela, mosadi le kolobe, ditonki ke tsela goba dipapadi tše dingwe.
 - **Temošo:** *Metsotso ye 30 ke ye mentši* kudu gore barutwana ba ka dula ba šoma ba homotše, ke ka fao go lego bohlokwa gore o dire mošomo wa phetogo. Dikošana ke tsela ye botse ya gore ba kgone go ipshina le go itšhudulla.
 - f** Dudiša barutwana gape gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona.
 - g** Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira matlakalatšhomong.
 - h** Bitša sehlopha se sengwe gore se tle se go balele.
- 4** Ke kakanyo e botse go bea morutwana yo a kgonago go bala le yo a sokolago go bala mmogo gore ba kgone go thušana ka sethaka.

POPEGO YA LETLAKALATŠHOMO LA GO BALA

- 1** Letlakalatšhomo la beke ye nngwe le ye nngwe le nale mešongwana ye Go nale dithuto tše 10 tša go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ka beke. Eupša, sehlopha se sengwe le se sengwe se ba le monyetla wa go šoma le morutiši gatee ka beke. Se se bolela gore morutwana o tla kgona go fetša mešongwana ye 9 ya letlakalatšhomo ka dinako tšeo.
- 2** Ditshwantšhetšo tša go gopotša barutwana gore ba swanetše go dira eng tšatši le lengwe le le lengwe:
 - a** Molomo o gopotša barutwana go bitša medumo ya mantšu.
 - b** Leihlo le gopotša barutwana gore ba swanetše go bala mantšu a ka go a bona.
 - c** Ngwana o tee o gopotša barutwana gore ba swanetše go ipalela.
 - d** Bana ba babedi ba gopotša morutwana gore o swanetše go bala le mogwera.
 - e** Letsogo leo le swerego pene le gopotša barutwana gore ba swanetše go thala goba go ngwala.
- 3** Morutiši o swanetše go ba le Lenaneo la ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Dikanegelo tše di diswa di beakantšwe gabotse gomme di šomiša ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Gape di akaretša le ditumatlhaka le mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša ao barutwana ba šetšego ba rutilwe wona. Se se ra gore barutwana ba ka se hlakane le lentšu leo ba sa kago ba le bona mo letlakalatšhomong.

GO BEA BARUTWANA KA DIHLOPHA LE GO KGETHA DINGWALWA TŠA SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1** Mo dibekeng tše pedi tša mathomo a ngwaga, netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala ka noši.
- 2** Šomiša mothalohlhali wa ka tlase go kgetha barutwana ka bokgoni bja bona.
- 3** Hlopha barutwana ka bokgoni bja go swana.

- 4 Mo lenaneong le, go nale dikgoba tše 10 tša go theeletša barutwana ba bala. Se se ra gore o ka dira dihlopha tše 10 tša go bala. Ge o dirile dihlopha tša ka fase ga tše 10, o ka šomiša dikgoba tše dingwe go šoma le barutwana bao ba hlokago thekgo e tseneletšego.
- 5 Ka gare ga lenaneotatelo la gago go nale foromo ya go tlatša maina a barutwana ba sehlopha se sengwe le se sengwe gape go nale tafola yeo e go thušago gore o kgone go latela dingwalwa tše dihlopha di feditšego go di bala.
- 6 **Temošo:** Mothalotlhatlhi wo o arola barutwana go ya ka bokgoni bja bona bja go bala ba šomiša mararankodi a go bala.
- 7 Ge go nale barutwana ba bantši boemong bjo tee, o ka šomiša tekakwešišo go ba arola gape.
- 8 Ka phapošing ya barutwana ba 40, go ka hloka goba go ka ba le:
 - Hloka sehlopha sa go tlala sa boemo bja Go ka ba fela le barutwana ba mmalwa.
 - Sehlopha se 1 boemong bja 2
 - Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 3
 - 4Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 4
 - Sehlopha se 1 goba tše 2 boemong bja 5

Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 1	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 2	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 3	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 4	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 5
<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana ga a tsebe mantšu goba o tseba mantšu a mmalwa. • Morutwana ga a lemoge kwano gare ga maletere le medumo e mentši 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mmalwa a tlwaelo. • Morutwana yo ga a lemoge kwano ya maletere le medumo ye mengwe. Goba morutwana yo o hloka thušo ye kgolo go bala mantšu ao a sa kago a a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o hloka thušo ka go pileletšo ya mantšu ao a sa a tsebego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego ebile o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana yo o hloka thušo ka dinako tše dingwe go bileletša mantšu a bothata. • Morutwana yo o a leka go bala ka thelelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • . Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana o bala ka thelelo le ka maikutlo. • Ke o mongwe barutwana ba go kgona go bala gabotse ka phapošing

SE O SE DIRAGO LE SEHLOPHA SE SENGWE LE SE SENGWE KA NAKO YA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1 Bitša sehlopha go tla go go balela.
 - a Netefatša gore barutwana ka moka ba swere sengwalwa sa maleba.
 - b Dudiša barutwana ka sediko

- c Gopotša barutwana ka mantšu ao ba a lemogago ka go a bona ao ba ithutilego wona beke ya go feta. Laetša barutwana dipapetlakgadima tša mantšu ao gomme ba itlwaetše go a bala.
 - d Sa go latela, efa morutwana metsotso e mmalwa go bala karolwana ya sengwalwa ka bo yena le ka setu.
 - e Ke moka kgopela morutwana yo mongwe le yo mongwe go bala karolwana ya sengwalwa ka go hlaboša ka bo yena.
- 2 Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, go bohlokwa go go gopola go:
- a **Šupa mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša.** Gopotša barutwana gore go nale mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša gomme ba swanetše go ithuta go a bala ka go a bona fela.
 - b **Aga bokgoni bja go bileletša medumo.** Ge morutwana a palelwa ke go bala lentšu, o seke wa thoma le go mmošša gore lentšu leo ke eng. Hlohleletša morutwana gore a bitše medumo ya lentšu leo, kemoka a e kopanye ka moka gore e bope lentšu.
 - c **Reta barutwana o be o ba hlohleletše.** Dira gore go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, e be maitemogelo a mabotse go barutwana gomme o be o šomiše sebaka se go aga boitshepo barutwanang.
 - d **Go aga bokgoni bja go bala ka thelelo. Thuša** barutwana go kaonafatša bokgoni bja bjona bja go bala ka thelelo. Botša barutwana gore ge ba bala ba swanetše go kwala eka ba a bolela. Dira taetšo ya go bala ka thelelo gomme barutwana ba bušetše ka morago ga gago.
 - e **Go aga kwešišo ge o bala.** Botša barutwana gore ba swanetše go nagana ka se ba se balago ka mehla. Ruta barutwana go emanyana, go boela morago le go bala gape seo ba se badilego ge ba lahlegetšwe ke kwešišo. Ruta barutwana go ba le seswantšhokgopolo ge ba bala – ba bone tiragalo ya seo ba se balago ka dikgopolong tša bona. Ruta barutwana go leka go gopola seo ba se badilego. Hlohloletša barutwana go botšiša ge eba go nale seo ba sa se kwešišego.

GO HLOKOMELA MATLAKALATŠHOMO A GO BALA:

- 1 Ke kgopolo ye botse go lokela matlakalatšhomo ka gare ga mekotlana ya polasitiki ge barutwana ba a šomiša.
- 2 Hlokomela matlakalatšhomo gomme o a bee gabotse ge barutwana ba feditše go a šomiša.
- 3 O ka kgona go šomiša matlakalatšhomo mengwaga e mmalwa ka ge barutwana ba sa ngwalele godimo ga ona , eupša ba ngwala ka dipukung tša bona.

MOKGWA WO O FAPANEGO GO SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA

Gopola gore bohlokwa bja go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ke go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala gore o kgone go mo thuša ka mararankodi a bokgoni bja go bala. Ge o sena sekgoba seo se lekanego ka phapošing, goba o palelwa ke go laola

boitshwaro bja barutwana ba bangwe ge o le gare o theeeditše ba bangwe ba bala , go nale mokgwa wo mongwe wo o ka o šomišago.

Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo a bona, ke moka, dira tše di latelago:

- 1 Ba hlalositše mošongwana wa pele wa letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira.
- 2 Kemoka, bitša barutwana ka o tee ka o tee gore ba tle tafoleng ya gago ba go balele ka go hlaboša.
- 3 Theeletša morutwana yo mongwe le yo bongwe ge a bala sengwalwa seo se lekanego bokgoni bja gagwe.
- 4 Aga bokgoni bja morutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala.
- 5 Ka morago ga metsotso ye 15, dira mošongwana wa phetogo go laetša gore ba fetogela thutong yenngwe.
- 6 Dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo
- 7 Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira.
- 8 Tšwela pele go bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla go go balela ka go hlaboša tafoleng ya gago.

Ge eba o tšea sephetho sa go šomiša mokgwa wo o fapanego wa go theeletša barutwana ba bala, o swanetše go netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala bonnyane gatee ka beke.

Tshepetšo ya go ngwala

Maikemisetšo: Go ruta barutwana tshepetšo ya go bea megopolo ya bona ya go ihlamela ka thekgo. Go bontšha go šoma ka tshepetšo e ba fa monyetla wa go fetola, lokiša le go tšwetša pele dikgopolo tša bona, e sego go 'go e nepa lekgetlong la mathomo'.

Go tshepetšo ya ngwala e bopile beakanya, go ngwala dikakanywa, go rulaganya, go phatlalatša le go hlagiša. Dikarolo tše nne tša tshepetšo ya go ngwala di hlagišwa mo mephatong e meraro, ge barutwana ba eba le bokgoni.

PEAKANYO YA GO NGWALA.

- 1 Mo lenaneong le, beakanya o lelebetše kudu go ruta barutwana go šomiša:
 - a Lenaneo
 - b Mmapahlogo
- 2 Pele barutwana ba hlama peakanyo ya bona, o swanetše go ba laetša se, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng. Lenaneothuto le go hlahlwa go dira seo.
- 3 Hlalositša barutwana gore ba swanetše go dula ba NAGANA ka seo ba nyakago go ngwala ka sona. O swanetše go hlalosa dikgopolo tša gago ka go bolelela godimo, gore barutwana ba kgone go o kwa.
- 4 Šomiša sešupetšo ya peakanyo go bopa peakanyo ya go ngwala.

- 5 Sa go latela, efa barutwana metsotso e mmalwa go nagana ka seo ba swanetšego go ngwala ka sona.
- 6 Dumelela barutwana go sokologa le go bolela, ba abelane dikakanyo tša le wa mphato.
- 7 La mafelelo hlahla le go thekga barutwana ge ba šomiša ditšhupetso tša morero go feleletša merero ya bona.

GO NGWALA KAKANYWA

- 1 Pele thuto e thoma, ngwalolla foreimi ya morero wa thuto ya MOŠUPLOGO mo letlapeng. Ngwala freimi ya go ngwala mo letlapeng.
- 2 Sa go latela, ka boripana laetša gore barutwana gore ba tla šomiša bjang dipolane tša bona go bopa kakanywa.
- 3 Bontšha barutwana sesupetšo sa freimi ya go ngwala yeo e tla ba thuša go dira se.
- 4 Ge barutwana ba feleletša dikakanwya tša bona, sepela sepela ka phapošing o ba fe thekgo.

RULAGANYA SEO O SE NGWADILEGO

- 1 Ngwala lenano la go fetleka go tšwa lenaneong thuto mo letlapeng.
- 2 Bala o fetše gomme o hlalose tše barutwana selekanyo seo se šomišwago.
- 3 O ka rata go bontšha barutwana go lokiša diphošo tše di tšwelelago kgafetšakgafetša.
- 4 Dumelela barutwana nako ya go rulaganya le go lokiša dingwalwa, ba šomiša lenano la go fetleka

GO PHATLALATŠA LE GO HLAGIŠA SENGWALWA

- 1 Laela barutwana gore ba ngwalolle ka bokgwari dingwalwa tša bona.
- 2 Efa barutwana monyetla wa go tšhentšhišana ka dipuku gomme ba bale dingwalwa tša bona.
- 3 Efa barutwana ba go fapafapana monyetla wa go abelana ka dingwalwa tša bona le phaphoši ka moka.
- 4 Kgopela ba bangwe ba barutwana go ngwalolla dingwalwa mo letlakakeleng le leswa ke moka ba tshwantshiše le go swaya mosomo wa bona. Laetša dingwalwa mo leboteng ka phaphošing.
- 5 Kgoboketša dipuku tša barutwana. O swanetše go swaya semmušo dingwalwa tše 2 ka kotara o šomiše sedirišwa sa sa kelo seo se filwego. E fela, o kgopelwa gore o bale le go swayaswaya dingwalwa tša mafelelo tša barutwana leboo le lengwe le le lengwe.
- 6 Gape, boitshopho ke karolo ye bohlokwa ya go hlama bokgoni ba go ngwala.

Maano a go ngwala

Maikemisetšo: Go fa barutwana maano a go ba thuša go fetola megopolo ya bona go ba sengwalwa sa go ihlamela.

- 1 Latela lenaneo thuto go feleletša mošomo wa go ngwala beke engwe le engwe.
- 2 Ka gare ga lenaneo thuto, o tla lemoga lemoga gore go na le setlwaedi seo se dulago se latelwa. Se ke go thuša barutwana, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng ka thuto ya go ngwala. Se se ba thuša gape le go ba le boitshepho.
- 3 O tla lemoga gore barutwana ba rutwa maano a go fapana gannyaneganyane gore ba kgone go tšwelela ge ba feleletša freimi tša mafoko.
- 4 Maikemisetšo ke gore barutwana mafelelong ba šomiše maano a ka bo bona ka ntle ga go hlahlwa.
- 5 Maano a, a thuša barutwana go ba le maikutlo a boitshepho ge ba ngwala ka go ba bontšha gona le dikgato tše mmalwa tšeo ba swanetšego go di latela ge ba ngwala.

LEANO LA 1: MORUTIŠI O LAETŠA GO NGWALA PELE

- a Morutiši o thoma pele go laetsa mošomo go barutwana ka phaphošing (o ba bontšha barutwana gabotse seo ba swanetše go se dira).
- b Ge ba lebetše seo morutiši a se dirago, barutiši ba tšea malebiši gore mošomo o dirwa bjang.

LEANO LA 2: BANGWADI BA NAGANA PELE BA NGWALA

- a Go ngwala ke tiro ya go bea dikakanyo mo letlakakeng.
- b Seo se ra gore barutwana ba swanetše go nagana pele gomme ba tšeye sephetho ka seo ba tla go go ngwala ka sona.
- c Gape seo se ra gore ga gona 'dikarabo' tšeo di nepagetšego goba tšeo di fošagetšego ge o ngwala – mongwadi o mongwe le o mongwe ona le dikgopolo tša gagwe ka seo a nyakago go ngwala ka sona.
- d Ka mehla dira nako gore barutwana ba nagana ka seo ba nyakago go ngwala ka sona.

LENEO LA 3: BANGWADI BA THALA MOTHALADI WA LENTŠU LE LENGWE LE LE LENGWE

- a** Barutwana ba nagana ka lefoko leo ba nyakago go le ngwala, gomme ba le balela godimo.
- b** Ba bala gore ke mantšu a ma kae a le go mo lefokong, gomme ba thala mothaladi go emela lentšu le lengwe le le lengwe.
- c** Methaladi e swanetše go thalwa go tloga letsong la ngele go ya letsogong la goja, le go tloga bogodimo ba letlakala go ya fase ga letlakala.
- d** Methaladi e swanetše go ba botelele ba lentšu.
- e** Go swanetše go ba le dikgoba gare ga mantšu.
- f** Mo mafelelong ga lefoko, barutwana ba ngwala khutlo.
- g** Ge methaladi e thadilwe, morutwana o tlatša mantšu ao a a tsebago goba o swanetše go leka modumao wa mathomo wa lentšu pele a ka kgopela thušo.
- h** Se se fa popo go seo morutwana a sengwalago, se mo fa gape le boitshepho. Le barutwana bao ba palelwago ba ka thoma tsela ya go ngwala ka mokgwa wo.

LEANO LA 4: BANGWADI BA ŠOMIŠA DITHUŠATHUTO GO NGWALA MANTŠU

- a** Ruta barutwana gore ba se kgopela thušo go ngwala mantšu ao ba sa a tsebego. La mathomo ba šomiše dithušathuto go hwetša mantšu gore ba ka ngwala bjang lentšu leo ba sa letsebego. Mohlala: Ba swanetše go šomiša dithušathuto tše dingwe go hwetša gore mantšu ao ba sa a tsebego. Mohlala:
- b** Mantšu a mo leboteng
- c** Dipuku tše dingwe
- d** Lenaneo la mopeleto
- e** Ba ka botšiša bamphato ba bona.

LEANO LA 5: BANGWADI BA ŠOMIŠA DIKGOPOLO GO NGWALA MANTŠU

- a** Barutwana ba swanetše go leka go gopola mantšu ao ba ithutilego ona, gomme ba mantšu go tšwa dikgopolong tša bona.

**LEANO LA 6: BANGWADI BA BOLELA MANTŠU KA GO NANYA
BJALO KA KHUDU**

- a** Ruta barutwana go bolela lentšu leo ba sa le tsebego ka go nanya go kwa medumo ya lona ya go fapana. (go kgaogantšha mantšu)
- b** Sa go latela, ruta barutwana go ngwala fase modumo o mongwe le o mongwe o ba kgonago go o kwa. (Ba ka no se kgone go o peleta , efela e tla ba mathomomayo go ngwala mantšu ao bas a a tsebego. Mohlala, **eng** e ka ngwala ka tsela **eng** goba **ee**. Morutisis a ka tsea malebisi go se gomme a bontšha bangwadi mopeleto wo o nepagetšego.)
- c** Leka go bala sengwalwa sa morutwana sa sefontotiki, o ba rete go šomiša tsebo ya fonotiki go leka go hlama mantšu. Bo ke bokgoni bjo bo swanetšego go hlohloletšwa.

LEANO LA 7: BANGWADI BA BALA SEO BA SE NGWALAGO

- a** Barutwana ba balela mafoko a bona godimo e kabe ge ba ipalelela goba ba balela wa mphato. Ge o balela o mongwe sengwalwa sa gago go wa mphato se dira gore tshepetšo ya go ngwala e be le mošito.
- b** Ge ba dira se, ba lekola ge eba ga ba tlogela mantšu.
- c** Ba lekola gape ge eba tatelano ya mantšu e nepagetše.
- d** Sa bohlokwa le go fetišiša, beakanya se gore barutwana ba iphine ka tshepetšo ya go bala gomme ba ikgantšhe ka seo ba se ngwadilego.

LEANO LA 8: BARUTWANA BA SOKOLOGA BA BOLELA

- a** Mo dinakong tša go fapana mo thutong, barutwana ba ka sokologa ba ba bolela le wa mphato.
- b** Se se ka šomišwa go abelana dikakanyo ka seo ba ka ngwalago ka sona, go balelana ka seo ba sengwadilego, go botšhana diswantšho tša bona, goba go lekola ge eba ba kwešiša gore ba dire eng.
- c** Ruta barutwana gore lebellana gomme ba bolelelle fase ge ba sokologa le go bolela.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKONFERESE TŠE DIKOPANA

- a** Le ke leano la bohlokwa go šomišwa ge barutwana ba dutse ba ngwala.
- b** Sepela sepela ka phaphošing, o eme ge o bona ngwana a gakanegile.
- c** Tshwara konferense ye kopana le morutwana wo.
- d** Tsitsinkela mošomo wa morutwana, theeletša morutwana, gomme o mo thuše mo a sa fetego gabotse.
- e** Gopola gomme o leke ka maatla go okamela mošomo wa ngwana o mongwe le o mongwe, le go ba reta ge ba iteka le go bontšha tšwelopele.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

1

TABAKGOLO:

Bagwera

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI GO BONTŠHA ya gago nakong, , ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: seswantšho sa gago le bagwera, diswantšho tša bagwera ba bapala mmogo, bj bj.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo ka dikokwana tša mogwera wa potego
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1:: Letlakala la 24 le 25, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 26, A re baleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 27 le 28, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa mogwera wa gago wa potego.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

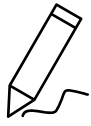
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikokwananegelo: Bagwera ba 'A'
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Bagwera
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikokwanakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikokwanakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Ke eng tše dingwe dikokwana tša mogwera?
 - b Ke eng tse dingwe dikokwana tša mogwera?
 - c Ke eng seo mogwera a sa swanelago go se dira?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Bolela o hlalose)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - dikokwana
 - go ba le dihlong
 - o na le kgwerano

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

Mongwalo

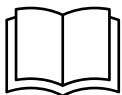
Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a dila
 - b loma
 - c mema
 - d bela
 - e nela
 - f duma
 - g pula
 - h nama
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ngwala medumo le mantšu gabotse mo letlapeng
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letsatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Bagwera ba 'A'
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e ntšhwa mo dikokwanarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya.

SEHLOGO: Thala seswantšho sa mogwera yo o mo ratago.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Mogwera wa ka ke...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka mogwera yo ba mo ratago.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: O ke mogwera wa ka Siya
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago le mogwera wa gago.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Mogwera ke Siya.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikokwanakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Botšiša barutwana: Ke mang mogwera wa gago? Ke eng selo se se tee seo o se ratago ka mogwera wa gago?
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: thabile, belaela, iketla, bjalo bjalo.
- 3 Bitša barutwana ba 2–3 gore ba go botse ke eng dikokwana tšeo ba di ratago ka mogwera wa bona.
- 4 Ba swanetše gore: Mogwera wa ka ke.....
- 5 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba fe seswantšho sa bona sešupo!

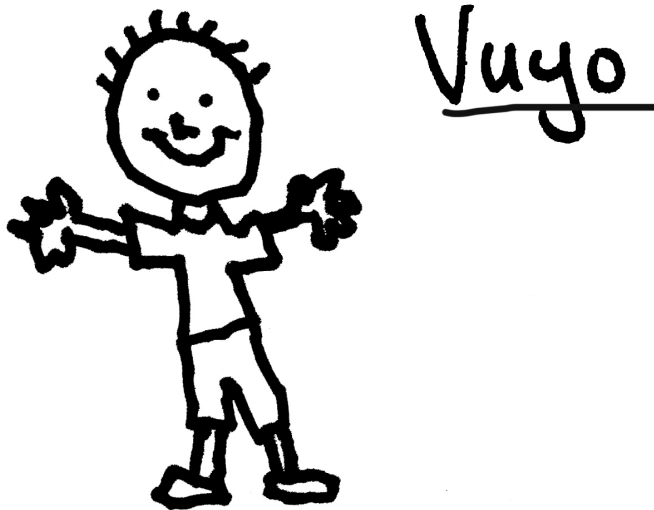
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo. (nna)
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Mogwera waka ke Vuyo

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 5 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /k/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /k/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /k/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **koko, kuka, kala**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **kobo, koba, kuka, kala, kiba, koko**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

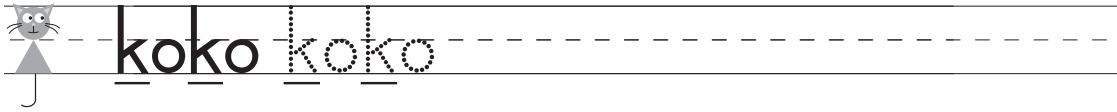
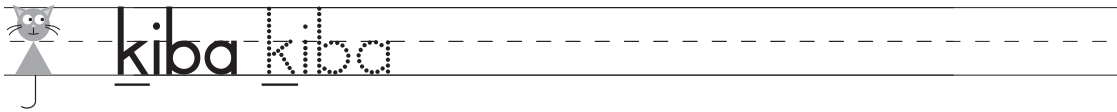
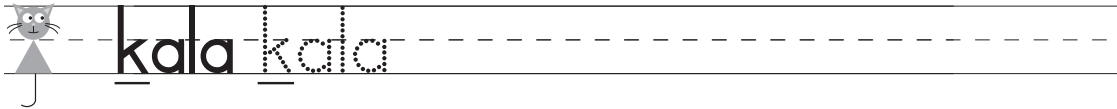
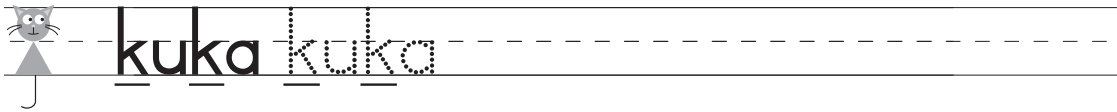
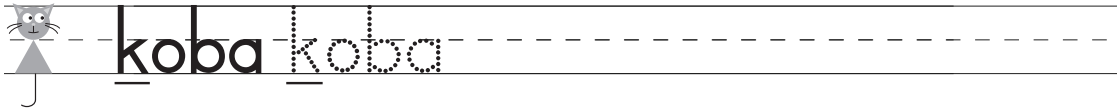
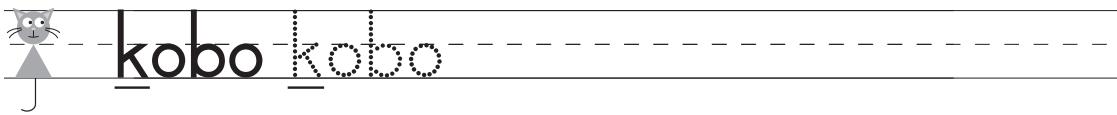
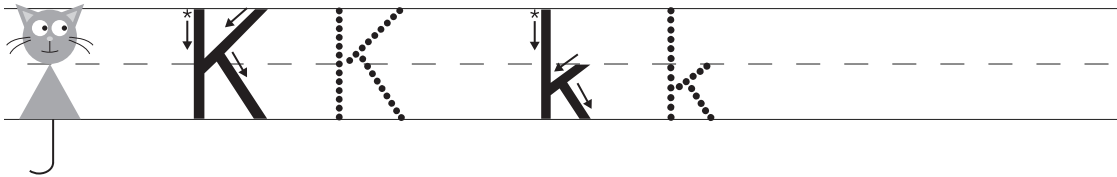
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Kk**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leletere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lamathomo

BEKE 1

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKANYA KA SENGWALWA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala la mathomo (Go nagana kudu)
<p>Bagwera ba 'A'</p> <p>Anopa le Akani e sale e le bagwera go tloga mola ba belegwago. Ba belegwe ka Agosetose. Bobedi ba na le maina a 'A'. Anopa le Akani ba be ba bapala mmogo letšatši le lengwe le le lengwe.</p>	
<p>Bašimane ba ba babedi ba be ba tsena mephato e fapanego kua sekolong, eupša ba be ba bapala mmogo ka nako ya maikhutšo. Letšatši le lengwe le le lengwe ba be ba kopana sehlareng sa Acacia go tšea sephetho sa gore ba dire eng.</p>	
<p>Ka Mošupologo ba tšere sephetho sa go kitima. Ge Anopa a kitima, o ile a kgopiwa ke leswika a wela fase mobung. Anopa o ile a thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae!' Akani a mo gegea. Eupša, Anopa a seke a sega.</p>	<p>Ke akanya gore naa Anopa o kwa bjang ge mogwera wa gagwe a mmitša leseae?</p>
<p>Ka Labobedi ba tšere sephetho sa go bapala kgwele. Ge Anopa a bapala, mošimane o mongwe a mo raga. Anopa a thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae!' Akani a mo gegea. Eupša, Anopa a seke a sega.</p>	<p>Akani o nagana gore o a segiša, eupša ke kamaka go tšwa seswantšhong gore Anopa ga a rate ge mogwera wa gagwe a mmitša leseae.</p>
<p>Ka Laboraro ba tšea sephetho sa go thedimoga. Ge Anopa a thedimoga fase ga sereledi, o ile a thelela ka lebelo gomme a betha fase ka maatla. A thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae le legolo!' Akani a mo gegea. Eupša Anopa a seke a sega.</p>	<p>Ke kamaka gore Anopa o tšwela pele go kwa bohloko ge mogwera a mmitša leseae. Ke akanya gore o tla dira eng.</p>
<p>Ka Labone, ge Akani a fihla sehlareng sa Acacia, Anopa o be a se gona. Akani o ile a tšea sephetho sa go nyaka mogwera wa gagwe. O nyakile mo gohle. Mafelelong a hwetša Anopa ditekung le Bongani. 'Ke ka lebaka la eng Anopa a se a nkemela go bapala?' Akani a akanya a befetšwe. O ile a bapala a nnoši lebaka ka moka la maikhutšo.</p>	<p>Mmallo! Ke bona gore Anopa o bapala le mogwera o moswa. Ke akanya gore ekaba ke lebaka la gore Akani o be a tšwela pele go mmitša leseae?</p>
<p>Bošegong bjoo, tatago Akani a mmotšiša ge a hlwele gabotse.</p> <p>'Aowa, ' gwa realo Akani, 'Anopa ga se a nkemela go bapala.'</p> <p>'Ka baka la eng?' ga botšiša tatagwe.</p> <p>'Ga ke tsebe, ' Akani a emiša magetla.</p>	<p>Akani o be a nagana gore metlae ya gagwe e a segiša. Ke kgona go kamaka gore ga se a nagana ka moo metlae ya gagwe e ka kwešago mogwera wa gagwe bohloko.</p>

Sengwalwa	Go bala la mathomo (Go nagana kudu)
<p>'Go na le se se diragetšeng magareng a lena ba babedi?' gwa botšiša tatagwe.</p> <p>'Ga ke tsebe, ' Akani a emiša magetla.</p> <p>'O na le nnete ga go se se diregilego?' tatagwe a botšiša gape.</p> <p>Akani a nagana gape le gape. 'Gabotse ... Anopa o phela a lla ka maikhutšo ... Ke mmiditše lesea. '</p> <p>'Wena o be o ka kwa bjang ge Akani a ka go bitša lesea?' gwa botšiša tatagwe.</p> <p>Akani a nagana gape le gape. 'Ke nagana gore ke be ke tla kwa bohloko!' a realo.</p> <p>'O nagana gore o ka dira eng go lokiša se?' gwa botšiša tatagwe.</p>	
<p>'Ke nyaka go mo direla karata gore ke maswabi, ' gwa realo Akani.</p> <p>O ile a kitima go hwetša letlakala. A le phutha ka bogare. A thala seswantšho sa gagwe le Anopa ba bapala mmogo. Ke moka a ngwala, 'Ke kgopela tshwarelo!'</p>	<p>Ke akanya gore ekaba Anopa o tla swarela mogwera wa gagwe ge a bona karata?</p>
<p>Ka Labohlano pele sekolo se thoma, Akani a nyaka Anopa mo gohle. Ge a mo hwetša, a mo fa karata yela. 'Ke maswabi!' a realo.</p>	
<p>Ka nako ya maikhutšo, Anopa o be a emetše Akani sehlaeng sa Acacia. Eupša o be a se noši. O be a na le Bongani. 'Ke leboga karata, ' gwa realo Anopa.</p> <p>'A re bapaleng, le Bongani a ka bapala le yena!'</p> <p>Bongani o be a se na leina la 'A'. O be a se a belegwa ka Agosetose. Eupša go be go ntše go lokile go bapala le mogwera o moswa.</p>	<p>Ke kamaka gore Anopa o swaretše mogwera wa gagwe ka lebaka la gore o ya lefelong la bona la go kopana.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikokwanarabo tše di kgonegago
<p>Naa Anopa o llišwa ke eng?</p>	<p>O kgopile ke leswika, a rahiwa ke mošimane o mongwe, a wa ga bohloko mobung.</p>
<p>Naa Akani o rilng ge Anopa a lla?</p>	<p>O mmiditše lesea.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikokwanarabo tše di kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Anopa a bapala le mogwera o moswa ka Labone?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o be a sa rate go bitšwa lesea. • Ke ka lebaka la gore Akani o mmiditše lese aka Mošupologo, Labobedi le Laboraro gomme a se rate seo. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka mogwera wo a ka se mo segego ge a kwa bohloko. • Ke ka lebaka la gore Akani o mo kwešitše bohloko.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana ya bomolomo

Metsotso e 15

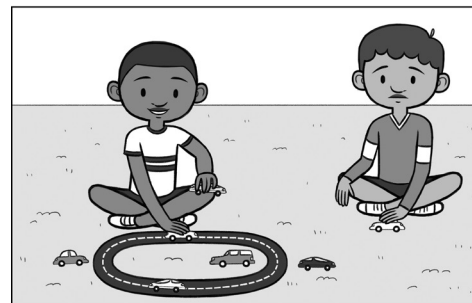
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - kgopilwe
 - kwatiša
 - selekišitše

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikokwanakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikokwananegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikokwananegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu**HLAGIŠA MODUMO**

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /j/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /j/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /j/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **jela, joko, eja**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **jela, jele, jase, joko, dijo, eja**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

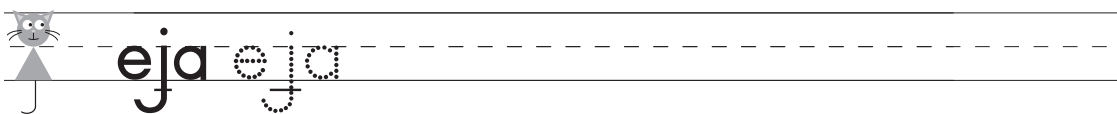
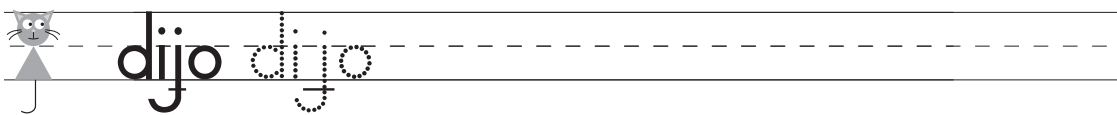
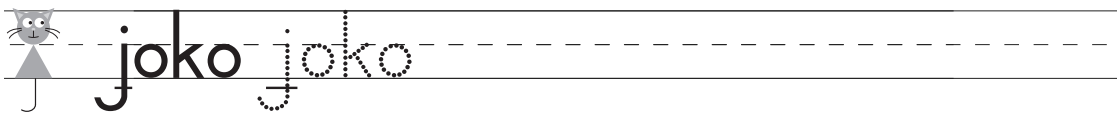
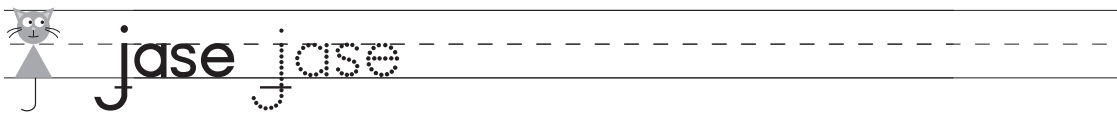
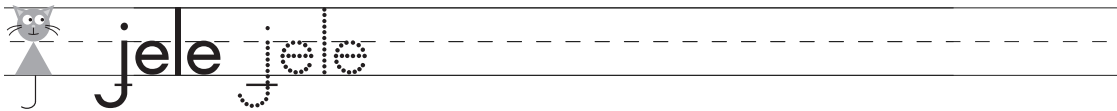
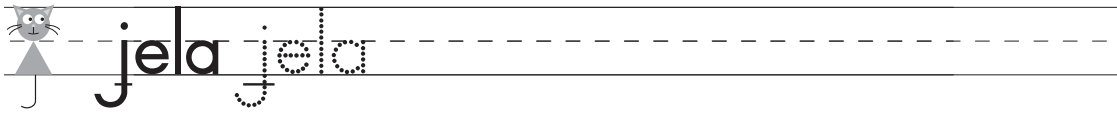
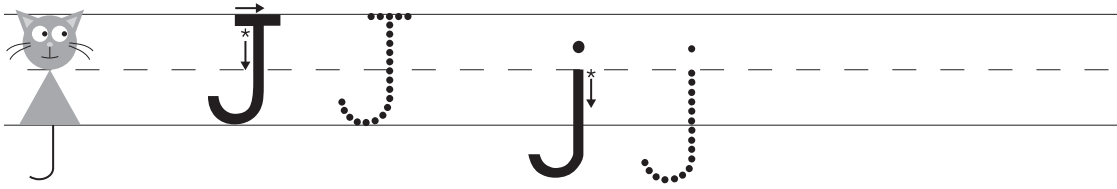
Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Jj**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30.

Beakanya le go rulaganya.

SEHLOGO: Thala seswantšho sa mogwera wa gago. Ngwala seka se se tee yeo o e ratago ka mogwera wa gago

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlatše lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Mogwera wa ka.... ke.....

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala selo se tee seo ba se ratago ka mogwera.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 3 Botsa barutwana ka kakanyo ya ka se o se thadilego bjalo ka: O ke mogwera wa ka Siya. Ke a mo rata ka gobane o rata go dira metlae e bile o a segiša.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago le mogwera wa gago.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Mogwera wa ka ke Siya o na le metlae.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikokwanakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe dikokwana tša bagwera le barutwana
- 2 Ngwala mantsu a mo letlapeng, bjalo ka: loka, tshegiša, o a naganelana, hlokomela bj bj.
- 3 Botsisa barutwana: Ke mang mogwera wa gago? Kee ng selo se tee seo o se ratago ka mogera wa gago?
- 4 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša maina a bagwera ba baswa ba bona.
- 5 Bitsa barutwana 2–3 go go botsa ke eng seo ba se ratilego ka mogwera wa bona.
- 6 They must say: Mogwera wa ka.... Ke.....
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla sebaka thala le go ngwala ka mogwera wa bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Mogwera naka Vuyo o lokile

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **kobo**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /k/ - /o/ - /b/ - /o/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /k/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /o/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /b/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /o/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **kobo**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ko/ - /bo/ = **kobo**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **jase**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **kala**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /k/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /a/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /k/ - /a/ - /l/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **kala**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /ka/ - /la/ = **kala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **dijo**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Bagwera ba 'A'</u></p> <p>Anopa le Akani e sale e le bagwera go tloga mola ba belegwago. Ba belegwe ka Agosetose. Bobedi ba na le maina a 'A'. Anopa le Akani ba be ba bapala mmogo letšatši le lengwe le le lengwe.</p>	
<p>Bašimane ba ba babedi ba be ba tsena mephato e fapanego kua sekolong, eupša ba be ba bapala mmogo ka nako ya maikhutšo. Letšatši le lengwe le le lengwe ba be ba kopana sehlareng sa Acacia go tšea sephetho sa gore ba dire eng.</p>	
<p>Ka Mošupologo ba tšere sephetho sa go kitima. Ge Anopa a kitima, o ile a kgopiwa ke leswika a wela fase mobung. Anopa o ile a thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae!' Akani a mo gegea. Eupša, Anopa a seke a sega.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Anopa o be a sa nagana gore go a segiša ge Akani a mmitšša leseae, ka lebaka la gore ga se a sega.</p>
<p>Ka Labobedi ba tšere sephetho sa go bapala kgwele. Ge Anopa a bapala, mošimane o mongwe a mo raga. Anopa a thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae!' Akani a mo gegea. Eupša, Anopa a seke a sega.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Anopa o be a sa rate kgegeo ya Akani, ka lebaka la gore ga se a sega.</p>
<p>Ka Laboraro ba tšea sephetho sa go thedimoga. Ge Anopa a thedimoga fase ga sereledi, o ile a thelela ka lebelo gomme a betha fase ka maatla. A thoma go Ila. 'Tlogela go Ila! O kare ke wena leseae le legolo!' Akani a mo gegea. Eupša Anopa a seke a sega.</p>	<p>Ge Anopa a sa sege, ke kgona go kamaka gore ga a rate go bitšwa leseae – le ge e le metlae!</p>
<p>Ka Labone, ge Akani a fihla sehlareng sa Acacia, Anopa o be a se gona. Akani o ile a tšea sephetho sa go nyaka mogwera wa gagwe. O nyakile mo gohle. Mafelelong a hwetša Anopa ditekung le Bongani. 'Ke ka lebaka la eng Anopa a se a nkemela go bapala?' Akani a akanya a befetšwe. O ile a bapala a nnoši lebaka ka moka la maikhutšo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Anopa o humane mogwera o moswa wa go bapala ka lebaka la gore o be a sa rate Akani a mmitšša leseae. Se se dirile gore a se nyake go bapala le Akani.</p>
<p>Bošegong bjoo, tatago Akani a mmotšiša ge a hlwele gabotse.</p> <p>'Aowa, ' gwa realo Akani, 'Anopa ga se a nkemela go bapala. '</p> <p>'Ka baka la eng?' ga botšiša tatagwe.</p> <p>'Ga ke tsebe, ' Akani a emiša magetla.</p>	<p>Go be go le boima go Akani go kwešiša lebaka la gore Anopa a sa bapale le yena. Go mo tšere sebaka go kwešiša gore molato ke eng. Ke kgona go kamaka gore Akani o be a sa ikemišetša go kweša maikutlo a mogwera wa gagwe bohloko – o be a nagana gore o a segiša.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Go na le se se diragetšeng magareng a lena ba babedi?' gwa botšiša tatagwe.</p> <p>'Ga ke tsebe, ' Akani a emiša magetla.</p> <p>'O na le nnete ga go se se diregilego?' tatagwe a botšiša gape.</p> <p>Akani a nagana gape le gape. 'Gabotse ... Anopa o phela a lla ka maikhutšo ... Ke mmiditše lesea. '</p> <p>'Wena o be o ka kwa bjang ge Akani a ka go bitša lesea?' gwa botšiša tatagwe.</p> <p>Akani a nagana gape le gape. 'Ke nagana gore ke be ke tla kwa bohloko!' a realo.</p> <p>'O nagana gore o ka dira eng go lokiša se?' gwa botšiša tatagwe.</p>	
<p>'Ke nyaka go mo direla karata gore ke maswabi, ' gwa realo Akani.</p> <p>O ile a kitima go hwetša letlakala. A le phutha ka bogare. A thala seswantšho sa gagwe le Anopa ba bapala mmogo. Ke moka a ngwala, 'Ke kgopela tshwarelo!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Akani o nyaka gore mogwera wa gagwe a tsebe gore o maswabi, ka lebaka la gore o tšea nako go mo direla karata.</p>
<p>Ka Labohlano pele sekolo se thoma, Akani a nyaka Anopa mo gohle. Ge a mo hwetša, a mo fa karata yela. 'Ke maswabi!' a realo.</p>	
<p>Ka nako ya maikhutšo, Anopa o be a emetše Akani sehlang sa Acacia. Eupša o be a se noši. O be a na le Bongani. 'Ke leboga karata, ' gwa realo Anopa.</p> <p>'A re bapaleng, le Bongani a ka bapala le yena!'</p> <p>Bongani o be a se na leina la 'A'. O be a se a belegwa ka Agosetose. Eupša go be go ntše go lokile go bapala le mogwera o moswa.</p>	<p>Ke kamaka gore Anopa o be a rata go bapala le Bongani, ka lebaka la gore o tla le yena go bapala – le ge a swaretše Akani.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikokwanarabo tše kgonegago
Re ka kamaka bjang gore Anopa ga se a rata metlae ya Akani?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore ge se a sega. • Ke ka lebaka la gore o hweditše mogwera o moswa go bapala.
Naa Akani o diretše mogwera wa gagwe eng?	O o diretše karata ya gore o maswabi.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikokwanarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Akani a boletše le tatatgwe mo kanegelong?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o bile le letšatši le lebe. • Ke ka lebaka la gore o kwele bohloko ge Akani a bapala le mogwera o moswa e sego yena. • Ke ka lebaka la gore o be a sa kwešiše lebaka la gore Akani a se nyake go bapala le yena. • Ke ka lebaka la gore o be a nyaka thušo ya go kwešiša gore molato ke eng.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

BEKE 1

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - lokile
 - go se loke
 - go lebalela (go tshwarela)

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Kanegelo e bolela ka...
Ke nagana gore Akani...
Selo se tee se ke ithutilego sona ka sekgotse go tšwa kanegelong ye ke
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikokwanarabo tša bona.
- 7 Ge dikokwanarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go lemoga ka fao medumo e kwagalago ka gona le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

k	j	o
a	b	u
l	i	e
s	d	m

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /k/ le /j/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /j/-/e/-/l/-/a/ = **jela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /k/ **goba** /j/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /d/-/i/-/l/-/a/ = **dila**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **k, j**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **kobo, koba, kuka, kala, kiba, koko, jela, jele, jase, joko, dijo, eja, dila, madi, loma, mema, mala, bolela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosetša barutwana gore le tla bolela ka selo seo ba sa se ratago ka mo kanegelong: Bagwera ba 'A'
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o ka fa bjang hlaloso ya ditiragalo ka selo se sengwe seo **ba sego ba se rata mo kanegelong**, bjalo ka: **Ga se ka rata gore** Akani o biditse ngwana, ka gobane ga selo ntho e botse. Ga ke rate bagwera ba go go se bontshe go loka go bana ba bangwe.
- 3 Laela barutwana go nagana ka seo ba se ratago le seo ba kgonago go ba le ponokakanyo ka sona mo kanegelong.
- 4 Laela barutwana go nagana ka **seo ba sego ba se rata** mo kanegelong, gomme ba fe lebaka.
- 5 Kgopela barutwana 2–3 **go abelana** ka dikokwanakanyo tsa bona le phaphosi. **Thusa** go halama mafoko ao a feleletsego.
- 6 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tšeo di tšwelelelago gantši tša barutwana.
- 7 Laela barutwana go **sokologa ba bolele** gomme ba abelane ka ditaodišo **tša bona** tša ditiragalo tša kanegelo le wa mphato (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikokwanakanyo tša barutwana!*)

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikokwanarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikokwanarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

2

TABAKGOLO:

Bagwera

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatlakgogedi go barutwana, mohlala: diswantšho tsa bagwera ba dira dilo mmogo
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo ka o bopa bjang sekgotse goba bagwera ba ba swa.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 29, A re ngwaleng.

Mošongwana 2 DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 30, A re baleng.

Mošongwana 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 31 le 32, A re ngwaleng.

Mošongwana 4: Thala seswantšho sa dilo kamoka tšeo o di ratago go dira le bagwera.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

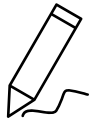
BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantsho sa Kgomo le Phala di fula mmogo ka gare ga Pukukgolo ya dinkanegelo ; Kgomo le Phala
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Bagwera
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Re swanetse go swra bjang bagwera ba rena?
 - b Naa Bagwera ba bangwe ba rena ba dira gore re ikwe bjang?
 - c Naa o nagana ge o na le bagwera go dula go le bonolo le go dula ba thabile? Ke ka lebaka la eng goba ke ka lebaka le eng gose bjale?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Supa, Dira, Hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - ga gwa tlwaelega
 - phuti
 - phala

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

Mongwalo

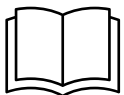
Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a kobo
 - b koba
 - c kuka
 - d kala
 - e jela
 - f jele
 - g jase
 - h joko
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letsatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Kgomo le Phala
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore b. nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Go rulaganya le dikakanywa

SEHLOGO: Thala seswantšho se bontšha selo se se botse seo o ka se direlago mogwera wag ago

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke kgona...

BEKE 2

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka selo se se botse seo ba ka se direlago bagwera ba bona.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke kgona go laletša bagwera ba ka gore ba tle kua ke dulago dijong tša matena gomme ke ba apeele dijo tša go rothiša mare!
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o tsholela bagwera ba gago dijo tša letena.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Ke kgona go apeela bagwera ba ka.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe dikakanyo tša dilo tše di botse re ka kgonago go di direla bagwera ba rena le barutwana. .
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: abelana ka snacks, thala seswantšho, abelana ka phensele, ba laletše gore ba tle go raloka le wena, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Ke eng selo se se botse o ka se direlago mogwera wa gago?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go botša ka ka se sengwe se se botse ba ka se direla mogwera wa bona.
- 6 Ba swanetše gore: Ke kgona...
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba fe seswantšho sa bona sešupo!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

Ke kgona go apelana

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /t/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /t/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /t/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **tima, taga, taba**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **tate, taba, tema, taga, tia, tima**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

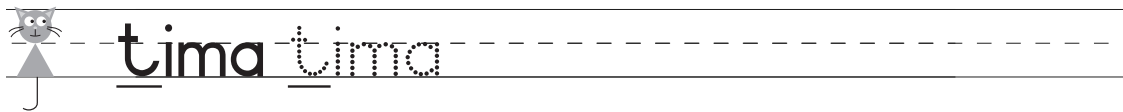
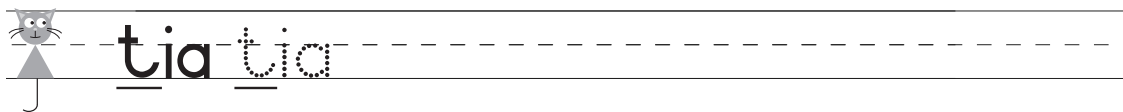
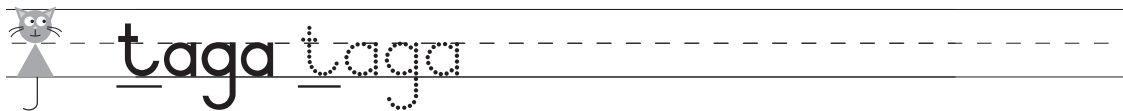
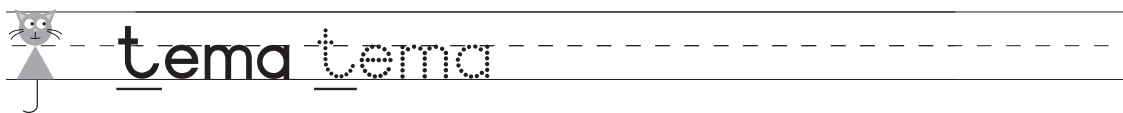
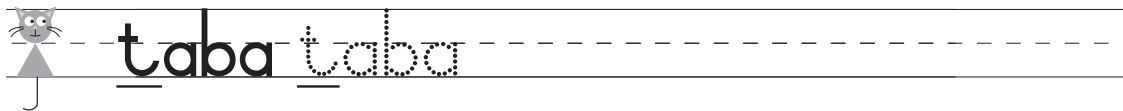
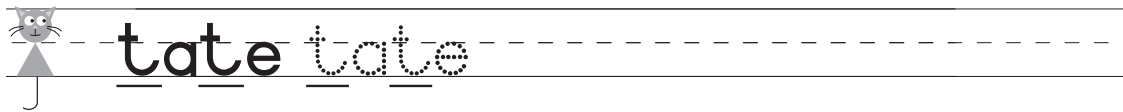
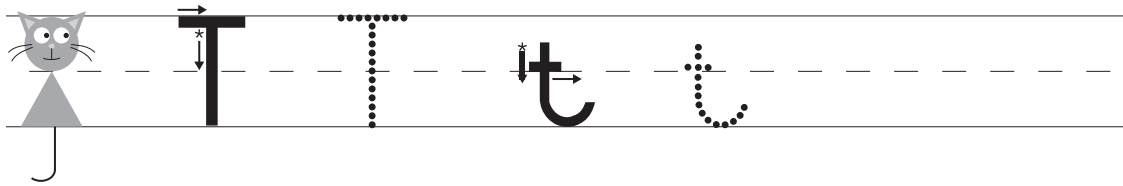
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Tt**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leletere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Kgomo le phala</u></p> <p><i>Kanagelo ye e theilwe godimo ga kanagelo ya nnete e bolelago ka segwera se se tlwaelegago. Kanagelo ye e direga Vermont, motsaneng wa Leboa Bohlabela kwa nageng ya United States. Vermont e tumile ka dithaba tše dibotse, sirapo, le dipolase tša maswi tše ntši. Mo kanegelong ye, o tla bala ka ga kgomo – phoofolo ye e tlwaelegilego – le phala. O ka no ba o se wa kwa ka ga phala! Diphala di hwetšwa fela kua North America. Di lebega bjale ka diphuti tše kgolo.</i></p>	<p><i>Botšiša: Naa go na le yo a kilego a kwa ka ga phala?</i></p>
<p>Mesong ya letšatši la kgudi, Rapolasa Abbot o ile a otlela tselaneng ya gagwe ya sefatanaga. O ile a lebelela ka ntle go bona dikgomo tša gagwe di fula mafulong a go khupetšwa ke lehlwa. O ile a ema ka pela ge a bona selo se se šele ka go fetišiša...</p>	<p>Ke kamaka gore Rapolasa Abbot o duma go tseba ka se sengwe ka lebaka la gore o emiša sefatanaga sa gagwe. Ke akanya gore naa o bona eng?</p>
<p>'A sela ke... phala?' a goeletša godimo, le ge a be a le nnoši. Ga se ka a bona phala mo polaseng ya gagwe, e bile go be apešitšwe ke kgudi gomme o be a se na bonnete. O ile a tšwa sefatanageng gomme a batamela legora.</p> <p>Ruriruri, phala ya maoto a matelele ya manaka a kgoaparara e be e eme mafulong a yona. 'Phala e dirang mo?' gwa akanya Rapolasa Abbot.</p>	<p>Phala yela ke e kgolo kudu! Ke akanya gore ekaba Rapolasa Abbot o a tšhogile ge a bona phala kgauswi le dikgomo tša gagwe?</p>
<p>Dikgomo tše dintši tša gagwe di ile tša emela kgole go katoga phala, di duma go tseba ebile di lebega di tšhogile. Ka moka ntle ga kgomo ya gagwe ya mmamoratwa, ya go ba le botho, Daisy. E ile ya sepelela thokong ya phala. Bobedi bo ile ba lebelelana bjale ka bagwera ba kgale. Ke moka, di ile tša fula mmogo. Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Rapolasa Abbot o be a hutša gore dikgomo di tla emela kgole le phala e kgolo, gobane o be a maketše ge Kgomo Daisy e batamela phala!</p>
<p>Rapolasa Abbot o ile a otlela sefatanang sa gagwe gomme a boela ntlong. Ge a tsena ka gare, o ile a bea setulo sa gagwe sa go kodumela fa pele ga lefastere. O ile a kodumela gape le gape a bogetše phala le kgomo di fula mmogo go fihla letšatši le thoma go dikela.</p>	<p>Ke akanya gore naa ke ka lebaka la eng a bogetše Kgomo le Phala? Ke akanya gore ekaba o tšhoga gore phala e kgolo e ka kweša Kgomo Daisy bohloko?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ge dikgomo di thoma go tsena setaleng, phala e ile ya ema ka ntle e lebeletše, e duma go tseba e bile e lebelega e na le pelaelo. Mafelelong phala e ile ya patlama ka ntle ga setala. Ke moka, Daisy e ila ya patlama kgauswi le yona. Ka pela, Daisy le Phala ba be ba robetše! Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Rapolasa Abbot o be a se letela gore Kgomo Daisy a ka robala ka ntle le phala, ka lebaka la gore o maketše kudu ge Daisy a patlama fase hleng ga phala.</p>
<p>Ge Rapolasa Abbot a phapharega setulong sa gagwe sa go kodumela, o ile a se kgolwe ge a bona Phala le Daisy ba sepela mmogo kgauswi le legora. Rapolasa Abbot o ile a myemeyela ge a nagana ka seo ba ka bego ba bolela ka sona.</p>	
<p>Rapolasa Abbot o ile a fofela godimo ga trekere gagwe a tšwela pela ka mešomo ya gagwe ya mesong. Sa pele, o ile a ya go gama dikgomo ka setaleng. Ke moka, a ya go fepa dikgogo. Eupša tseleng ya gagwe ya go oketša bjang, a bona Phala le Daisy ba le mmileng o mogolo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore ga se a tšhoga kudu gore phala e ka kweša Daisy bohloko, ka lebaka la gore o tšwela pela ka mešomo ya gagwe ya ka mehla.</p>
<p>Ge a batamela trekere ya gagwe, a bona difatanaga tše ntši di eme go bapa le legora. Lekoko le be le kgobokane go boga Daisy le Phala ka lethabo. Ga go a tšea sebaka ke ge bene ya ditaba e tšwelela go tšea filimi ya bagwera ba ba go se tlwaelege. Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>‘Ke lebaka le lekaakang bobedi bjo e le bagwera?’ mmegi a goeletša Rapolasa Abbot a duma go tseba.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore batho ga ba eme ba lebelela dikgomo mo polaseng ka lebaka la gore Rapolasa Abbot o maketše kudu ge a bona molokoloko wa batho legoreng la gagwe.</p>
<p>Mantšiboa a letšatši leo Rapolasa Abbot a bea setulo sa gagwe sa go kodumela pele ga thelebišene. Polasa ya gagwe ya tšwelela ditabeng. Kgomo Daisy le Phala e be e le dinaledi! Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>O ile a tshepa gore Phala le Daisy ba tla ba bagwera go ya go ile.</p>	<p>Ke akanya gore naa Kgomo Daisy le Phala ba bile bagwera lebaka le le kaakang?</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Ke bomang ba fetogilego bagwera mo kanegelong ye?	Kgomo Daisy le Phala ba fetogile bagwera.
Naa Kgomo Daisy le Phala ba ile ba dira eng mmogo?	<ul style="list-style-type: none"> Ba ile ba fula mmogo. Ba ile ba robala mmogo. Ba ile ba sepela mmogo go bapa le legora.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng ge Rapolasa Abbot a be a sa kgoilwe mahlo a gagwe?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore ga senke a bone phala mo polaseng ya gagwe. Ke ka lebaka la gore ga senke a kwe ka ga phala le kgomo di ele bagwera. Ke ka lebaka la gore o be a maketše ge Kgomo Daisy le Phala di robala mmogo ka ntle. Ke ka lebaka la gore batho ba bantši ba ile ba ema go bogela Kgomo Daisy le Phala. Ke ka lebaka la gore polasa ya gagwe e begilwe mo ditabeng.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

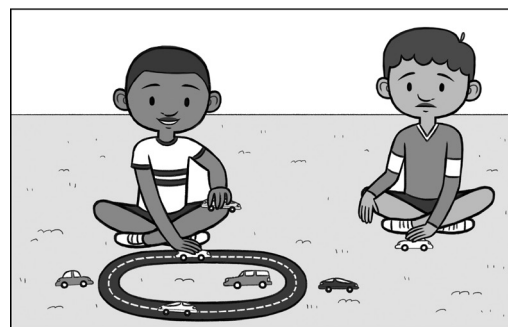
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - go fula
 - go bolawa ke bodutu
 - go ba le batho

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /f/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /f/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /f/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **fala, fiela, fula**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **feta, fela, fofa, fula, fala**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

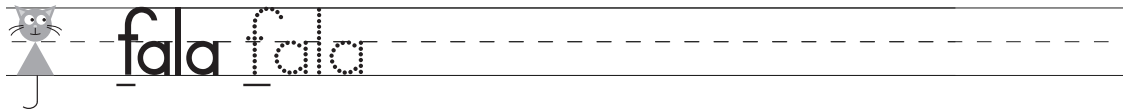
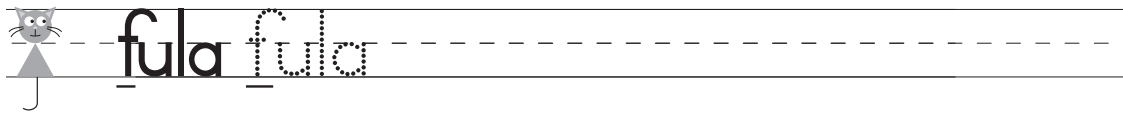
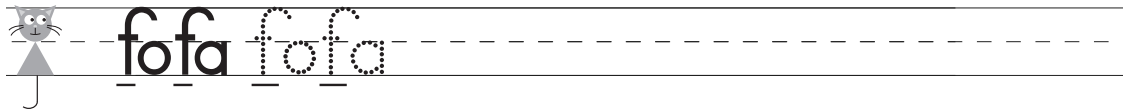
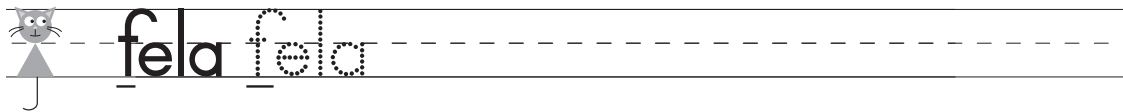
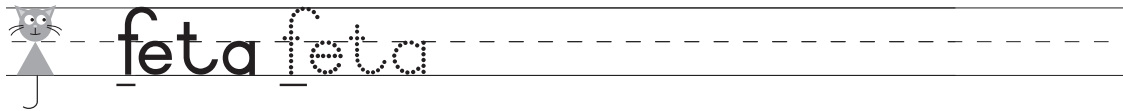
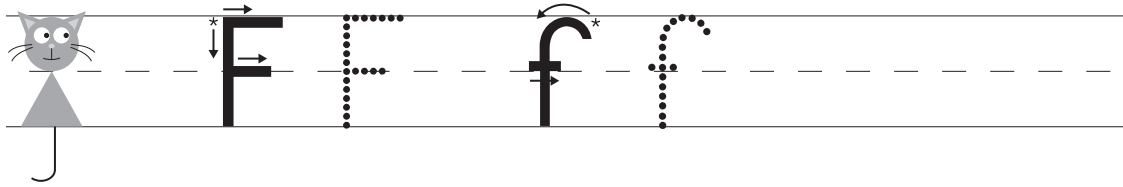
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Ff**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Rulaganya le dikakanywa

SEHLOGO: Thala seswantšho ya sekgotse sa go se tlwaelege

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: A na sekgotse sa go se tlwaelege magareng ga
..... le

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ba tla šomiša dikakanyo go thala ka ga sekgotse sa go se tlwaelege.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: lepidibidi le mpša.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa lepidibidi le mpša tšeo e le go bakgotse.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: sekgotse sa go se tlwaelege magareng ga lepidibidi le mpša.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka sekgotse sa go se tlwaelege le barutwana
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: tau, legotlo, bj bj
- 3 Botšiša barutwana: Naa o nagana gore sekgotse sa go se tlwaelege?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša you sekgotse sa go se tlwaelege seo ba se akantšego.
- 6 Ba swanetše gore: Ke akantše sekgotse sa go se tlwaelege magareng ga
. le
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go tlatša sešupo diswantšhong tša bona!

GO NGWALA

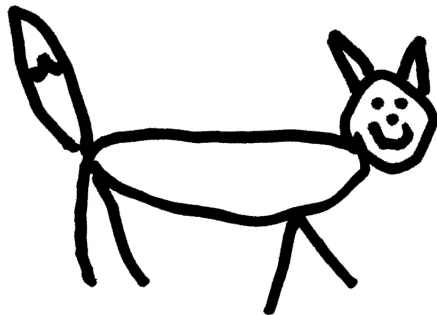
- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

phukubje

mpša.

Segwera seo se tla tlwaelegago
magdrenng ga phukubje le mpša.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Bitša lentšu: **taga**
- 2 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /t/ – /a/ – /g/ – /a/
- 3 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /t/
- 4 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 5 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /g/
- 6 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 7 Ngwala lentšu mo letlapeng: **taga**
- 8 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ta/ – /ga/ = **taga**
- 9 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **fula**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tema**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /t/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /m/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /t/ – /e/ – /m/ – /a/
- 8 Ngwala lentšu: **tema**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /te/ – /ma/ = **tema**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **fela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO DIRA DIKGOKAGANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Kgomo le phala</u></p> <p><i>Kanagelo ye e theilwe godimo ga kanagelo ya nnete e bolelago ka segwera se se sa tlwaelegago. Kanagelo ye e direga Vermont, motsaneng wa Leboa Bohlabela kwa nageng ya United States. Vermont e tumile ka dithaba tše dibotse, sirapo, le dipolase tša maswi tše ntši. Mo kanegelong ye, o tla bala ka ga kgomo – phoofolo ye e tlwaelegilego – le phala. O ka no ba o se wa kwa ka ga phala! Diphala di hwetšwa fela kua North America. Di lebege bjale ka diphuti tše kgolo.</i></p>	
<p>Mesong ya letšatši la kgudi, Rapolasa Abbot o ile a otlela tselaneng ya gagwe ya sefatanaga. O ile a lebelela ka ntle go bona dikgomo tša gagwe di fula mafulong a go khupetšwa ke lehlwa. O ile a ema ka pela ge a bona selo se se šele ka go fetišiša...</p>	
<p>'A sela ke... phala?' a goeletša godimo, le ge a be a le nnoši. Ga se ka a bona phala mo polaseng ya gagwe, e bile go be apešitšwe ke kgudi gomme o be a se na bonnete. O ile a tšwa sefatanageng gomme a batamela legora.</p> <p>Ruriruri, phala ya maoto a matelele ya manaka a kgoaparara e be e eme mafulong a yona. 'Phala e dirang mo?' gwa akanya Rapolasa Abbot.</p>	<p>Ke kamaka gore go swanetše go ba go sa tlwaelega go bona phala, ka lebaka la gore Rapolasa Abbot ga se a ka a e bona.</p>
<p>Dikgomo tše dintši tša gagwe di ile tša emela kgole go katoga phala, di duma go tseba ebile di lebege di tšhogile. Ka moka ntle ga kgomo ya gagwe ya mmamoratwa, ya go ba le botho, Daisy. E ile ya sepelela thokong ya phala. Bobedi bo ile ba lebelelana bjale ka bagwera ba kgale. Ke moka, di ile tša fula mmogo. Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore go šele gore kgomo le phala di dire segwera, ka lebaka la gore dikgomo tše dingwe ka moka di emetše kgole le gore Rapolasa Abbot o be a sa kgolwe mahlo a gagwe.</p>
<p>Rapolasa Abbot o ile a otlela sefatanang sa gagwe gomme a boela ntlong. Ge a tsena ka gare, o ile a bea setulo sa gagwe sa go kodumela fa pele ga lefastere. O ile a kodumela gape le gape a bogetše phala le kgomo di fula mmogo go fihla letšatši le thoma go dikela.</p>	<p>Ke kamaka gore Rapolasa Abbot o swanetše go be a bona segwera se se kgahlliša ka lebaka la gore ga se a tlwaelega! Ga ke nagane gore o be a tla bogela ge e be e le dikgomo tše pedi di fula mmogo.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge dikgomo di thoma go tsema setaleng, phala e ile ya ema ka ntle e lebeletše, e duma go tseba e bile e lebelega e na le pelaelo. Mafelelong phala e ile ya patlama ka ntle ga setala. Ke moka, Daisy e ila ya patlama kgauswi le yona. Ka pela, Daisy le Phala ba be ba robetše! Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p>	<p>Ke kamaka gore se ke semaka go Rapolasa Abbot, ka lebaka la gore o be a sa kgolwe mahlo a gagwe.</p>
<p>Ge Rapolasa Abbot a phapharega setulong sa gagwe sa go kodumela, o ile a se kgolwe ge a bona Phala le Daisy ba sepela mmogo kgauswi le legora. Rapolasa Abbot o ile a myemeyela ge a nagana ka seo ba ka bego ba bolela ka sona.</p>	<p>Ke kamaka gore Rapolasa Abbot o robetše mo setulong sa gagwe sa go kodumela ka lebaka la gore o be a kgahlilwe ke Kgomo le Phala di robala mmogo, o be a se nyake go robala mpeteng ka ge a sa nyake go hlaelwa ke selo!</p>
<p>Rapolasa Abbot o ile a fofela godimo ga trekere gagwe a tšwela pela ka mešomo ya gagwe ya mesong. Sa pele, o ile a ya go gama dikgomo ka setaleng. Ke moka, a ya go fepa dikgogo. Eupša tseleng ya gagwe ya go oketša bjang, a bona Phala le Daisy ba le mmileng o mogolo.</p>	
<p>Ge a batamela trekere ya gagwe, a bona difatanaga tše ntši di eme go bapa le legora. Lekoko le be le kgobokane go boga Daisy le Phala ka lethabo. Ga go a tšea sebaka ke ge bene ya ditaba e tšwelela go tšea filimi ya bagwera ba ba go se tlwaelege. Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>'Ke lebaka le lekaakang bobedi bjo e le bagwera?' mmegi a goeletša Rapolasa Abbot a duma go tseba.</p>	<p>Ke kamaka gore batho ba bantši ba ile ba nagana gore segwera se ga se a tlwaelega, ka lebaka la gore ka moka ba ile ba ema go bogela Daisy le Phala.</p>
<p>Mantšiboa a letšatši leo Rapolasa Abbot a bea setulo sa gagwe sa go kodumela pele ga thelebišene. Polasa ya gagwe ya tšwelela ditabeng. Kgomo Daisy le Phala e be e le dinaledi! Rapolasa Abbot ga se a kgolwa mahlo a gagwe.</p> <p>O ile a tshepa gore Phala le Daisy ba tla ba bagwera go ya go ile.</p>	<p>Ditaba tše di re botša ka ga ditiragalo tše bohlokwa goba go thakgatša. Ge Daisy le Phala ba be ba le mo ditabeng, ke kgona go kamaka gore go swanetše gwa be go sa tlwaelega gore kgomo le phala e be bagwera.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Phala ga se phoofolo ya mo Afrika Borwa. Ke phoofolo efe mo Afrika Borwa ye e ka bago ya go se tlwaelege go gwerana le kgomo?	<i>Ke nagana gore ... e ka ba e sa tlwaelega gore e ka gwerana le kgomo.</i>
O ka kamaka bjang gore ga go a tlwaelega gore kgomo le phala e be bagwera?	<p><i>Ke kgona go kamaka se ka lebaka la gore...</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rapolasa Abbot o be a sa kgolwe mahlo a gagwe • Rapolasa Abbot o di lebeletse mesong le bošego • Molokoloko o kgobokana go bogela bagwera ba go se tlwaelege • Segwera sa kgomo le phala se be se le mo ditabeng
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng ge Kgomo Daisy le Phala ba be ba le mo ditabeng?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore batho ba be ba makadišwe ke kgomo le phala ba fetoga bagwera • Ke ka lebaka la gore ga go a tlwaelega gore kgomo le phala e be bagwera • Ke ka lebaka la gore batho ba bantši ba be ba na le kgahle go segwereng se sa go se tlwaelege

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go a kgonega / go tlwaelegile
 - ga go kgonege / ga go direge gantsi
 - ga ke tshephe mahlo a ka

Morumokwano goba koša	Ditiro
Re tšo bina motswala! Ga bo mang motswala!	Dira taetšo ya go phaphatha matsogo
Ga bo Tumi motswala! Tumi ke mang motswala!	Dira taetšo ya go botšiša ka matsogo
Ke mogwera waka motswala!	Dira taetšo ya go ipetha dikgara
Le bina dife motswala! Re bina tše! Le tše! Le tše motswala!	Dira taetšo ya mmimo wo o tlwaelegilego ka mmele wa gago.

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Karolonwa ya ka ye ke e ratago kudu ...
Ke nagana gore ga gwa tlwaelega go bona segwera magareng ga...le...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go lemoga ka fao medumo e kwagalago ka gona le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

t	f	a
m	e	b
i	l	o
u	n	d

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /t/ le /t/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /f/-/e/-/l/-/a/ = **fela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /t/ **goba** /f/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /d/-/u/-/l/-/a/ = **dula**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **t, f**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **taba, tema, tia, tima, feta, fela, fofa, fula, fala, dula, bula, mala, moma, mema, loma, lema, nela, nama**

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala la mafelelo

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO AKARETSA / GO KAMAKA

LAETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla **kamaka gomme ba thale** ka seo se tlogo go diragala sa go latela ge kanegelo e tšwela pele.
- 3 Dira **tšhupetšo** gore o kamaka bjang ka seo se tlogo go direga, bjalo ka: Ke nagana gore, Kgomo le Phala di ka leka go tswa polaseng mmogo, go yo etela lapeng la ga bo Phala.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Kgomo le Phala di sepela go tswa polaseng.
- 5 Sa go latela, botša barutwana gore o ile go kamaka ka seo se tla go go direga ge kanegelo e tswelapele.
- 6 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 7 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba tla thala dikakanyo ka seo se tlogo go diragala ge kanegelo e tšwela pele.
- 8 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o se ke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

3

TABAKGOLO:

Go bjala

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI GO BONTŠHA ya gago nakong, , ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diswantšho tše mmalwa tša dilo tša go gola.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo gore mehlare e bjalwa bjang.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 33 le 34, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 35, Mošomo wa mantšu

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 36 le 37, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa selo se se melago.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: Mokokwana o mokhwibidu
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Dilo tša go mela
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Ke eng tsa dilo tše dingwe tša go mela?
 - b Re ka dirago ka dilo tše dingwe tše di melago
 - c Naa ke mo kae mo re ka bjalago dilo?

BEKE 3

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bjala/mela
 - mabu
 - peu

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena , se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a tate
 - b taba
 - c tema
 - d tima

- e feta
- f fela
- g fofa
- h fula

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: KAMAKA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Kgogwana e khwibidu**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya.

SEHLOGO: Ngwala ka ga selo se sengwe o nyakago go se bjala ka tšhengwana ya gago.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Ke nyaka go bjala ...ka tshengwaneng ya ka

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ka ga selo seo ba ratago go se bjala ka ditšhengwaneng tša bona.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Ke nyaka go bjala sehlare sa moavakhado ka mo tšhengwana ya ka.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa sa gago o eme pele ga mohlare o mogolo wa moavakhado
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Ke nyaka go bjala mohlare wa moavakhado ka mo tšhengwaneng ya ka.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe tše dingwe tša dilo tšeo o ka di bjalago le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: digwere, matsapane, maloba, lemons, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Ke eng selo se tee seo o nyakago go se bjala ka mo tšhengwaneng ya gago?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka dilo tšeo ba ratago go di bjala.
- 6 Ba swanetše gore: Ke nyaka go bjala...ka mo tšhengwaneg ya ka
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba fe seswantšho sa bona sešupo!

GO NGWALA

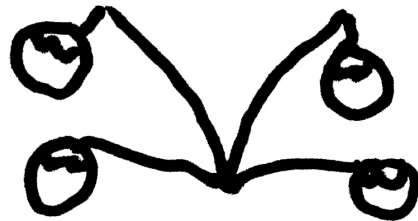
- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo. (na)
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

ditamati

Ke nyaka go bjala ditamati ka
tšhegwneng yaka

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 5 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakhadima: /g/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /g/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /g/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **anega, goga, gae**
- 7 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakhadima: **gama, gola, gae, gata, anega, goga**
- 8 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 9 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 10 Kgomaretša mantšu a dipapetlakhadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

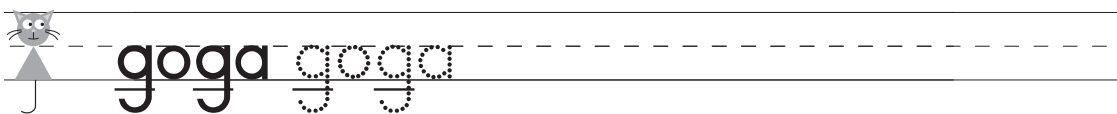
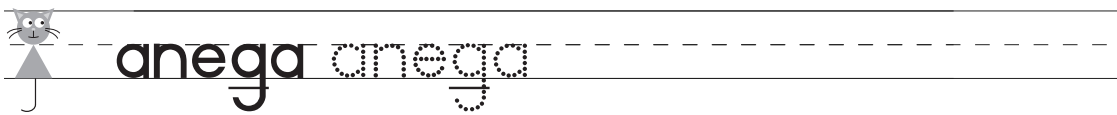
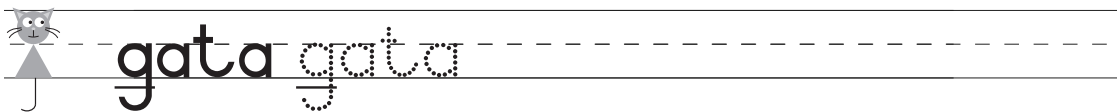
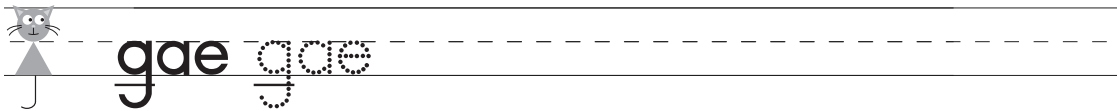
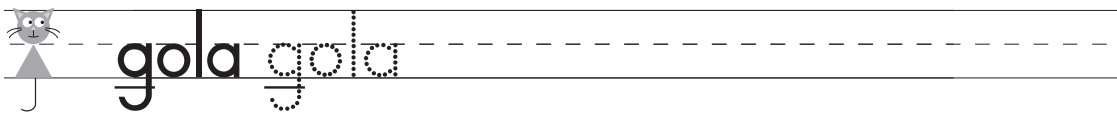
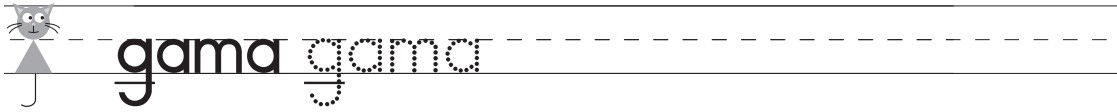
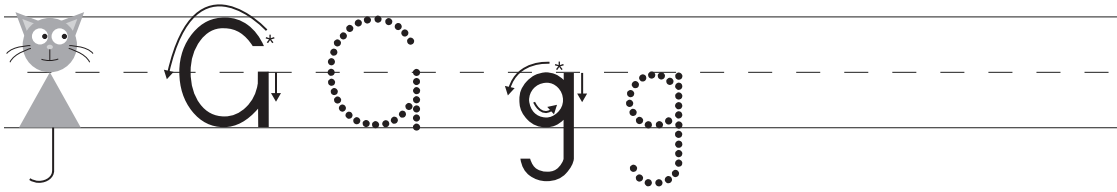
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Gg**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekga la pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE AKANYA

Sengwalwa	Go bala lekga la pele (Go nagana kudu)
<u>Kgogwana e khwibidu</u>	
Ka letšatši le lengwe, kgogwana e khwibidu e ile ya hwetša thorwana ya korong.	
'Ke mang a ka nthušang go bjala korong ye?' a botšiša.	Ke akanya gore ke mang a tla thušago kgogwana e khwibidu.
'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi. 'E sego nna, ' gwa realo leganse. 'E sego nna, ' gwa realo kolobe.	
'Gona ke tla bjala ka noši, ' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.	Ke akanya gore naa ke ka lebaka la eng diphoofolo tše dingwe di sa thuše kgogwana go bjala korong?
Thorwana ya korong e ile ya gola go ba semela segolo sa korong.	Ke akanya gore naa kgogwana e tla dira eng ka korong ya yona?
'Ke mang a ka nthušago go buna korong?' gwa botšiša kgogwana e khwibidu.	Ke akanya gore e kaba tše dingwe tša diphoofolo di ka thuša kgogwana?
'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi. 'E sego nna, ' gwa realo leganse.	Ke akanya gore ke ka lebaka la eng diphoofolo tše dingwe di ka se thuše kgogwana go buna korong?
'E sego nna, ' gwa realo kolobe. 'Gona ke tla buna ke nnoši!' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.	
Ge korong le bunnwe, kgogwana e khwibidu ya goelela, 'ke mang a ka nthušago go rwala korong?' 'E sego nna, ' gwa lla kgomo. 'E sego nna, ' gwa goba mpša. 'E sego nna, ' gwa lla katse. Gomme a rwala korong ka noši.	
Ke moka kgogwana e khwibidu ya botšiša, 'ke mang a ka nthušago go šila korong gore e be flouru?' 'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi. 'E sego nna, ' gwa realo leganse. 'E sego nna, ' gwa realo kolobe.	Ke akanya gore naa kgogwana e ile go dira eng ka flouru?
'Gona ke tla šila ka noši, ' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.	

Sengwalwa	Go bala lekga la pele (Go nagana kudu)
Ge korong e šitšwe e le flouru, kgogwana e khwibidu ya botšiša, 'ke mang a ka nthušago go paka senkgwa?' 'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi. 'E sego nna, ' gwa realo leganse. 'E sego nna, ' gwa realo kolobe.	Thaka banna! Kgogwana e šomiša flouru go paka senkgwa! Ke akanya gore naa ke mang a tlogo ja senkgwa?
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa kgogwana e khwibidu e ile ya hwetša eng?	E hweditše thorwana ya korong.
Naa ke bomang baanegwa mo kanegelong ye?	Lepidibidi, leganse, kolobe, kgomo, mpša le katse.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng kgogwana e ile ya se abelane senkgwa sa yona?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore ga go yo a ilego a e thuša go bjala, go buna, go šila goba go paka. • Ke ka lebaka la gore o dirile mošomo ka moka wa boima nnoši. • Ke ka lebaka la gore diphoofolo tše dingwe ga se tša mo thuša ka selo.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana ya bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go šila
 - go paka
 - korong

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena , se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /s/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /s/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /s/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **soba, sefa, sopo**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **sega, sola, sefa, seba, soba, sopo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

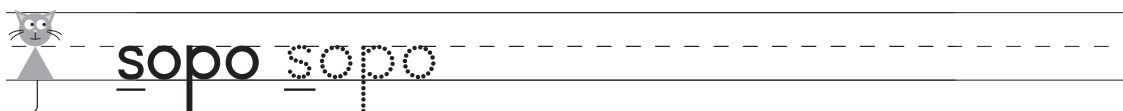
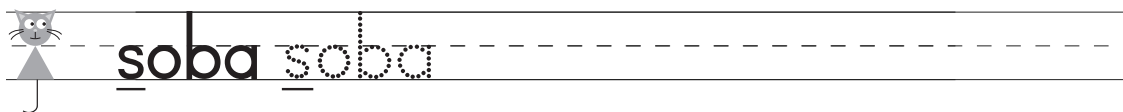
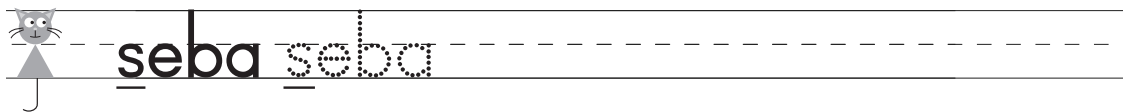
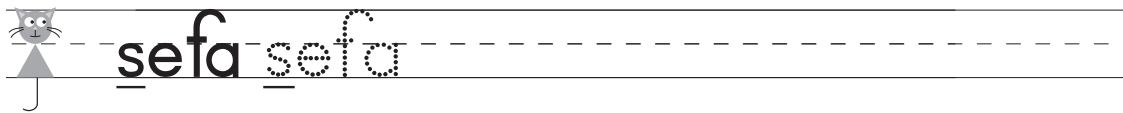
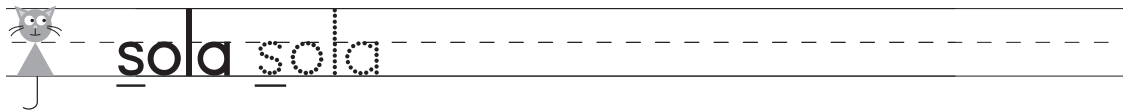
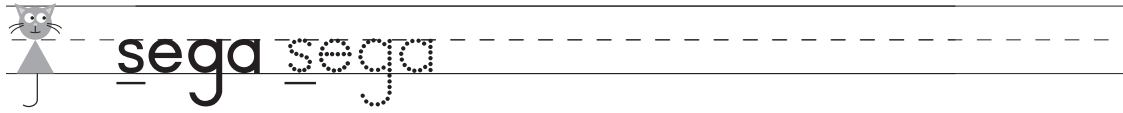
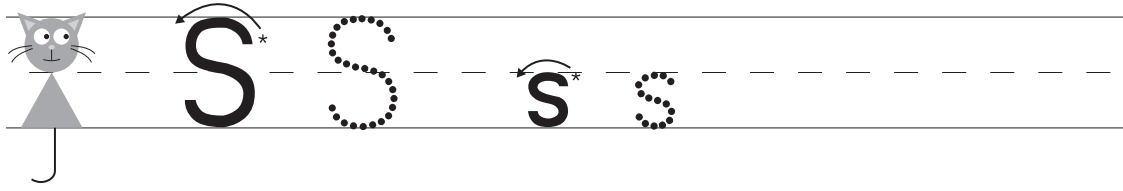

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Ss**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30.

Beakanya le go rulaganya.

SEHLOGO: Ngwala gore o ka thuša bjang mokokwana o mokhwibidu ka go mo fa korong.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko. .

FREIMI YA GO NGWALA: Nka thuša ka

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ngwala ka gore ba ka thuša bjang mokokwana o mokhwibidu. .
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke nagana gore nka thuša mokokwana o mokhwibidu ka go nosetsa Korong ka meetse, ka gobane ke a tseba gore dihlare di nyaka meetse gore di mele.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o nosetša Korong.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: Nka thusa ka go tshela Korong ka meetse.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka tše dingwe tša dilo le ditsela tša go thuša le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: sehlare, meetse, sekoro, ripa, šila, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naan ka thusa bjang mokokwana o mo khwibidu go o fa korong?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša tsela e tee fela yeo ba ba ka ratago go thuša mokokwana o mo khwibidu.
- 6 Ba swanetše gore: Nka thuša ka.....
- 7 Hlaloša gore barutwana ka se sebaka thala le go ngwala dikakanyo tša gago!

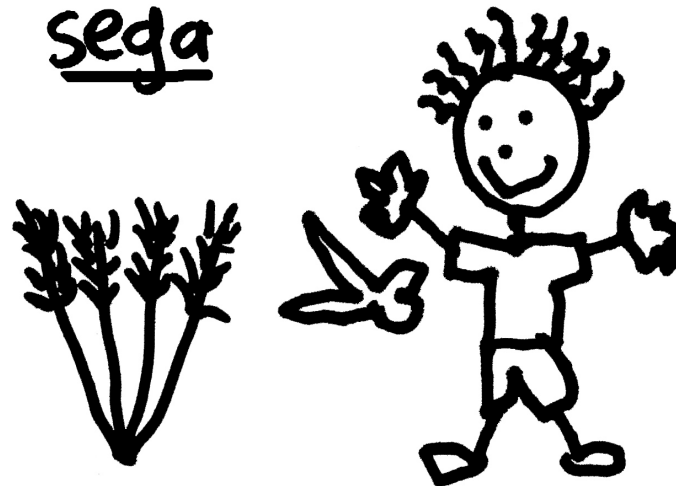
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Nka thuša go sega korohq.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **gata**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /g/ - /a/ - /t/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /g/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /t/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **gata**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ga/ - /ta/ = **gata**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **soba**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **gama**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /g/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /a/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /m/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /g/ - /a/ - /m/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **gama**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /ga/ - /ma/ = **gama**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **seba**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: AKANYA / FATOLLA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Kgogwana e khwibidu</u></p> <p>Ka letšatši le lengwe, kgogwana e khwibidu e ile ya hwetša thorwana ya korong.</p>	
<p>'Ke mang a ka nthušang go bjala korong ye?' a botšiša.</p>	
<p>'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi.</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo leganse.</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo kolobe.</p>	
<p>'Gona ke tla bjala ka noši, ' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.</p>	<p>Ke kgona go hlama tekanyetšo ya gore kgogwana e šoma kudu go fetiša diphoofolo tše dingwe!</p>
<p>Thorwana ya korong e ile ya gola go ba semela segolo sa korong.</p>	
<p>'Ke mang a ka nthušago go buna korong?' gwa botšiša kgogwana e khwibidu.</p>	<p>Ke akanya gore naa kgogwana e ikwa bjang ka go dira mošomo ohle ka noši?</p>
<p>'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi.</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo leganse.</p>	<p>Ke kgona go hlama tekanyetšo ya gore diphoofolo tše dingwe ga se bagwera ba potego.</p>
<p>'E sego nna, ' gwa realo kolobe.</p> <p>'Gona ke tla buna ke nnoši!' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.</p>	
<p>Ge korong le bunnwe, kgogwana e khwibidu ya goelela, 'ke mang a ka nthušago go rwala korong?'</p> <p>'E sego nna, ' gwa lla kgomo.</p> <p>'E sego nna, ' gwa goba mpša.</p> <p>'E sego nna, ' gwa lla katse.</p> <p>Gomme a rwala korong ka noši.</p>	<p>Ke kgona go hlama tekanyetšo ya gore diphoofolo tše dingwe ga di na botho. Di bona mogwera wa tšona a šoma ka maatla, fela ga di nyake go mo thuša.</p>
<p>Ke moka kgogwana e khwibidu ya botšiša, 'ke mang a ka nthušago go šila korong gore e be flouru?'</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi.</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo leganse.</p> <p>'E sego nna, ' gwa realo kolobe.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
'Gona ke tla šila ka noši, ' gwa realo kgogwana e khwibidu. Gomme a dira bjalo.	
Ge korong e šitšwe e le flouru, kgogwana e khwibidu ya botšiša, 'ke mang a ka nthušago go paka senkgwa? 'E sego nna, ' gwa realo lepidibidi. 'E sego nna, ' gwa realo leganse. 'E sego nna, ' gwa realo kolobe.	Ke akanya gore naa kgogwana e kwa bjang ge e dirile mošomo ka moka e nnoši?
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa kgogwana e khwibidu e dirile eng e nnoši?	E bjetše, ya buna, ya rwala, ya šila korong ya ba ya paka senkgwa.
Naa baanegwa ba bangwe ba ile ba nyaka go thuša neng?	Ge senkgwa se butšwitše, ba ile ba re ba tla thuša go se ja!
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Re tseba bjang gore kgogwana e khwibidu e šoma kudu?	<ul style="list-style-type: none"> • E bjetše, ya buna, ya rwala, ya šila ya ba ya paka e nnoši. • Ke ka lebaka la gore e dirile mošomo wa boima e nnoši. • Ke ka lebaka la gore e šomile mola go se yo a nyakago go šoma.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - tšwafa
 - go šoma ka maatla
 - hloga

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena , se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Mafelelong...
Ge nkabe ke le mokokwana o mokhwibidu, nkabe ke.....
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go lemoga ka fao medumo e kwagalago ka gona le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

g	s	a
o	m	l
e	f	t
n	b	p

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /g/ le /s/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /s/-/o/-/l/-/a/ = **sola**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /g/ **goba** /s/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /p/-/e/-/l/-/o/ = **pelo**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **g, s**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **gama, gola, gae, gata, anega, goga, sega, sola, sefa, seba, soba, sopo, pelo, naba, nela, bana, loma, mala, lela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone
- 2 Dira **tšhupetšo** gore o o ba le **ponokakanyo le go šupetša** bjang selo sa go tšwa sengwalweng, bjalo ka: Ke ba le ponokakanyo lepidibidi, lehanse le kolobe di patlame mo meriting ge mokokwana o mokhwibidu o soma letsatši le fisa tšhiritšhiri.
- 3 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa lepidibidi, lehanse le kolobe di patlame ka fase ga mehlare.
- 4 Sa go latela, botša barutwana gore ba swanetše go ba le ponokakanyo ka selo se sengwe go tšwa ka gare ga sengwalwa.
- 5 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 6 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba tla thala selo seo ba bilego le ponokakanyo ya sona ya ka gare ga sengwalwa.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane ka seo ba se thadilego le wa mphato

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

4

TABAKGOLO:

Go bjala

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatla kgogedi go barutwana, mohlala: diswantšho tša dihlare tša go mela
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dira dinyakišišo gore o ka hlokomela bjang dihlare.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 38, A re ngwaleng.

Mošongwana 2 DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 39 & 40, A re ngwaleng

Mošongwana 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 41, A re ngwaleng.

Mošongwana 4: Thala seswantšho tša dilo kamoka tšeo dihlare di senyakago go go mela. .

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele sa puku e kgolo ya dikanegelo: Khwezi o humana seboko
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Dilo tša go mela
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa re hlokomela bjang dilo tša go mela?
 - b Naa dihlang di hlokang eng gore di mele?
 - c Naa ke eng tša dilo tše dingwe tša go mela?
 - d Naa dilo tša go phela di nyaka eng go mela?

BEKE 4

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - sehlašana
 - difepammele
 - bjala
 - bjala leswa

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena, se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a gama
 - b gola

- c gata
- d goga
- e sega
- f sola
- g seba
- h soba

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Khwezi o humana seboko**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore b. nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Go rulaganya le dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka selo se sengwe se o bonago se diragalo mo dihlangeng ebile se diragala mo bathong

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Dihlare le nnn bobedi

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore dilo tsa go phela, tsa go mela. Diphoofole le batho kamoka ke dilo tse di golago! Lehono re tla nagana ka dilo kamoka tseo di phelago di nago le dilo tse di swanago. Mohlala Kamoka g arena re nyaka dijo tsa go agaa mebele gore re kgone go gola.
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka selo se sengwe ba se dirago ebile se dirwa ke dihlare.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 4 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke a tseba gore dihlare, diphoofole kamoka di nyaka dijo tsa go aga mmele tsa go ba le difepi tse dintsi gore di gole.
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o eja dijo tša go aga mmele.
- 6 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: .
- 7 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišišang tše dingwe tša dilo tšeo di swanago go dimela le batho.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: meeetse, di aga mmele, go hema, moya, hlokomelo, bj, bj
- 3 Botšiša barutwana: Ke eng seo o nago le sona go swan le dibjalo.
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka selo se tee seo ba swanago le dibjalo ka sona.
- 6 Ba swanetše gore: Nna le sebjalo re...
- 7 Hlalosa gore baithuti ba tla tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona.

GO NGWALA

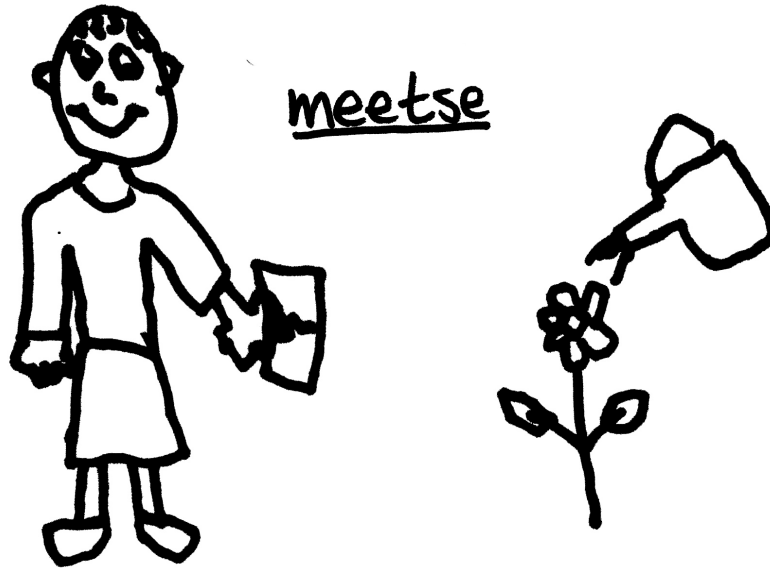
- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.

2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

Nha le dibjalo re hloka meets
kamoka.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /š/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /š/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /š/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **šala, šupa, lešoboro**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **šala, lešoba, lešaka, šupa, lešoboro, lešole**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

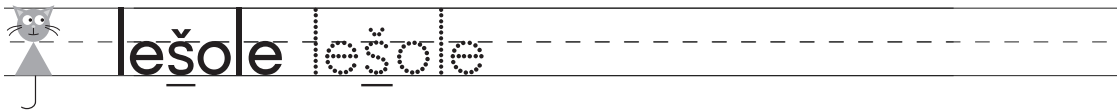
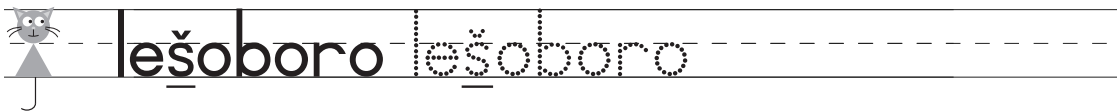
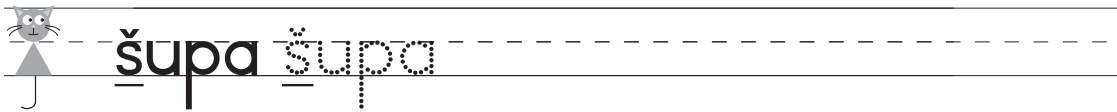
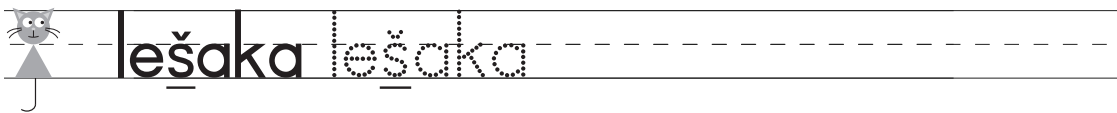
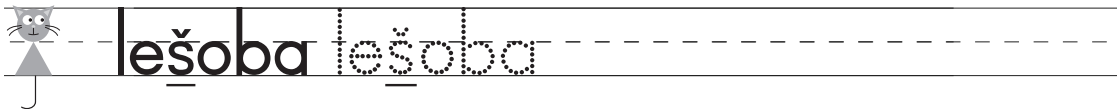
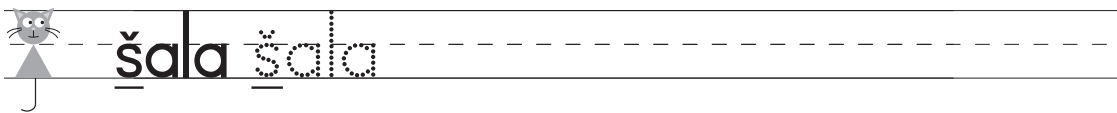
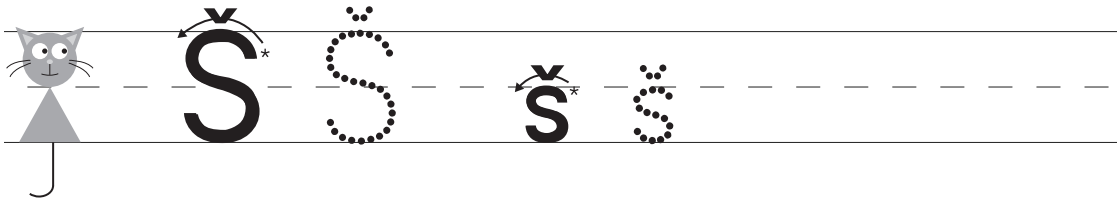
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Šš**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: DIRA POPOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Khwezi o humana seboko</u></p> <p>Dibeke tše pedi tša go feta, Khwezi le mmagwe ba ile ba tlatša lepokisi la kgale la mae ka mabu, gomme ba bjala dipeu ka gare. Khwezi o ile a thala diswantšho tše nnyane mo seripeng se sengwe le se sengwe sa lepokisi, gore ba kgone go gopola dipeu tše ba di bjetšego.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a bogetše mobu, a emetše ge dimela tša gagwe di tšwelela godimo.</p>
<p>Ke moka tšatši le lengwe le le lengwe, Khwezi o be a lekola go gola ga dimela mo lefastereng, gomme a di nošetša.</p>	
<p>Ka morago ga beke, Khwezi o ile a lemoga dimela tša gagwe di tšwelela mobung!</p> <p>‘Mma!’ a goelela, ‘Re ka di bjala ka serapeng bjale!’</p> <p>Eupša ge mmagwe a lebelela dipeu, a hlaloša, ‘Ga di sešo di loka Khwezi – dimelana tše di swanetše go ba le botelele bja monwana wa gago pele di ka tsena ka mobung.’</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya go thakgala ga Khwezi ge mafelelong a bona semela se se nnyane se setala. O thabile kudu ka gore selo se sengwe se medile mafelelong.</p>
<p>Letšatši le lengwe le le lengwe, Khwezi o be a fela a eya lefastereng go meta dimela ka monwana wa gagwe, gomme a di nošetša.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a lekanya monwana wa gagwe kgauswi le semela se setelele go di feta – ka lebaka la gore o tloga a nyaka di be le botelele bja go lekana gore a di bjalolle.</p>
<p>Mafelelong, mesong a Mokibelo, dimela ka moka ka lepokising di be di lekana le monwana wa Khwezi. E be e le nako ya go di bjalolla ka serapaneng.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a kuka lepokisi gomme a le bontšha mmagwe. O thakgetše kudu!</p>
<p>Khwezi le mmagwe ba ile ba ya ka ntle. Khwezi o ile a thuša mmagwe go direla dimela ditšhengwana tše nne. Ke moka, mmago Khwezi a mmontšha moggwa wa go ntšha dimela ka lepokising la mae gomme wa di bjalolla. ‘Ka moggwa wo, dimela di tla hwetša sebaka se lekanego go mela!’ a realo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya myemyelo e kgolo ya Khwezi ge a šoma le mmagwe ka serapaneng – o be a emetše letšatši le!</p>
<p>Khwezi o ile a thuša mmagwe go bjala leswa ditamati tšohle ka serapaneng sa mathomo.</p> <p>‘Re tla bjala digwere ka mo!’ a realo, a šupa serapaneng sa bobedi sa go bjala.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a lebeletše mmagwe ka hlokomelo, ka lebaka la gore o tseba se a nyakago go se dira.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ke moka, Khwezi a bjadile leswa dimela tša khabetšhe ka serapaneng sa boraro a nnoši. Mmagwe a bjadile leswa dimela tša merogo ka serapaneng ya bone.</p>	
<p>Khwezi o ile a ikgantšha ka go šoma kudu ga gagwe. O ile a emela morago go lebelela methalo e mebotse ya dimela. Ge a bogela mošomo wa bona o mobotse, a bona seboko se gabula go tšwa mobung.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya mahlo a Khwezi ge a bona seboko se sepela. Ke akanya gore naa o nagana eng ka diboko?</p>
<p>'Aowi! Bona! Seboko sela se tlo ja merogo ya rena ka moka!' gwa realo Khwezi.</p> <p>O ile a se topa gomme o be a nyaka go se lahla ge mmagwe a goelela, 'Aowa Khwezi! O swanetše go bušetša seboko seo serapaneng!'</p> <p>'Ke se bušetše? Ka lebaka la eng?' Khwezi o be a gakanegile.</p> <p>'Diboko di thuša gore ditšhengwana di gole!' mmagwe a hlalosa. 'Ge di epa melete go dikologa dimela, di kgonthiša gore dimela di hwetša meetse a lekanego go nwa le moya go hema. Di thuša gore dimela di gole di kgwahlile.'</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya letsogo la Khwezi ka godimo ga hlogo, a ikemišeditše go lahlela seboko kgole le serapana pele mmagwe a mmona.</p>
<p>Khwezi o ile a bea seboko sela gabotse mobung. 'O ka phela ka mo! Re leboga ge o thuša serapana sa rena!' a realo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a bušetša seboko morago. Bjale o tseba gore se tlo thuša serapana sa gagwe go gola, o se swara ga bonolo le ka hlokomelo!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa Khwezi le mmagwe ba bjala mehuta efe ya merogo?</p>	<p>Ditamati, digwere, khabetšhe le merogo.</p>
<p>Hlama ponokakanyo ya sefahlego sa Khwezi e a bona seboko ka serapaneng sa gagwe se seswa, se kgethegilego. O bona eng?</p>	<p>(Kgopela barutwana go go bontšha).</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng ge Khwezi a topile seboko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore o be a sa nyake seboko ka tšhengwaneng ya gagwe • Ke ka lebaka la gore o be a ile go lahla seboko kgole le serapana. • Ke ka lebaka la gore o be a sa tsebe ge diboko di thuša dirapana gore di gole. • Ke ka lebaka la gore o be a nagana gore seboko se tla senya merogo gomme o be a nyaka go se tloša serapaneng. • Ke ka lebaka la gore o be a nagana gore seboko se tlo ja merogo ka moka.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

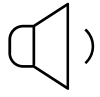
- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - E a jega
 - dienywa
 - merogo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena , se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /h/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /h/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /h/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **hema, mohola, mahala**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **hema, huma, huetša, holofela, mohola, mahala**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

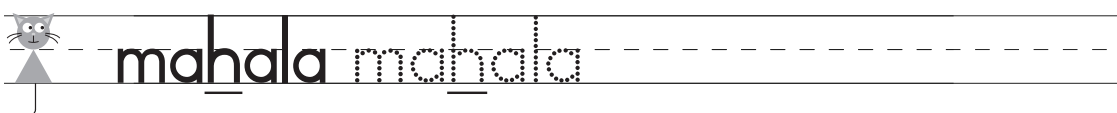
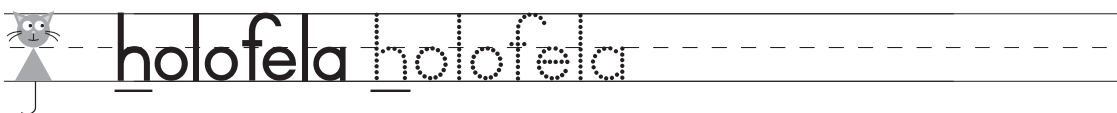
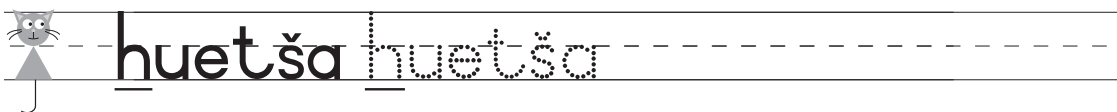
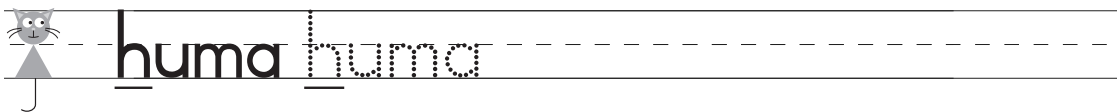
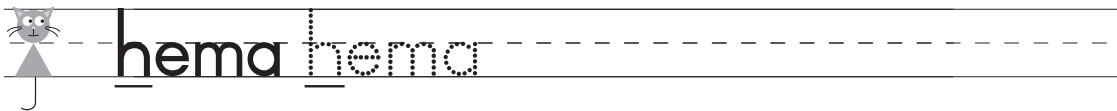
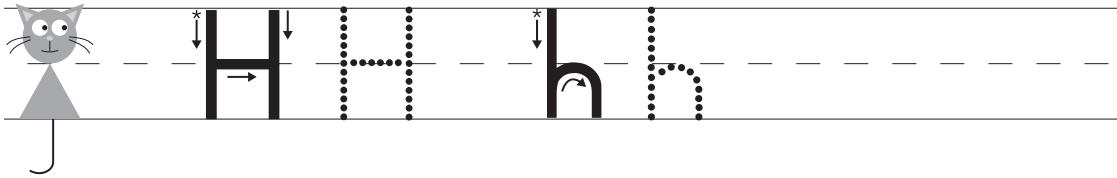
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Hh**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala: rulaganya le dikakanywa

Metsotso e 30

SEHLOGO: Thala seswantsho sa selo seo o ithutilego sona ka go bjala dilo.

MOŠOMO: Thala seswantsho gomme o tlaleletse ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke ithutile gore...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka selo se o ithutilego sona se seswa ka tabakgolo ya rena ya Go bjala.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke ithutile gore diboko di loketse dihlare
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa seboko ka fase ga mabu le medu ya mohlare.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Ke ithutile gore diboko di thusa dihlare gore di gole.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka dilo tseo dihlare di di hlokago gore di gole.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: moya, mabu, meetse, diboko, letsatsi, bj bj.
- 3 Botsisa barutwana: Naa ke eng seo o ithutilego sona ka go bjala dilo?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ke selo sefe se se tee seo ba ithutilego sona ge ba le gare ba dira tabakgolo ye.
- 6 Ba swanetše gore:: Ke ithutile gore.....
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go tlatša sešupo diswantšhong tša bona!

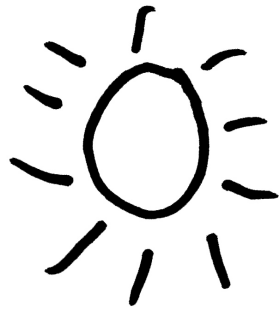
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka Tabakgolo.

mahlasedi a letšatši

Ke ithutile gore dibjalo di hleka
mahlasedi a letšatši.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **šala**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /š/ - /a/ - /l/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /š/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **šala**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ša/ - /la/ = **šala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **hema**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **šupa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /š/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /u/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /p/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /š/ - /u/ - /p/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **šupa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /šu/ - /pa/ = **šupa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **huma**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO DIRA PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Khwezi o humana seboko</u></p> <p>Dibeke tše pedi tša go feta, Khwezi le mmagwe ba ile ba tlatša lepokisi la kgale la mae ka mabu, gomme ba bjala dipeu ka gare. Khwezi o ile a thala diswantšho tše nnyane mo seripeng se sengwe le se sengwe sa lepokisi, gore ba kgone go gopola dipeu tše ba di bjetšego.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya dipeu tše nnyane ka garegare mobung.</p>
<p>Ke moka tšatši le lengwe le le lengwe, Khwezi o be a lekola go gola ga dimela mo lefastereng, gomme a di nošetša.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a kitimela lefastereng tšatši le lengwe le le lengwe ge a fihla gae go tšwa sekolong.</p>
<p>Ka morago ga beke, Khwezi o ile a lemoga dimela tša gagwe di tšwelela mobung!</p> <p>'Mma!' a goelela, 'Re ka di bjala ka serapeng bjale!'</p> <p>Eupša ge mmagwe a lebelela dipeu, a hlaloša, 'Ga di sešo di loka Khwezi – dimelana tše di swanetše go ba le botelele bja monwana wa gago pele di ka tšena ka mobung.'</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a šošobanya sefahlego ge kwa gore dimela ga di sešo di gola gabotse go bjallolla ka serapaneng.</p>
<p>Letšatši le lengwe le le lengwe, Khwezi o be a fela a eya lefastereng go meta dimela ka monwana wa gagwe, gomme a di nošetša.</p>	<p>Khwezi o tloga a tshwenyega ka dimela tša gagwe. Ke hlama ponokakanyo ya gagwe a di nošetša gabotse letšatši le lengwe le le lengwe.</p>
<p>Mafelelong, mesong a Mokibelo, dimela ka moka ka lepokising di be di lekana le monwana wa Khwezi. E be e le nako ya go di bjallolla ka serapaneng.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya mmagwe Khwezi a lekola dimela go kgonthišiša gore di oketše go bjallolla ka ntle serapaneng.</p>
<p>Khwezi le mmagwe ba ile ba ya ka ntle. Khwezi o ile a thuša mmagwe go direla dimela ditšhengwana tše nne. Ke moka, mmago Khwezi a mmontšha mokgwa wa go ntšha dimela ka lepokising la mae gomme wa di bjallolla. 'Ka mokgwa wo, dimela di tla hwetša sebaka se lekanego go mela!' a realo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya mmagwe Khwezi a swere semela ka bonolo gomme a se bjala leswa mo fase.</p>
<p>Khwezi o ile a thuša mmagwe go bjala leswa ditamati tšohle ka serapaneng sa mathomo.</p> <p>'Re tla bjala digwere ka mo!' a realo, a šupa serapaneng sa bobedi sa go bjala.</p> <p>Ke moka, Khwezi a bjadile leswa dimela tša khabetšhe ka serapaneng sa boraro a nnoši. Mmagwe a bjadile leswa dimela tša merogo ka serapaneng ya bone.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a lebeletše mmagwe ka hlokomelo, ka lebaka la gore o tshwenyega ka dimelana tša gagwe e bile o nyaka go di thuša gore di gole.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Khwezi o ile a ikgantšha ka go šoma kudu ga gagwe. O ile a emela morago go lebelela methalo e mebotse ya dimela. Ge a bogela mošomo wa bona o mobotse, a bona seboko se gabula go tšwa mobung.</p>	<p>Ke kamaka gore se ke serapana sa mathomo sa Khwezi. Ke hlama ponokakanyo ya mokgwa wo a thabilego e bile a ikgantšha ge a bona gore dimela ka moka di loketše go gola tša fetoga merogo e megolo!</p>
<p>'Aowi! Bona! Seboko sela se tlo ja merogo ya rena ka moka!' gwa realo Khwezi.</p> <p>O ile a se topa gomme o be a nyaka go se lahla ge mmagwe a goelesa, 'Aowa Khwezi! O swanetše go bušetša seboko seo serapaneng!'</p> <p>'Ke se bušetše? Ka lebaka la eng?' Khwezi o be a gakanegile.</p> <p>'Diboko di thuša gore ditšhengwana di gole!' mmagwe a hlalosa. 'Ge di epa melete go dikologa dimela, di kgonthiša gore dimela di hwetša meetse a lekanego go nwa le moya go hema. Di thuša gore dimela di gole di kgwahlile.'</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya mmagwe a bea letsogo la gagwe go mo dikologa gomme a mo hlalošetša ka boleta gore diboko di thuša dirapana tša rena.</p>
<p>Khwezi o ile a bea seboko sela gabotse mobung. 'O ka phela ka mo! Re leboga ge o thuša serapana sa rena!' a realo.</p>	<p>Mmalo! Bjale Khwezi o tseba mokgwa wo diboko di ka thušago serapana sa gagwe. Ke hlama ponokakanyo ya Khwezi a nyaka diboko tše dingwe tša go tlaleletša mo Nakong e tlogo. Ke tseba gore o rata serapana sa gagwe e bile o nyaka merogo e gola!</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa mmago Khwezi o re dimela di swanetše go ba botelele bo bokaakang pele di bjalwa ka ntle serapaneng?</p>	<p>O re di swanetše go ba le botelele bja monwana wa gagwe.</p>
<p>Naa diboko di thuša serapana bjang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Di thuša dimela go humana moya le meetse a lekanego. • Di dira meletiana go dikologa dimela, se se thuša dimela go hwetša moya le meetse.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore mmagwe o hlalošitše bohlokwa bja diboko ka serapaneng. • Ke ka lebaka la gore Khwezi o ithutile selo se seswa se se ilego sa fetola maikutlo a gagwe. • Ke ka lebaka la gore Khwezi o tloga a tshwenyega ka serapana sa gagwe! Ge a thoma go tseba gore seboko se na le mohola, o lemoga gore o se nyaka ka serapaneng.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - phela
 - medu
 - ka fase ga mabu

Morumokwano goba koša	Ditiro
Bjala sebjalo, o thome ka peu x2	Dira taetšo ya go bjala
Pipa ka mabu, re emele letšatši x2	Laetša go pipa le go šupa letšatši
Letšatši le meetse, ke tšona tša bohlokwa x2	Šupa letšatši
Sebjalo sa rena , se tla ithakgalela x2	Dira taetšo ya go thaba

BEKE 4

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ge ke eba le ponokakanyo ke...
Kanegelo ye e kgomagane le tabakgolo *Go bjala* ka gobane...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go lemoga ka fao medumo e kwagalago ka gona le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

š	h	a
l	e	o
b	k	r
u	p	m

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /š/ le /h/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /h/-/e/-/m/-/a/ = **hema**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela/š/ **goba /h/**
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /p/-/u/-/l/-/a/ = **pula**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **š, h**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **šala, lešoba, lešaka, šupa, lešoboro, lešole, hema, huma, mohola, mahala, pula, mabu, loma, moma, mala, bala**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PONOKAKANYO

DIRA TAETŠO YA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 **Dira tshupetso** gore o ba bjang le **ponokakanyo le go supetsa** selo se sengwe **go tswa ka gare** ga sengwalwa, bjalo ka: Ke ba le ponokakanyo ka Khwezi ka sefahlego sa go šulelwa ge a thoma go bona seboko.
- 3 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Khwezi a lebega a kwatile.
- 4 Sa go latela, botša barutwana ba tla ba le ponokakanyo ka selo se sengwe gotswa ka gare ga sengwalwa
- 5 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 6 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba tla thala dikakanyo ka seo se tlogo go diragala ge kanegelo e tšwela pele.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane ka seo ba se thadilego le wa mphato.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4.**
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.**
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.

- 9 Ngwala fase diphetogo tseo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahlala karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepedišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o se ke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general learning (books, papers, lightbulbs, gears).

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

5

TABAKGOLO:

Diphoofofo

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Diswantšho tše mmalwa tša diphoofolo.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Dira dinyakišišo diphoofolo tša go kgahliša mo lefaseng.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o gare o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 42, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 43 le 44, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 45, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa phoofolo ye o e ratago kudu

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: Di Black Mamba tša Munene
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Diphoofolo
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa ke dife tša diphoofolo tše o di tsebago?
 - b Naa ke dife tša diphoofolo tše di le go gona mo Afrka Borwa?
 - c Naa diphoofolo di dula kae?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - tšhukudu
 - e a hwelela.
 - Ba bolai ba diphoofolo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a šala
 - b šupa
 - c lešaka
 - d lešoba

- e hema
- f huma
- g mohola
- h mahala

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba hlokago thušo ye e oketšegilego .

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong ya: **Di Black Mamba tša Munene**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya.

SEHLOGO: Ngwala ka diphofolo tša naga tšeo o ratago go di bona kua sethokgweng.

MOŠOMO: Thal seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke nyaka go bona. . . .

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka ga phoofolo yeo ba ba ratago go e bona kua sethokgweng.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Ke rata go bona ngwana wa tlou
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa Ke rata go bona ngwana wa tlou.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Ke nyaka go bona tlou kua sethokgweng.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe tša diphoofolo tša nage le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: tau, pitsi, thutlwa, kubu, bjalo bjalo
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke efe phoofolo yeo o ratago go e bona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša phoofolo o nyakago go e bona.
- 6 Ba swanetše gore: ... Ke nyaka go bona...
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona.

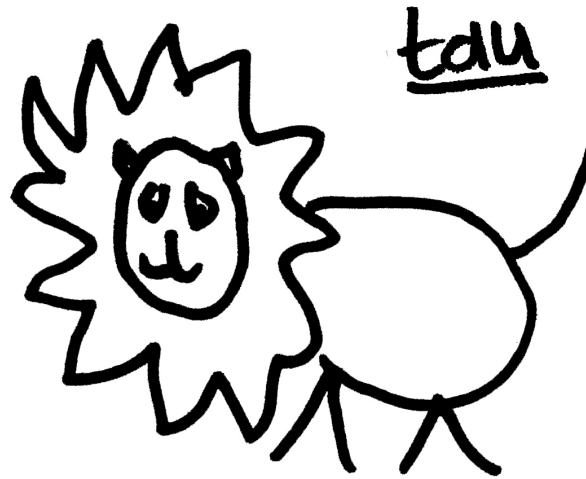
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke nyaka go bona tdu.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /w/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /w/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /w/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **wena, wiša, wulu**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **wena, wela, lewa, wulu, wiki, wiša**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

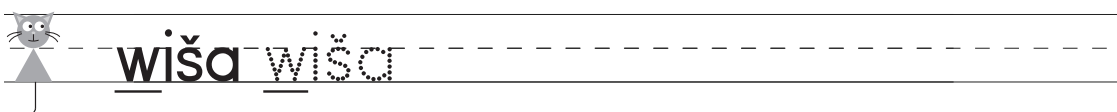
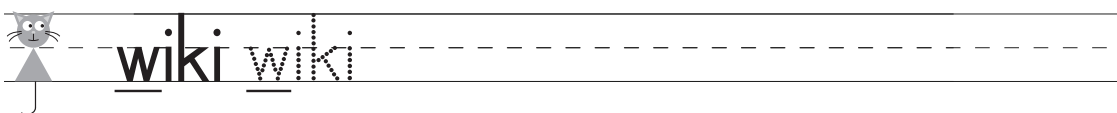
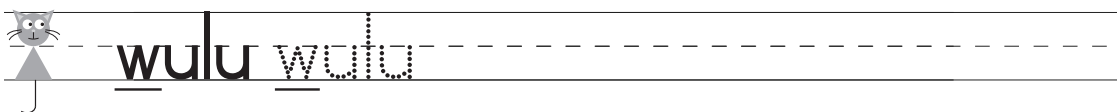
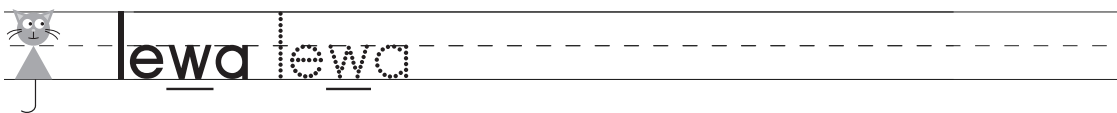
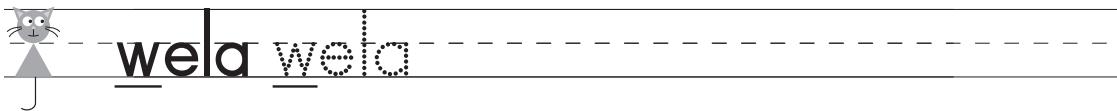
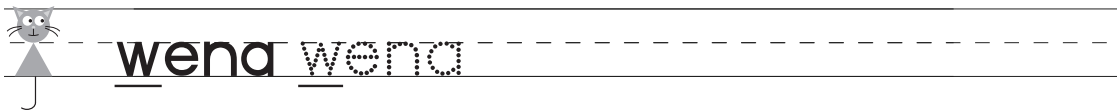
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Ww**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.

- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leletere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO BA LE PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Di Black Mamba tša Munene</p> <p>Munene o ile a dula a letile ka ntle ga lebatl. Mafelelong mmagwe o be a boa gae lehono go tšwa mešomong ya gagwe ya go hlapetša. Kgwele e nngwe le e nngwe, o be a dula sekgweng matšatši a 21. Mosong o mongwe le o mongwe le mantšiboa, karolo ya gagwe e be e hlola melaba, mehlala ya batho, goba dika tša go bontšha gore mahodu a ka be a le gona mo lešokeng la diphoofolo a tsoma ditšhukudu.</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Munene a lebeletše tsejana, a akanya ge sebopego se sengwe le se sengwe kua kgole nkabe e le sa mmagwe.</p>
<p>Le ge Munene a be a hlologela mmagwe ge a se gona, o be a nagana gore o na le mošomo o mobotsebotse mo lefaseng. O be a rata go botša batho gore mmagwe ke leloko la Black Mambas.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya myemeyelo o kgolo ya Munene ge mang goba mang a mmošiša gore mmagwe o šoma eng.</p>
<p>Munene o ile a nagana matšatši a morago mola mmagwe a sa šome. O be a phela a nyaka mošomo dikuranteng le inthaneteng. Ka nako tše dingwe o be a fela a rekiša malekere goba dimonamonane ka ntle ga sekolo se se phagamilego. Mmagwe o be a phela a lebega a se na lethabo e bile a tshwenyegile ka nako yeo.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya mmagwe Munene bjale – ge a boa gae go tšwa go hlapetša, o lapile eupša o thabile.</p>
<p>Munene a gopola letšatši le mmagwe a ilego a kwa ka karolo ya thibela-bohodu ya go sepedišwa ke basadi. Ba be ba dutše tafoleng ka moraleng ba ja difihlolo mmogo ge kanegelo e tšwelela ditabeng. O gopola ge mmagwe a be a re, 'e tla be e le nna ka letšatši le lengwe! Ke tla ba Black Mamba gomme ka thuša go šireletša ditšhukudu tša rena tše di botse!</p>	<p>Ke kgona go hlama ponokakanyo ya Munene le mmagwe ba eja ebile ba theeditše seyaemoya. Ke nagana gore mmagwe o swanetše a be a ile a emiša go ja gore a theeditše kanegelo gabotse.</p>
<p>Ge a dutše a letile, Munene o ile a nagana mmagwe e le mogale wa bagale. O ile a mo nagana a le ka gare ga tlhohlo ya Black Mamba a fofa ka godimo ga lešoka la diphoofolo la Balule ka lebelo la go makatša.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Munene a dutše a tswaletše mahlo ge a nagana ka mmagwe a le mošomong!</p>
<p>O be a nagana gore a ka kgona go aga mabota a ditena ka moya o mošesane go šireletša tšhukudu e nngwe le e nngwe gore e se kwešwe bohloko.</p>	
<p>Toro ya gagwe ya mosegare e fedile ge mmagwe a bitša leina la gagwe. O ile a kitima go mo gokarela.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Munene a tsoša mahlo ge a ekwa lentšu la mmagwe. O swanetše a be a thakgetše go mmona morago ga matšatši a 21 ba kgaogane.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Ka kgopelo, mpotše ka ditšhikudu hle?' gwa kgopela Munene. 'O bone eng ge o hlapetša?'</p> <p>Sefahlego sa mmagwe se ile sa fetoga, gomme a bolela ka lentšu la fase, la go tliša, 'ye e be e le tlhapetšo e boima, morwa. Ga bjale re humane tšhukudu e remilwe lenaka.'</p>	
<p>Munene o ile a leka go nagana gore ke ka lebaka la eng motho a ka nyaka go kweša tšhukudu e botse bohloko, eupša a se kgone. 'Ke ka lebaka la eng batho ba dira seo?' a botšiša ka bogale.</p> <p>'Gabotse, ' gwa realo mmagwe, 'ke nagana gore batho ba fišegelwa go hwetša tšhelete. Ba rekiša manaka a ditšhukudu ka ntle ga molao. Ba bangwe ba holofela gore manaka a na le mohola wa go fodiša gomme ba a lefela tšhelete e ntši. Eupša o be o tseba gore manaka a tšhukudu a dirilwe ka ditlabakelo tša go swana le manala a rena?'</p>	
<p>'Ke leboga gore tlhapetšo e be e sa kweše bohloko kudu. Ke bone ngwana o moswa wa tšhukudu! Mmago Munene a ntšha founa a mmontšha seswantšho.</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Munene a lebeletše founu – mahlo a bulegile ka makalo.</p>
<p>'O ka phopholetša?' a realo ge ba tsena ka lebatlala ka pele la ntlo. 'Gosasa ke ya le wena sekolong – go ruta mphato wa gago ka hlokomelo ya ditšhukudu tša rena.'</p>	<p>Ke hlama ponokakanyo ya Munene a fofela godimo le fase ka lethabo ge mmagwe a mmošša ditaba!</p>
<p>Munene a nagana ka mmagwe wa go makatša, mogale wa bagale a eme pele ka phapošing, a ruta bamphato wa gagwe ka di Black Mamba. O be a fela pelo a sa kgone go leta!</p>	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa Munene o be a emetše mang?</p>	<p>O be a emetše mmagwe a boa gae.</p>
<p>Naa tlhapetšo ya mmago Munene e be e tšea nako e kaakang?</p>	<p>E be e tšea matšatši a 21.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Ke la lebaka la eng Munene a be a dutše ka ntle?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O be a emetše mmagwe ge a fihla gae. • Mmagwe ga a gona gae matšatši a 21, lehono ke letšatši le a boago gae. • O thakgetše kudu go bona mmagwe. • O be a hlologetše mmagwe gobane o be tsamaile lebaka le letelele gomme o thakgaletše go mmona. • Mo gongwe ke ka lebaka la gore o nyaka go mmošiša ka se a se bonego ge a hlapetša.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana ya bomolomo

Metsotso e 15

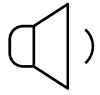
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya Tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Go bea leihlo
 - sireletša
 - tšwelela

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tsamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /y/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /y/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Ge e le modumo o tee, bontšha barutwana modumo wo mo phaphathing ya ditlhaka tša alfabete.
- 5 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /y/?
- 6 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **yena, moya, boya**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **yena, yona, boya, yela, moya, seyalemoya**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

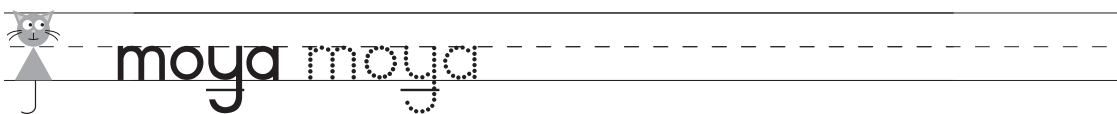
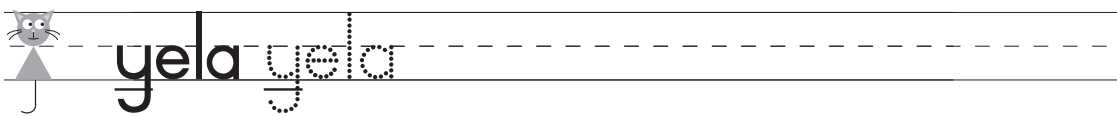
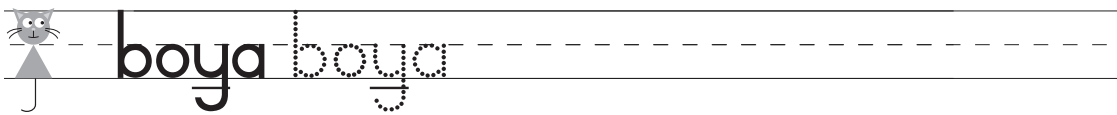
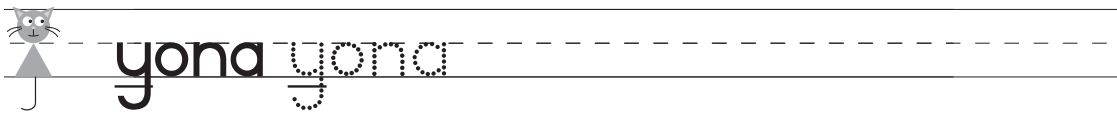
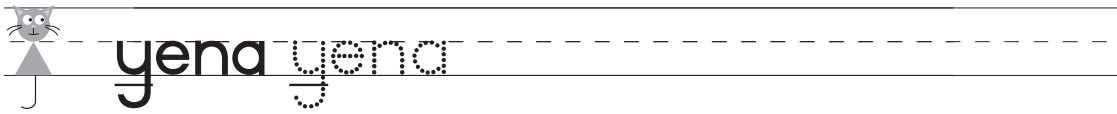
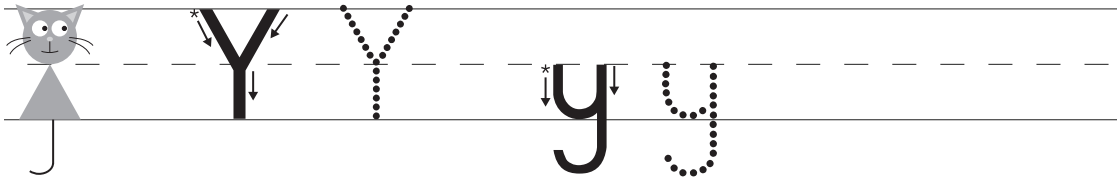
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Yy**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka diphoofolo tše o nyakago go ditšhireletša.

MOŠOMO: Thala sewantšho gomme o tlaleletše ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Ke tla tšhireletša...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lefase ka bophara, gona le diphoofolo tseo go ba ga tsona go le go kotsing ka lebaka la batho. Batho ba ripa dihlaro, tshilafatso, ba tsoma le go bolaya diphoofolo, tse kamoka di fedisa diphoofolo le planete! Ge diphoofolo di ka hwelela, go ra gore di ka sa hlwela di eba gona. Kamoka ga rena re swanetše go leka ka maatla go kgonthišiša gore diphoofolo di sireletšegile gore di seke tša hwelela!
- 2 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla ngwala ka phoofolo yeo ba nyakago go e šireletša
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 4 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke a apeala ba lapa dijo tsa letena. Ke tla sireletša ditlou ka gobane ke a di rata. Ke tla netefatša gore ka phaphošing ya ka ke ruta barutwana ka diphoofolo tšeo di lego kotsing ya go hwelela gomme ba swanetše go sireletša planete ya rena.
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho ya gago o balela barutwana kanegelo ka ga ditlou.
- 6 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Ke tla sireletša ditlou.
- 7 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka tše dingwe tša dilo tšeo barutwana ba ka di dirago go sireletša diphoofolo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: O seke wa lahla matlakala, thuša ka go ruta ba meloko le metswalle ka diphoofolo tseo di lego kotsing ya go hwelela
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke phoofolo yeo o tlogo go e šireletša?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša gore naa ke phoofolo efe yeo ba tlogo go e sireletša.
- 6 Ba swanetše gore: Ke tla šireletša...
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla ka se sebaka ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

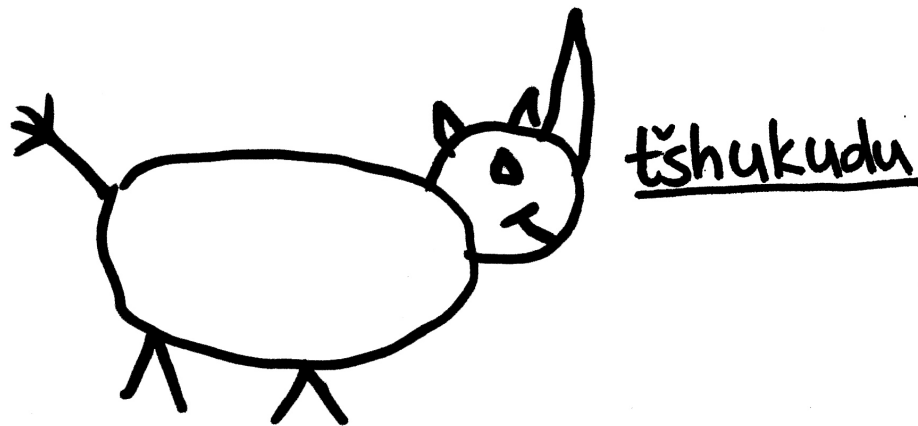
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke ha tšhireletša ditšhukudu

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **wela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /w/ - /e/ - /l/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /w/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **wela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /we/ - /la/ = **wela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **boya**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **wulu**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /w/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /u/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /u/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /w/ - /u/ - /l/ - /u/
- 8 Ngwala lentšu: **wulu**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /wu/ - /lu/ = **wulu**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **yela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: PONOKAKANYO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Di Black Mamba tša Munene</u></p> <p>Munene o ile a dula a letile ka ntle ga lebatl. Mafelelong mmagwe o be a boa gae lehono go tšwa mešomong ya gagwe ya go hlapetša. Kgwele e nngwe le e nngwe, o be a dula sekgweng matšatši a 21. Mosong o mongwe le o mongwe le mantšiboa, karolo ya gagwe e be e hlola melaba, mehlala ya batho, goba dika tša go bontšha gore mahodu a ka be a le gona mo lešokeng la diphoofolo a tsoma ditšhukudu.</p>	
<p>Le ge Munene a be a hlologela mmagwe ge a se gona, o be a nagana gore o na le mošomo o mobotsebotse mo lefaseng. O be a rata go botša batho gore mmagwe ke leloko la Black Mambas.</p>	<p>Munene o hlama ponokakanyo ya mmagwe a apere yunifomo ya Black Mamba! O kgahlwa ke ge a nagana ka mošomo wa gagwe wa go kgahliša.</p>
<p>Munene o ile a nagana matšatši a morago mola mmagwe a sa šome. O be a phela a nyaka mošomo dikuranteng le inthaneteng. Ka nako tše dingwe o be a fela a rekiša malekere goba dimonamonane ka ntle ga sekolo se se phagamilego. Mmagwe o be a phela a lebega a se na lethabo e bile a tshwenyegile ka nako yeo.</p>	<p>Ke nagana gore Munene o hlama ponokakanyo ya mokgwa wo mmagwe a thabilego ka gona ka se sebaka, go bapetša le mola a sa šome. Le ge gore o sepela gae lebaka le le telele, o ikwa a thabile kudu gonabjale.</p>
<p>Munene a gopola letšatši le mmagwe a ilego a kwa ka karolo ya thibela-bohodu ya go sepedišwa ke basadi. Ba be ba dutše tafoleng ka moraleng ba ja difihlolo mmogo ge kanegelo e tšwelela ditabeng. O gopola ge mmagwe a be a re, 'e tla be e le nna ka letšatši le lengwe! Ke tla ba Black Mamba gomme ka thuša go šireletša ditšhukudu tša rena tše di botse!</p>	<p>Ke nagana gore Munene o hlama ponokakanyo ya mmagwe e le mogale wa bagale, bjale ka Superman goba Batman ka gore o nagana gore ao a thuša, o a hlokomela e bile o kgwahlile bjale ka mogale wa bagale.</p>
<p>Ge a dutše a letile, Munene o ile a nagana mmagwe e le mogale wa bagale. O ile a mo nagana a le ka gare ga tlhohlo ya Black Mamba a fofa ka godimo ga lešoka la diphoofolo la Balule ka lebelo la go makatša.</p>	<p>Munene o hlama ponokakanyo ya mmagwe a fofa moyeng ka tlhohlo – bjale ka Superman goba Batman ka gore o šireletša ditšhukudu – bjale ka bagale ge ba šireletša batho.</p>
<p>O be a nagana gore a ka kgona go aga mabota a ditena ka moya o mošome go šireletša tšhukudu e nngwe le e nngwe gore e se kwešwe bohloko.</p>	<p>Munene o hlama ponokakanyo ya mmagwe a hwidinya letsogo la gagwe gore lebota la ditena le tšwelele. O lweša mahodu bjale ka mogale a lweša ditsotsi.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Toro ya gagwe ya mosegare e fedile ge mmagwe a bitša leina la gagwe. O ile a kitima go mo gokarela.</p> <p>'Ka kgopelo, mpotše ka ditšhikudu hle?' gwa kgopela Munene. 'O bone eng ge o hlapetša?'</p> <p>Sefahlego sa mmagwe se ile sa fetoga, gomme a bolela ka lentšu la fase, la go tliša, 'ye e be e le tlhapetšo e boima, morwa. Ga bjale re humane tšhukudu e remilwe lenaka.'</p>	<p>Munene o nyaka mmagwe a mmošša tšohle tše a di bonego, gore a kgone go hlama ponokakanyo ya se sengwe le se sengwe. O swanetše a be a kgahlwa ke mošomo wa gagwe.</p>
<p>Munene o ile a leka go nagana gore ke ka lebaka la eng motho a ka nyaka go kweša tšhukudu e botse bohloko, eupša a se kgone. 'Ke ka lebaka la eng batho ba dira seo?' a botšiša ka bogale.</p> <p>'Gabotse, ' gwa realo mmagwe, 'ke nagana gore batho ba fišegelwa go hwetša tšhelete. Ba rekiša manaka a ditšhukudu ka ntle ga molao. Ba bangwe ba holofela gore manaka a na le mohola wa go fodiša gomme ba a lefela tšhelete e ntši. Eupša o be o tseba gore manaka a tšhukudu a dirilwe ka ditlabakelo tša go swana le manala a rena?'</p>	<p>Munene o leka go hlama ponokakanyo ya batho ba ba bolailego tšhukudu. Eupša ke nagana gore go boima go nagana, ka lebaka la gore o rata ditšhukudu kudu.</p>
<p>'Ke leboga gore tlhapetšo e be e sa kweše bohloko kudu. Ke bone ngwana o moswa wa tšhukudu!' Mmago Munene a ntšha founa a mmontšha seswantšho.</p>	<p>Munene o swanetše go be a hlama ponokakanyo ya gore ngwana wa tšhukudu o lebelelega bjang kua ntle sethokgweng!</p>
<p>'O ka phopholetša?' a realo ge ba tsena ka lebatl la ka pele la ntlo. 'Gosasa ke ya le wena sekolong – go ruta mphato wa gago ka hlokomelo ya ditšhukudu tša rena.'</p>	
<p>Munene a nagana ka mmagwe wa go makatša, mogale wa bagale a eme pele ka phapošing, a ruta bamphato wa gagwe ka di Black Mamba. O be a fela pelo a sa kgone go leta!</p>	<p>Munene o hlama ponokakanyo ya bamphato wa gagwe ka moka ba lebeletše mmagwe ka kgahlago.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa mošomo wa mmagwe Munene ke eng?	Ke leloko la Black Mamba ba go šireletša bohodu bja ditšhukudu.
Hlama ponokakanyo ya mmagwe Munene. Naa o nagana eng?	Ke hlama ponokakanyo...
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Munene a ile a nagana gore mmagwe ke mogale wa bagale?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o kgahlwa ke mošomo wa gagwe wa go ba Black Mamba. Ke ka lebaka la gore o thuša go šireletša ditšhukudu go mahodu. Ke ka lebaka la gore o kgahlwa ke mošomo wo a o dirago. Ke ka lebaka la gore o nagana gore bagale ba a kgahliša le mošomo wa mmagwe o a kgahliša. Ke ka lebaka la gore mmagwe o nagana gore o a hlokomela / o kgwahlile / o a thuša bjale ka mogale wa bagale.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

BEKE 5

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

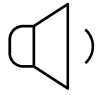
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - go sebe molaong
 - go ba ka fase ga kgateello
 - fodiša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke nagana gore Munene...
Ke ithutile gore ...
- 2 Balela freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

w	y	n
e	a	l
u	i	k
o	b	m

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /w/ le /y/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /w/-/e/-/n/-/a/ = **wena**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /w/ **goba** /y/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /b/-/u/-/l/-/a/ = **bula**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gommme ba ngwale sehlogo: w, y
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **wena, wela, wulu, lewa, wiki, yena, yona, boya, yela, moya, bula, kobo, kuka, nama, mabu, loma, bela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETSA/PONOKAKANYO

LAETŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana ditafoleng tša bona, ba ntshe dipuku tša goba letlakal le leswa, diphensele le dikryone. .
- 2 **Dira tšhupetšo** gore o dira bjang **ponokakanyo le go laetša** selo se sengwe go tšwa sengwalweng, bjalo ka: Ken a le ponokakanyo ya mmago Munene's e le mogale wa bagale, go swana le Munene.
- 3 Thala seswantšho sag ago mo letlapeng sa mmago Munene's ka gare ga tlhohlo, a fofa moyeng.
- 4 Sa go latela, botsa barutwana gore ba tla ba le ponokakanyo ka selo se sengwe go tšwa sengwalweng.
- 5 Kgopela barutwana gore ba tswalele mahlo ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 6 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba thale selo se tee seo ba nago ponokakanyo ka sona.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa ba bolele** gomme ba abelane le wa mphato ka seo ba se thadilego.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5.**
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.**
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, beakers, globes, atoms), mathematics (calculators, rulers, compasses, triangles), arts (pencils, paint palettes, brushes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

6

TABAKGOLO:

Diphoofofo

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a papetlakgadima mantšu a tabakgolo le tšhupetšo ao a hlokegago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tafoleng ya tabakgolo ya go ba le maatlakgogedi go barutwana, mohlala: diswantšho tsa diphoofolo tša go fapafapana.
- 5 Dira dinyakišišo mo maranrang a teknolotši(ithanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: pharologantšho ya llamas.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 46, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 47 le 48, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 49, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa phoofofolo yeo o e ratago ya polaseng.

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: **Ke ka lebaka la eng llama e dula godimo**
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Diphoofolo
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke ditsela dife tše batho ba kwešago diphoofolo bohloko goba go di gobatša?
 - b Naa ke ditsela dife tše batho ba ka thušago diphoofolo?
 - c Naa ke ditsela dife tše diphoofolo di ka thušago batho?
 - d Naa diphoofolo di bohlokwa bjang setšhabeng?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - llama
 - boya / wulu
 - bojagobe
 - go fana

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a wena
 - b wela
 - c lewa
 - d wulu
 - e yena

f yona
g boya
h moya

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Ke ka lebaka la eng llama e dula godimo**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka phoofolo yeo e nago le mohola setšhabeng tikologong ya geno.

TASK: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: ... thuša setšhaba tikologong ya gešo

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla thala ka phoofolo yeo e thušago setšhaba tikolong ya gešo.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Dimpša di thuša setšhaba tikologong ya gešo ka lebaka la gore di sireletša batho. Dimpša di dira gore batho ba thaba gomme e se be ditshinkoši.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa ya mpša e le ka ntle ga ntlo.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Dimpša di thuša setšhaba tikologong ya gešo.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlalosa gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe mantšu a mangwe ka diphoofolo tšeo di thušago setšhaba sa tikologo ya gešo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: dikgomo, nku, dimpša, dikgogo, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke phoofolo efe yeo o nagana gore e thusa kudu mo setšhabeng?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša gore ke phoofolo efe yeo ba tlogo go ngwala ka yona.
- 6 Ba swanetše gore: thusa setšhaba sa geso ka gobane...
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona!

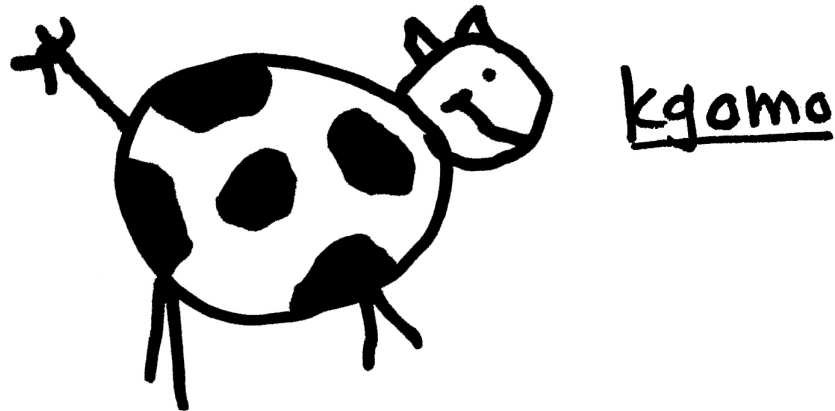
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Dikgomo di thuša setšhaba sa
gešo

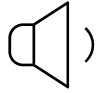
Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /ts/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /ts/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /ts/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **tsela, tseba, tsoma**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **tsoga, tsela, tsebe, tsoma, tsefa, tseba**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

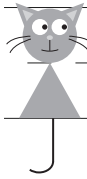

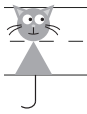
Mongwalo:

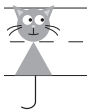
Metsotso e 15

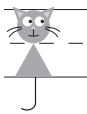
Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

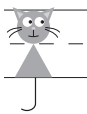
- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **ts**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwanana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

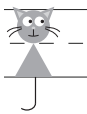
 t s t s t s

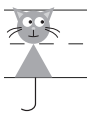
 tsoga tsoga

 tsela tsela

 tsebe tsebe

 tsoma tsoma

 tsefa tsefa

 tseba tseba

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO DIRA DITEKANETSO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ke ka lebaka la eng llama e dula godimo</p> <p>Ela hloko: <i>Naa o kile wa kwa ka ga llama? Dillama ke diphoofole tša kwa Amerika Borwa tša lelola la dikamela, feela ga di na mekokotlo ya godimo. Dillama di dutše mengwaga e makgolo dithabeng tša Andes mo Peru le Bolivia kua Amerika Borwa. Dillama ke diphoofole tša go ba le mohola kudu. Di kgona go rwala merwalo e boima e bile letlalo la tšona le dira matlalo a mabotse kudu. Boya bja tšona bo šomišwa go dira dithapo, dikobo le diaparo tša borutho, gomme boloko bo kgona go omišwa ba fišwa go dira dibešwa.</i></p>	<p>Ke kgona go hlama tekanyetšo gore dillama di bohlokwa ditšhabeng tša gabo tšona ka lebaka la gore di thuša ka dilo tše ntši.</p>
<p>Genoveva o ile a dula fase, a kgahlwa ke kokoagwe a ohla wulu go dira tlhale. 'Naa o dira bjang seo?' a botšiša ka makalo.</p> <p>'Bagologolo ba be ba šomiša by aba llama go re tutetša mengwaga e makgolo. Koko wa ka o nthutle go ohla ke sa le ngwanenyana o monnyane' kokoagwe a fetola, 'go sa ye kae le nna ke tla go ruta.'</p> <p>'Ka kgopelo hle, mpotše kanegelo ka dillama tša bogologolo,' gwa kgopela Genoveva.</p> <p>'Gapegape?' kooage a sega, a tloša sehuba mogolong.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore dillama di be di se bohlokwa fela kgale – di sa le bohlokwa. Ke kgona go hlama tekanyetšo ye ka lebaka la gore koko wa Genoveva o sa ohla wulu ya llama ge a bolela dikanegelo tša dillama tša bogologolo.</p>
<p>Kgalekgale, go bile le nako e bagologolo b arena ba ilego ba lebala ka badimo. Ba ile ba lebala go fa ditebogo go Inti le Mma Quila, modimo wa letšatši le modimo wa mosadi wa ngwedi ba ba ba filego letšatši le bošego. Ba ile ba lebala go leboga Pachamana, mma wa lefase, wo a ba filego puno e ntši. Nakong ye ya boima, batho ba ile b aba le megabaru ba hloka botho magareng a bona.</p>	
<p>Lefelo le tee lefaseng ka moka moo batho ba bego ba gopola badimo ke dintlhoreng tša godimo tša dithaba tša Andes. Gona fao, batho ba be ba leboga, e le bomafakudu gomme ba na le botho.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka letšatši le lengwe, batho ba bego ba dula dinagagodimo ba ile ba lemoga gore dillama tša bona di be di itshwara ka mokgwa o šele. Sebakeng sa go fula ka setlwaedi, dillama di be di fetša letšatši le bošego di lebeletše legodimo. Di be di sa je. Di be di sa nwe. Se se tšwetše pele matšatši a mantši.</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore ge dillama di itshwara ka mokgwa o šele, bophelo bja batho mo setšhabeng bo swanetše go ba bo fetogile.</p>
<p>Batho ba dintlhoreng tša godimo ba ile ba tshwenyega ka maphelo a dillama tša bona tše bohlokwa. Ba ile ba kgobokana go rera ka seo ba kago se dira.</p> <p>'Naa go diregang ka dillama tša rena?' gwa botšiša monna o mongwe ka maswabi.</p> <p>'Ke tshwenyega gore di tla hwa ka tlala, ' gwa realo yo mongwe.</p> <p>'Bjale re tla kwa boruthi bjang ka ntle ga wulu e bohlokwa ya dillama tša rena?' gwa botšiša mokgekolo.</p> <p>'Re tla rwala bjang bjang mabele a khingwa go tšwa mašemong ka ntle ga thušo ya dillama tša rena tše bohlokwa?' gwa botšiša morwagwe o monnyane.</p> <p>Batho ba ile ba tshwenyega gomme ba akanya, ba fišegela gore dillama tša bona di boele sekeng.</p>	<p>Kgobokano ye e mpotša mokgwa wo dillama di lego bohlokwa ditšhabeng tša gabo tšona. Ke kgona go hlama tekanyetšo ya gore bophelo bo swanetše bo le boima ka ntle ga dillama, ka lebaka la gore bohle ba tshwenyegile.</p>
<p>Mafelelong, modiša o bohlale a emelela. O ile a emiša letsogo la gagwe go homotša lekoko. 'Re swanetše go botšiša dillama gore molato ke eng?' a realo.</p> <p>Batho mo lekokong ba thoma go khwekhweila. Ga go yo a ilego a nagana ka tharollo ye boleta e.</p>	
<p>Modiša o ile a batamela llama e nngwe. 'Ke ka lebaka la eng le sa je gomme le lebetše legodimo?' a botšiša.</p> <p>'Badimo ba rile go tlo tšwelela mafula a mašoro go otlala batho ba megabaru ba go hloka botho kwa fase melapong. Re emetše ditaello tša go šireletša bomafakudu le batho ba botho mono dinagagodimo, ' gwa araba llama.</p>	
<p>Letšatši la go latela, modiša wa bohlale a tsebagatša ditaba ta go tšwa go dillama. O ile a kgoboketša batho ba dinagagodimo a re, 'go tla mafula a šoro. Gore re bolokege, re swanetše go ya leweng la godimo ntlhoreng ya godimodimo. Re swanetše go ema fao go fihla mafula a feta. '</p>	<p>Ke hlama tekanyetšo ya gore ka morago ga tiragalo ye, batho ba dinagagodimo ba ile ba rata dillama go fetišiša ka gore dillama di ba šireleditše lehung.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Bjalo, batho bohle ba go loka ba dinagagodimo le dillama ka moka ba namela go ya leweng godimodimo ntlhoreng. Ba be ba le nakong. Mesong ya letšatši la go latela gwa tsoga lephoto le legolo la gogola batho ka moka ba go se loke.</p> <p>Go fiha lehono, dillama ka moka ba gopola mafula a šoro. Gomme ke ka lebaka leo dillama di dulago godimo dithabeng.</p>	
<p>Koko o ile a kuka Geneveva mo lebatong gomme a mo robatša mpeteng.</p>	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa lefelo la kanegelo ye ke lefe?</p>	<p>Kanegelo e diragala Peru goba Bolivia, moo dillama di tšwago gona.</p>
<p>Ke eng tša tše dingwe tše dillama di thušago batho ka tšona?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Di thuša batho ka wulu gore ba tutele. • Di kuka merwalo e boima.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng batho ba mo kanegelong ba be ba tshwenyegile ge dillama di itshwara go šele?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore batho ba rata dillama gomme ga ba nyake dilo tše mpe di ba diregela. • Ke ka lebaka la gore dillama di šoma mešomo e bohlokwa setšhabeng gomme batho ba a di hloka. • Ke ka lebaka la gore batho ba tshwenyega gore maphelo a bona a tla ba bjang ka ntle ga dillama. • Ke ka lebaka la gore ga ba tsebe gore ba tla ba borutho bjang ka ntle ga dillama. • Ke ka lebaka la gore bat la rwala bjang dipuno go tšwa mašemong ka ntle ga dillama.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

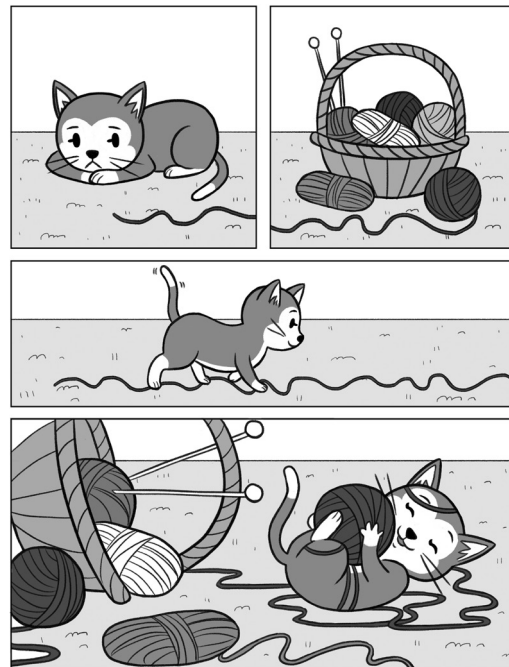
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - nonwane ya kakanytlhaloso
 - highlands
 - molapo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Laboraro

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**hl**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /**hl**/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /**hl**/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **hlapa, hlaka, hlapi**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **hlapi, hlano, hlaka, hlapa, hlalefa, sehlare**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

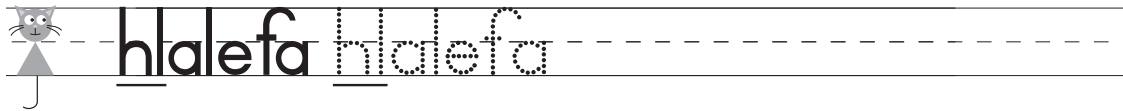
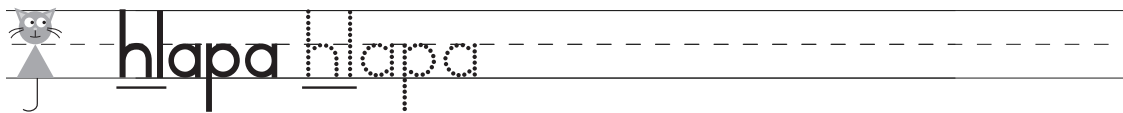
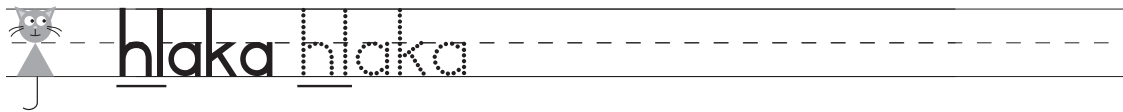
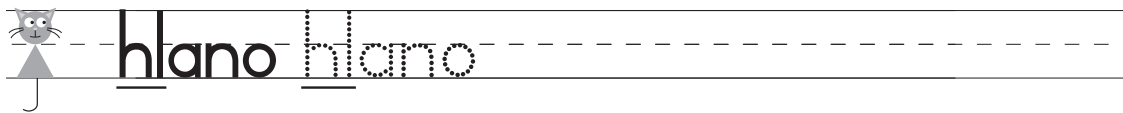
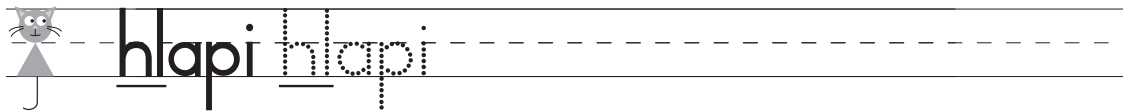
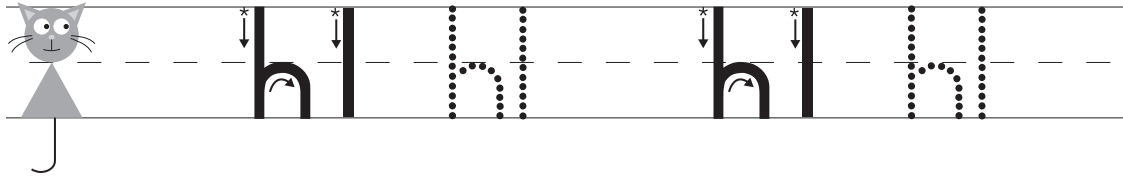
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **hl**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.

- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka selo se tee sa bohlokwa mo bophelong ba gago se se dirilwego ka diphoofolo.

TASK: Thala seswantsho sa gomme o tlaleletse ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke šomiša/ Ke ja / ke nwa

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka selo se tee ba se šomišago se se dirilwego ka diphoofolo. Se e kaba selo seo ba se šomišago, aparago, ba se jago goba ba senwago.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ken a le lepai la wulu leo le nkwešago borutho. Wulu e tšwa mo nkung.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa wena o itatile ka lepai.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Ke šomiša lepai la go dirwa ka wulu.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka mantšu a mangwe ka dilo tše dingwe tša go ddirwa ka diphoofolo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: nama, mae, lebese, dieta tša mokgopha, manyora, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke eng selo se tee sa bohlokwa mo bophelong ba gago seo se dirilwego ka diphhofolo?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka seo ba se kgethilego.
- 6 Ba swanetše gore: ke šomiša... GOBA ke ja. . GOBA ke nwa
- 7 **Hlalosetša barutwana gore lehono, ba tla swanela ke go kgetha hlamo ya mathomo a lefoko le seo ba se kgethilego go ngwala ka sona. .**
- 8 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane**.

- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke hwa maswi

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tsela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /
ts/ - /e/ - /l/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /ts/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tsela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /tse/ - /la/ = **tsela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **hlaka**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tsefa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /ts/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /f/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /ts/ -
/e/ - /f/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **tsefa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /tse/ - /fa/ = **tsefa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **hlapi**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO DIRA DITEKANETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ke ka lebaka la eng llama e dula godimo</p> <p>Ela hloko: <i>Naa o kile wa kwa ka ga llama? Dillama ke diphoofolo tša kwa Amerika Borwa tša leloka la dikamela, feela ga di na mekokotlo ya godimo. Dillama di dutše mengwaga e makgolo dithabeng tša Andes mo Peru le Bolivia kua Amerika Borwa. Dillama ke diphoofolo tša go ba le mohola kudu. Di kgona go rwala merwalo e boima e bile letlalo la tšona le dira matlalo a mabotse kudu. Boya bja tšona bo šomišwa go dira dithapo, dikobo le diaparo tša borutho, gomme boloko bo kgona go omišwa ba fišwa go dira dibešwa.</i></p>	<p>Lehono ge re bala, re tla nagana ka seo se dirago fore kanegelo ye e be tumelwana. Tumelwana ke kanegelo ye e ngwadilwego go re fa thuto, goba go hlaloša lefase la tlhago. Lehono re tla lebelela bohlatse bja gore ye ke tumelwana.</p>
<p>Genoveva o ile a dula fase, a kgahlwa ke kokoagwe a ohla wulu go dira tlhale. 'Naa o dira bjang seo?' a botšiša ka makalo.</p> <p>'Bagologolo ba be ba šomišwa by aba llama go re tutetša mengwaga e makgolo. Koko wa ka o nthutile go ohla ke sa le ngwanenyana o monnyane' kokoagwe a fetola, 'go sa ye kae le nna ke tla go ruta.'</p> <p>'Ka kgopelo hle, mpotše kanegelo ka dillama tša bogologolo,' gwa kgopela Genoveva.</p> <p>'Gapegape?' kooage a sega, a tloša sehuba mogolong.</p>	<p>Ditumelwana gantši di theilwe kgale nakong ya bogologolo – go swana le yekhwi ya dillama tša bogologolo.</p>
<p>Kgalekgale, go bile le nako e bagologolo b arena ba ilego ba lebala ka badimo. Ba ile ba lebala go fa ditebogo go Inti le Mma Quila, modimo wa letšatši le modimo wa mosadi wa ngwedi ba ba ba filego letšatši le bošego. Ba ile ba lebala go leboga Pachamana, mma wa lefase, wo a ba filego puno e ntši. Nakong ye ya boima, batho ba ile b aba le megabaru ba hloka botho magareng a bona.</p>	<p>Mmallo! Badimo le badimo ba basadi ba tšwelela ditumelwaneng – go thuša go ruta thuto goba go hlaloša sengwe lefaseng. Ke nagana gore tumelwana ye e ruta batho gore dilo tše mpe di ka direga ge ba lebala ka badimo le badimo ba basadi.</p>
<p>Lefelo le tee lefaseng ka moka moo batho ba bego ba gopola badimo ke dintlhoreng tša godimo tša dithaba tša Andes. Gona fao, batho ba be ba leboga, e le bomafakudu gomme ba na le botho.</p>	<p>Mmallo! Tumelwaneng ye go na le botse le bobo. Ditumelwaneng tše ntši botse bo hwetša moputso gomme bobo bo a otlwa go fa batho thuto.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka letšatši le lengwe, batho ba bego ba dula dinagagodimo ba ile ba lemoga gore dillama tša bona di be di itshwara ka mokgwa o šele. Sebakeng sa go fula ka setlwaedi, dillama di be di fetša letšatši le bošego di lebeletše legodimo. Di be di sa je. Di be di sa nwe. Se se tšwetše pele matšatši a mantši.</p>	
<p>Batho ba dintlhoreng tša godimo ba ile ba tshwenyega ka maphelo a dillama tša bona tše bohlokwa. Ba ile ba kgobokana go rera ka seo ba kago se dira.</p> <p>‘Naa go diregang ka dillama tša rena?’ gwa botšiša monna o mongwe ka maswabi.</p> <p>‘Ke tshwenyega gore di tla hwa ka tlala,’ gwa realo yo mongwe.</p> <p>‘Bjale re tla kwa boruthi bjang ka ntle ga wulu e bohlokwa ya dillama tša rena?’ gwa botšiša mokgekolo.</p> <p>‘Re tla rwala bjang bjang mabele a khingwa go tšwa mašemong ka ntle ga thušo ya dillama tša rena tše bohlokwa?’ gwa botšiša morwagwe o monnyane.</p> <p>Batho ba ile ba tshwenyega gomme ba akanya, ba fišegela gore dillama tša bona di boele sekeng.</p>	
<p>Mafelelong, modiša o bohlale a emelela. O ile a emiša letsogo la gagwe go homotša lekoko. ‘Re swanetše go botšiša dillama gore molato ke eng?’ a realo.</p> <p>Batho mo lekokong ba thoma go khwekhweila. Ga go yo a ilego a nagana ka tharollo ye boleta e.</p>	<p>Ditumelwaneng tše ntši, go na le motho o tee o bohlale. Ka nako tše dingwe, motho wo e tloga e le modimo goba modimo wa mosadi a ikgakantše bjalo ka motho. Ke akanya gore afa modiši o bohlale ka nnete ke seikgakanyo sa modimo?</p>
<p>Modiša o ile a batamela llama e nngwe. ‘Ke ka lebaka la eng le sa je gomme le lebetše legodimo?’ a botšiša.</p> <p>‘Badimo ba rile go tlo tšwelela mafula a mašoro go otlala batho ba megabaru ba go hloka botho kwa fase melapong. Re emetše ditaello tša go šireletša bomafakudu le batho ba botho mono dinagagodimo,’ gwa araba llama.</p>	<p>Mmalo! Ditumelwana gantši di na le maleatlana go tšona, bjale ka diphoofolo tša go bolela. Ke hlama tekanyetšo gore ye e ka ba tumelwana, ka lebaka la gore go na le dillama tša go bolela.</p>
<p>Letšatši la go latela, modiša wa bohlale a tsebagatša ditaba ta go tšwa go dillama. O ile a kgoboketša batho ba dinagagodimo a re, ‘go tla mafula a šoro. Gore re bolokege, re swanetše go ya leweng la godimo ntlhoreng ya godimodimo. Re swanetše go ema fao go fihla mafula a feta.’</p>	<p>Mo ditumelwaneng tše ntši, botse bo a putswa gomme bobo bo a otlwa. Ke hlama tekanyetšo ya gore ye e ka ba tumelwana ka gore batho ba go loka ba dinagagodimo ba a putswa gomme ba go se loke ba fase melapong ba otlwa ka lefula.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Bjalo, batho bohle ba go loka ba dinagagodimo le dillama ka moka ba namela go ya leweng godimodimo ntlhoreng. Ba be ba le nakong. Mesong ya letšatši la go latela gwa tsoga lephoto le legolo la gogola batho ka moka ba go se loke.</p> <p>Go fihla lehono, dillama ka moka ba gopola mafula a šoro. Gomme ke ka lebaka leo dillama di dulago godimo dithabeng.</p>	
Koko o ile a kuka Genoveva mo lebatong gomme a mo robotša mpeteng.	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Ke dilo dife tše dirago se tumelwana?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka botse le bobbe. Go na le badimo le badimo ba basadi. E hlaloša lebaka la gore dillama di dula godimo.
Naa o ratile tumelwana ye? Efa lebaka.	<i>Ke ratile / ga se ka rata tumelwana ye ka lebaka la gore ...</i>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng o nagana gore kanegelo ye e ngwadilwe?	<p><i>Ke nagana gore kanegelo ye e ngwadilwe go ...</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Fa hlalošo ya gore ke ka lebaka la eng dillama di dula godimo Ruta batho dilo tše mpe di ka diragala ge o se na botho goba o na le megabaru. Thuša batho go bona bohlokwa bja dillama.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Swaya Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tše di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - setšhaba
 - bohlokwa kudu
 - go loka
 - pelompe

Morumokwano goba koša	Ditiro
Dihlapi meetseng di a rutha x2	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Di dula mo di ratang gona x 2	Dira taetšo ya go dula
Bona! Tšhwene e itshepelela ka maoto x2	Šupa ka monwana
Seboko sona se a gagaba x2	Laetša go gagaba ga seboko ka motsogo

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke ithutile gore...
Ke nagana gore kanegelo ye e ngwadilwe go...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

ts	hl	o
e	l	a
g	b	m
p	i	n

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /ts/ le /hl/
- 2 Lebelediša medumo ka moka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /ts/-/e/-/l/-/a/ = **tsela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /ts/ goba /hl/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /p/-/e/-/l/-/o/ = **pelo**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **ts, hl**
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **tsoga, tsela, tsebe, tsoma, tseba, hlapi, hlano, hlapa, pelo, lema, loma, mema, mala, bela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO DIRA DIKGOKAGANO

ŠUPETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 **Dira tšhupetšo** ya go laetsa gore o ponokakanyo o supetse selo se sengwe go tswa sengwaleweng, bjalo ka: Ken a le ponokakanyo ya llamas e lebeletse lefaufaung, e emetse molaetsa wa gotswa badimong .
- 3 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa ya llamas a lebetše godimo kua lefaufaung.
- 4 Sa go latela, botša barutwana gore o ile gba le ponokakanyo ka selo se sengwe go tswa sengwaleng.
- 5 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 6 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, agomme bat dikakanyo ka seo se tlogo go diragala ge kanegelo e tšwela pele.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o se ke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general education (books, graduation caps, lightbulbs).

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

7

TABAKGOLO:

Tša dipapadi

le meraloko

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diswantšho tsa barutwana ba raloka dipapadi tša go fapafapana le meraloko.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dipapadi le meraloko yeo re e bapalago mo Afrika Borwa.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di pakilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 50, A re baleng.

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 51 & 52, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letakala la 53, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantsho sa moraloko yo o ratago go bapala le bagwera ba gago.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo **Siphelo ohlakana le mogale wa gagwe**
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Dipapadi le meraloko.
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa ke dipapadi dife goba meraloko yeo o e tsebago?
 - b Naa ke didirišwa dife tšeo o di nyakago go bapala dipapadi goba meraloko?
 - c Naa re ralo ke kae dipapadi? Naa re bapala kae meraloko?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Go itlwaetsa
 - molatedi
 - didirišwa

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

BEKE 7

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a tsoga
 - b tsela
 - c tsebe

- d tseba
- e hlapi
- f hlano
- g hlapa
- h hlalefa

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Siphelo o hlakana le mogale wa gagwe**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Go rulaganya le dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka dipapadi goba meraloko yeo o ratago go e e bapala. .

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko. .

FREIMI YA GO NGWALA: Ke rata to bapala. . .

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ngwala ka papadi goba moraloko o ba nyakago go o bapala – e ka ba motho goba batho ba mmalwa!
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Ke rata go raloka makhutelana le batho bao bao ke agišanenago le bona.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa ya gago o khutile.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: Ke rata go bapala makhutelana.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA GO BOLELA

- 1 Gopodišiša tse dingwe tsa dipapadi le meraloko le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: kgwele ya maoto, kgwele ya diatla, tsheretshere, bj bj
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke papadi e fe e tee goba moraloko o ratago go o bapala?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša papadi goba moraloko yo ba ratago go o raloka.
- 6 Ba swanetše gore:: Ke rata go raloka...
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona!

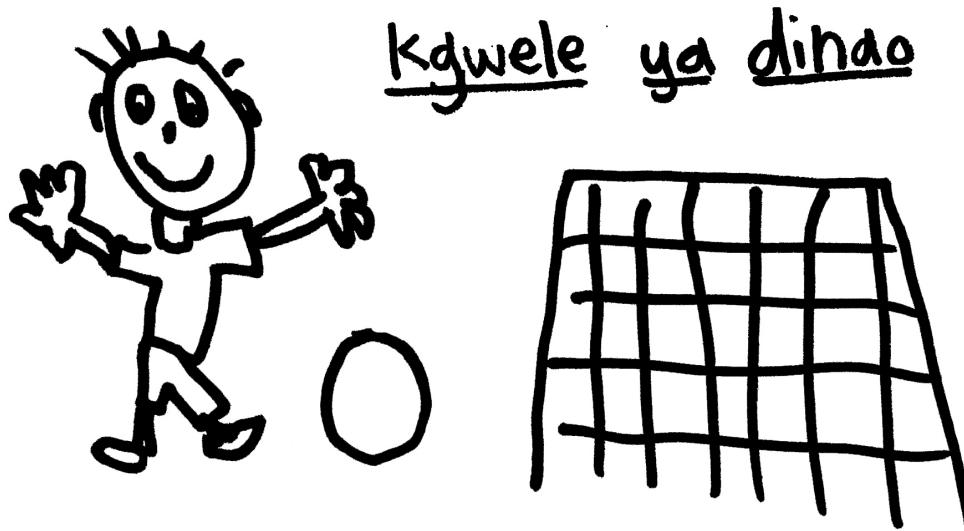
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke rata go bapala kgwele ya dindo

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /lw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /lw/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /lw/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **lwela, agelwa, elwa**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **lwala, lwela, befelwa, agelwa, lweša, elwa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

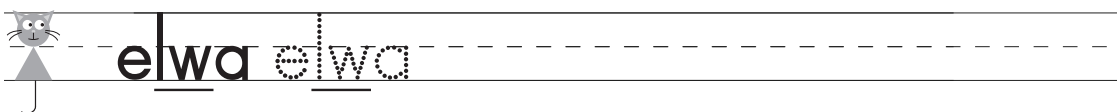
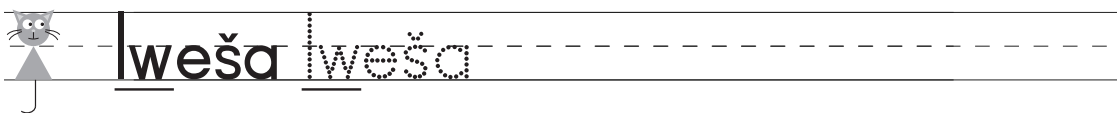
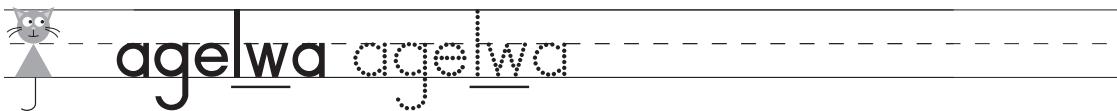
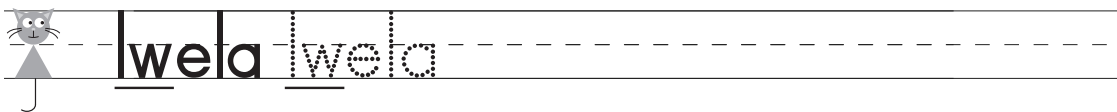
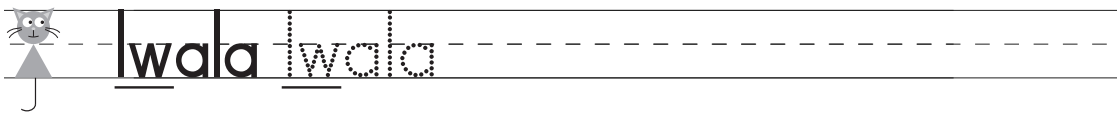
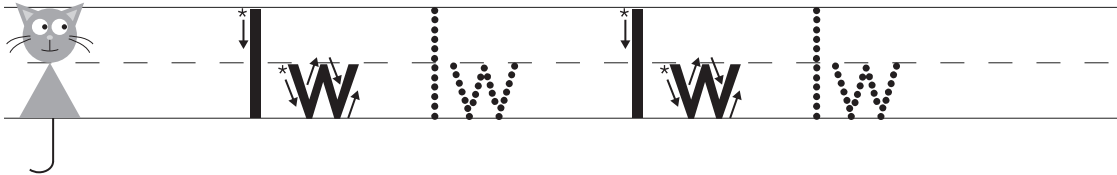
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **lw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.

- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Siphelo o hlakana le mogale wa gagwe</p> <p>Mafelelong e be e le letšatši la phareiti e kgolo. Ke matšatši Siphelo a e emetše. O be a kile a bogela thelebišeneng lekoko le legolo le amogela diSpringbok di boa Johannesburg. O be a kile a bogela thelebišeneng mokgwa wo batho ba ilego ba tla mebileng ya Tshwane, Durban le East London go thakgalela dinkgwete. O ile a rata mmimo, dikoša le go thakgala.</p> <p>'Re tla hwetša neng sebaka sa go ba bona?' o ile a botšiša mogolle Mpilo. Mafelelong le hono e be e le letšatši leo!</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Siphelo ke molatedi wa kgwele ya matsogo ka lebaka la gore o bogetše diphareiti tše dintši tša diSpringbok mo thelebišeneng.</p>
<p>Siphelo o be a thakgetše go bona Springbok sefe goba sefe, eupša o be a thakagetše kudu go bona Siya Kolisi. 'Naa o be a tseba gore o goletše mo Zwide, fela bjale ka rena?' mogolle o ile a realo ge diSpringbok di fenywa Engelane papading ya mafelelo.</p>	<p>Mmalo! Ke kamaka gore Siphelo le Mpilo ba bogetše papadi ya mafelelo ya phadišano ya kgwele ya matsogo mmogo. Ke kgona go kamaka gore bobedi ke bathekgi ba kgwele ya matsogo.</p>
<p>Siphelo le mogolle ba ile ba tloga gae e sa le mesong ka Sontaga go hwetša lefelo le lebotse tseleng ya phareiti. Ke moka ba ile ba dula tseleng ya Jamela, kgauswi le sekolo se se phagamego.</p> <p>'Ke nyakišišitše tsela ka moyeng!' gwa realo Mpilo, 'ba tlo feta gona mo!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore bobedi Siphelo le Mpilo ke bathekgi ba bagolo ka lebaka la gore ba tloga gae mesong go hwetša madulo a phareiti.</p>
<p>Ba ile bae ma, ba ema, ba ema ge mmila o dutše o tla ka batho ba ba nyakago go bona dinkgwete tše diswa tša lefase.</p> <p>'Ka kgopelo hle, ntumelele ke bone Siya!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	
<p>Ba ile ba kwa go thakgala le mmimo pele ba bona pese ya diSpringbok. Ke moka, ka pejana o be a le moo: Siya Kolisi. O be a sepela gare ga mmila, a dumediša babogedi. Pelo ya Siphelo e ile ya betha ka pela.</p> <p>'Mogale wa ka! Mokapotene wa diSpringbok wa mathomo o mothomoso,' mogopolo wa gagwe o kitima.</p> <p>'Ka kgopelo hle, a ke Siya a ntumediše!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	<p>Mmalo! Ke kamaka gore Siphelo ke molatedi o mogolo ka lebaka la gore o thakagala kudu gore pelo ya gagwe e bethe ka pela ge mafelelong a bona Siya.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Eupša pele a fihla go Siphelo, mongwe wa mmapalammogo le Siya a mo fa sebjana sa Ellis Webb. O ile a swarela mogopo godimo ga hlogo ya gagwe.</p> <p>Pelo ya Siphelo ya wela fase. 'Ke hlaetše sebaka sa ka. Ga se a mpona le ga tee!' a nagana.</p>	<p>Ke kamaka gore Siphelo o be a kganyoga gore Siya a mo dumediše go feta go bona mogopo o mogolo.</p>
<p>Ge a thoma go sepela go leba gae, a kwa go thakagala kudu go mo dikologa. Ge a lebelele mmila gape, a bona Siya a kitima gape mmileng, a swara diatla tša batho. 'Ka kgopelo hle, a Siya a ntumediše ka seatla!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	
<p>O ile a tswalela mahlo a ntšhetša seatla sa gagwe ka ntle ...</p>	
<p>'Dumela moratho, ' Siphelo a kwa lentšu le bolela. Ge a bula mahlo a gagwe, Siya o be a mo lebeletše. Siphelo o be a swere ke letšhogo, o ile a nyaka go palelwa ke go bolela.</p> <p>Ka morago ga go ema ka gosenene a re, 'ke wena mogale wa ka. Ke nyaka go ba mokapotene wa kgwele ya matsogo go swana le wena, ' a realo.</p> <p>'Šoma kudu gomme o itšhidolle letšatši le lengwe le le lengwe, ' Siya a mmotša. Ke moka a šikinya seatla sa gagwe.</p>	
<p>Ka morago ga phareiti Siphelo a swarela letsogo la gagwe godimo moyeng. 'Siya o šikintšhe seatla sa ka! Ga ke sa se hlapa!' a goelela ka lethabo.</p> <p>'Bjale ge o tšwa ntlwaneng?' gwa gegea Mpilo.</p> <p>'E šita le bjale! Ga ke na taba le ditwatši bjale!' Siphelo a sega.</p>	<p>Ke kamaka gore Siphelo ke molatedi o mogolo wa Siya Kolisi ka lebaka la gore ga a nyake le ge meetse a kgoma seatla se Siya a se šikintšhitšego!</p>

Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Naa phareiti e ka letšatši lefe?	Phareiti ka Sontaga.
Naa Siya Kolisi o file Siphelo keletšo efe?	O mmoditše gore a šome kudu gomme a itšhidolle letšatši le lengwe le le lengwe.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Re ka kamaka bjang gore Siphelo ke molatedi wa kgwele ya matsogo?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o bogetše bonkgwete ba lefase thelebišeneng. Ke ka lebaka la gore o bogetše diphareiti tšohle thelebišeneng. Ke ka lebaka la gore yena le Mpilo ba tloga ka pela go hwetša madulo a mabotse tseleng ya phareiti. Ke ka lebaka la gore o holofela le go rapela gore Siya tla mmona, a mo dumediša a šikinya seatla sa gagwe. Ke ka lebaka la gore ga a nyake go hlapa seatla se Siya Kolisi a se swerego.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana ya bomolomo

Metsotso e 15

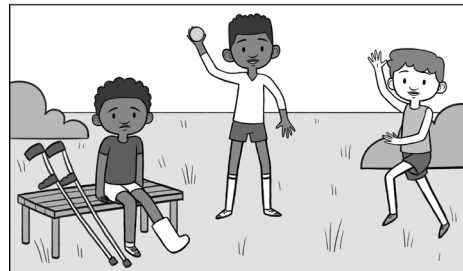
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

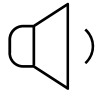
- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya Tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - sebjana
 - mothopasefoka
 - maphenkgišana kgang

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaisana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /tl/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /tl/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /tl/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **tloga, tlola, tlabā**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **tlala, tloga, tloša, tlabā, tlola, setlolo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

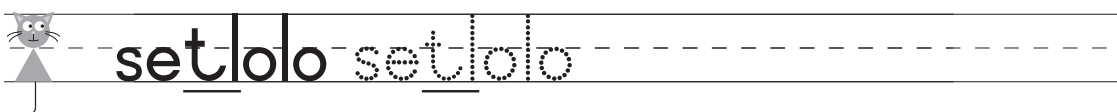
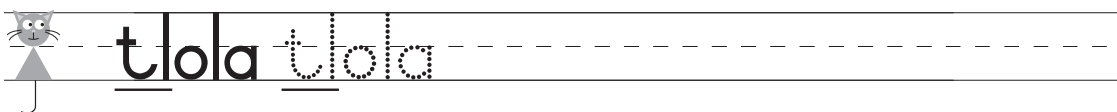
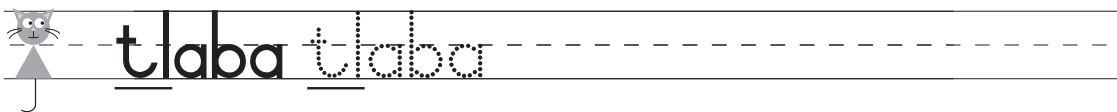
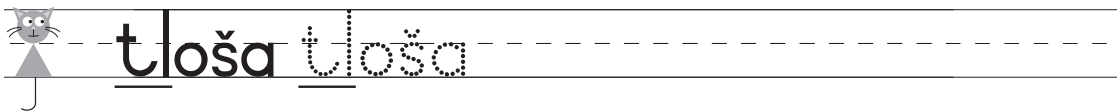
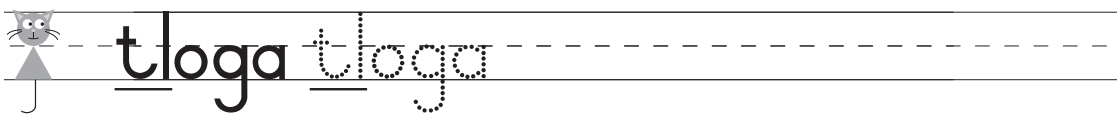
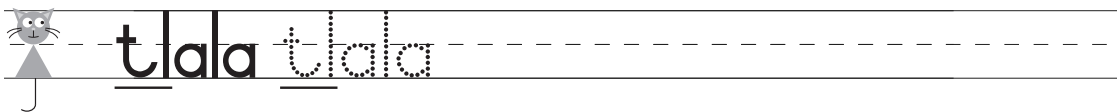
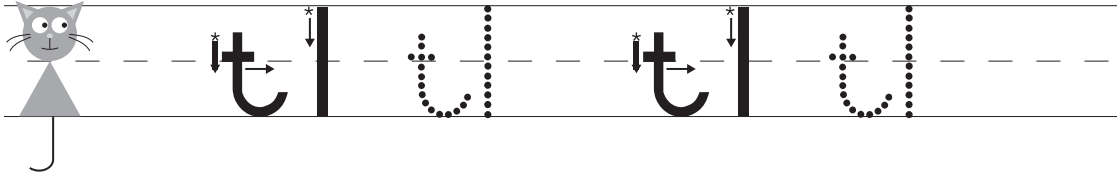
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **tl**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la nngole.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Rulaganya le dikakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka radipapadi yo o mo ratago.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke rata

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ngwala ka motho o mongwe yo a ralokago dipapadi ba mo ratago. E kaba motho wa go tuma, goba motho o ba mo tsebago.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: like: Ke rata kgaetšedi wa ka ka gobane o kitima ka lebelo le legolo kudu.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho kgaetšedi ya gago a kitima.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe**, bjalo ka: Ke rata kgaetšedi ya ka.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlalosa gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu a mangwe ka boradipapadi ba go tuma le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: Siya Kolisi, Caster Semenya, the Springboks, Bafana Bafana, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke mang motho wa dipapadi yo o mo ratago?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala**.
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka , o ba mo ratago
- 6 Ba swanetše gore:: Ke rata...
- 7 Hlalosetsa barutwana gore ka se sebaka ba tla thala le go ngwala dikakanyo tša bona!

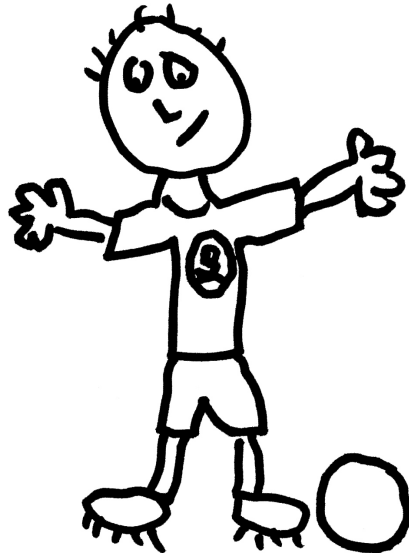
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane**.
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Ke thabela Thembinkosi Lorch

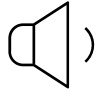
Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lwela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /
lw/ - /e/ - /l/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /lw/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **lwela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /lwe/ - /la/ = **lwela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **tlola**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lwala**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /lw/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /a/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /lw/ -
/a/ - /l/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **lwala**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /lwa/ - /la/ = **lwala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **tloga**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Siphelo o hlakana le mogale wa gagwe</u></p> <p>Mafelelong e be e le letšatši la phareiti e kgolo. Ke matšatši Siphelo a e emetše. O be a kile a bogela thelebišeneng lekoko le legolo le amogela diSpringbok di boa Johannesburg. O be a kile a bogela thelebišeneng mokgwa wo batho ba ilego ba tla mebileng ya Tshwane, Durban le East London go thakgalela dinkgwete. O ile a rata mmimo, dikoša le go thakgala.</p> <p>'Re tla hwetša neng sebaka sa go ba bona?' o ile a botšiša mogolle Mpilo. Mafelelong lehono e be e le letšatši leo!</p>	
<p>Siphelo o be a thakgetše go bona Springbok sefe goba sefe, eupša o be a thakgetše kudu go bona Siya Kolisi. 'Naa o be a tseba gore o goletše mo Zwide, fela bjale ka rena?' mogolle o ile a realo ge diSpringbok di fenya Engelane papading ya mafelelo.</p>	<p>Mmallo! Ke kamaka gore mothakagalo o mongwe wa Siphelo ka ga Siya Kolisi o tšwa tabeng ya gore ba na le bokamorago bo swanago. Bobedi ba goletše Zwide.</p>
<p>Siphelo le mogolle ba ile ba tloga gae e sa le mesong ka Sontaga go hwetša lefelo le lebotse tseleng ya phareiti. Ke moka ba ile ba dula tseleng ya Jamela, kgauswi le sekolo se se phagamego.</p> <p>'Ke nyakišišitše tsela ka moyeng!' gwa realo Mpilo, 'ba tlo feta gona mo!'</p>	<p>Ke kamaka gore mmila wa Jamela e swanetše go ba e le lefelo kwa Zwide. Ke phopholetša gore phareiti ya diSpringbok e fetile magareng a Zwide ka lebaka la gore ke legae la Siya Kolisi.</p>
<p>Ba ile bae ma, ba ema, ba ema ge mmila o dutše o tla ka batho ba ba nyakago go bona dinkgwete tše diswa tša lefase.</p> <p>'Ka kgopelo hle, ntumelele ke bone Siya!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	<p>Ke kamaka gore Siphelo o thakgetše kudu go bona Siya Kolisi go feta dibapadi tše dingwe tša kgwele ya matsogo, ka lebaka la gore o nagana fela ka Siya!</p>
<p>Ba ile ba kwa go thakgala le mmimo pele ba bona pese ya diSpringbok. Ke moka, ka pejana o be a le moo: Siya Kolisi. O be a sepela gare ga mmila, a dumediša babogedi. Pelo ya Siphelo e ile ya betha ka pela.</p> <p>'Mogale wa ka! Mokapotene wa diSpringbok wa mathomo o mothomoso, ' mogopolo wa gagwe o kitima.</p> <p>'Ka kgopelo hle, a ke Siya a ntumediše!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	<p>Thaka banna! Ke kamaka gore seripa sa lebaka la gore Siphelo a rate Siya Kolisi ke gobane e le mohlohleletši wa gagwe – ke mokapotene wa mathomo wa diSpringbok o moso.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Eupša pele a fihla go Siphelo, mongwe wa mmapalammogo le Siya a mo fa sebjana sa Ellis Webb. O ile a swarela mogopo godimo ga hlogo ya gagwe.</p> <p>Pelo ya Siphelo ya wela fase. 'Ke hlaetše sebaka sa ka. Ga se a mpona le ga tee!' a nagana.</p>	
<p>Ge a thoma go sepela go leba gae, a kwa go thakagala kudu go mo dikologa. Ge a lebelele mmila gape, a bona Siya a kitima gape mmileng, a swara diatla tša batho. 'Ka kgopelo hle, a Siya a ntumediše ka seatla!' gwa nagana Siphelo a rapela.</p>	
<p>O ile a tswalela mahlo a ntšhetša seatla sa gagwe ka ntle ...</p>	
<p>'Dumela moratho,' Siphelo a kwa lentšu le bolela. Ge a bula mahlo a gagwe, Siya o be a mo lebeletše. Siphelo o be a swere ke letšhogo, o ile a nyaka go palelwa ke go bolela.</p> <p>Ka morago ga go ema ka gosenene a re, 'ke wena mogale wa ka. Ke nyaka go ba mokapotene wa kgwele ya matsogo go swana le wena,' a realo.</p> <p>'Šoma kudu gomme o itšhidolle letšatši le lengwe le le lengwe,' Siya a mmotša. Ke moka a šikinya seatla sa gagwe.</p>	<p>Ke kamaka gore Siphelo o swanetše a rata go bapala kgwele ya matsogo. O swanetše go ba a nyaka go bapalela diSpringbok tšatši le lengwe, bjale ka Siya. Ke akanya gore ekaba Siya o mo hlohlelletše go bapala kgwele ya matsogo?</p>
<p>Ka morago ga phareiti Siphelo a swarela letsogo la gagwe godimo moyeng. 'Siya o šikintšhe seatla sa ka! Ga ke sa se hlapa!' a goelela ka lethabo.</p> <p>'Bjale ge o tšwa ntlwaneng?' gwa gegea Mpilo.</p> <p>'E šita le bjale! Ga ke na taba le ditwatši bjale!' Siphelo a sega.</p>	

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa lefelo la kanegelo ye ke lefe?	Lefelo la kanegelo ke Zwide.
Re ka kamaka bjang gore Siphelo o bapala kgwele ya matsogo?	Ke ka lebaka la gore o botša Siya gore o nyaka go ba mokapotene wa kgwele ya matsogo go swana le yena. O swanetše go bapala kgwele ya matsogo gore o be mokapotene.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Siya Kolisi e le mogale wa Siphelo?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke ka lebaka la gore ba godile lefelong le tee. • Ke ka lebaka la gore Siya e be e le mokapotene wa mathomo wa diSpringbok wa mothomoso. • Ke ka lebaka la gore Siphelo o rata go bapala kgwele ya matsogo gomme o nyaka go bapalela diSpringbok letšatši le lengwe.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, hlalosa o bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Go rata
 - mogale
 - tona

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala foreimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke ratile ge...
Ke a kamaka gore Siphelo o rata Siya Kolisi ka gobane...
- 2 Bala foreimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go lemoga ka fao medumo e kwagalago ka gona le Thutomedumo:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

lw	tl	l
a	e	š
g	o	b
f	s	d

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /lw/ le /tl/
- 2 Lebelediša medumo ka moka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /lw/-/e/-/l/-/a/ = **lwela**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela/ **lw/ goba /tl/**
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /s/-/e/-/g/-/a/ = **sega**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **lw, tl**
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **lwala, lwela, befelwa, agelwa, lweša, elwa, tlala, tloga, tloša, tlabā, tlola, setlolo, sega, šala, sola, goga, fofa, fela, bela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore barutwana ba tla bolela ka selo se sengwe seo ba se ratilego ka kanegelo.
Siphelo o hlakana le mogale wa gagwe
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go laetša barutwana gore ba be bjang lefoko/mafoko a 2 a kakaretšo ka seo **ba se ratago** ka kanegelo, bjalo ka: Ke ratile ge Siphelo a sa nyake go hlapa diatla ge kanegelo e fela **ka gobane** Ke naganne gore e be e segiša.
- 3 Tswarela diswantšho go tswa Pukung e kgolo. Laela barutwana go lebelela diswantšho o naganne ka seo se diragetšego.
- 4 Laela barutwana go naganne ka seo ba se ratago le gona ba fe lebaka.
- 5 Kgopela barutwana ba 2–3 go **abelana** ka dikakanyo tsa bona le ba mphato. Thuša barutwana go hlama le go feleletša mafoko.
- 6 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tša go tswela kgafetšakgafetša.
- 7 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. *(Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!)*

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong go yela mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago ge o nyaka go hlakantšha ditshekatsheko tše tša go ithuta ya Sepedi le ya Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Then, kgetha barutwana ba mmala go abelana ka dikaro tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di letelago tša hlohloletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ipelago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona

Ela hloko: Tšhepidišo ya golebela morago le go itekola ke karolwanana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa itshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

8

TABAKGOLO:

Tša dipapadi

le meraloko

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantšu a di papetlakgadima le a tšhupetšo ya tabakgolo ao o a hlokago.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng la tabakgolo le tafoleng ye e tla bago le maatla kgogedi go barutwana, mohlala: e tla e mengwe ya meraloko go tšwa kua gae yeo barutwana ba ka bapalago ka yona.
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši(ithanete) go itokišetša tabakgolo: meraloko ya go fapafapana go dikologa lefase ka bophara.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthulwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 54, A re baleng.

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 55 & 56, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 57, A re ngwaleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa papadi yeo o nyakago go e bapala ge o le sekolong se se phagamego.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa batho ba go thapa sa puku e kgolo ya dikanegelo: A re bapaleng Bhathi
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Dipapadi le Meraloko.
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke dipapadi dife tše diswa tša tšeo o ithutilego ka tšona?
 - b Naa phapano ke efe magareng ga papadi le meraloko?
 - c Ke ka lebaka la eng batho ba lebelela dipapadi mo thelebišeneng?
 - d Ke ka lebaka la eng o nagana ba bapala dipapadi le meraloko

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Lepidibidi
 - buša
 - kgoboketša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a lwala
 - b lwela

- c lweša
- d elwa
- e tlala
- f tloga
- g tlaba
- h tlola

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: A re bapaleng Bhati.
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso 30

Beakanya le go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka molao o tee ka papadi ye o ratago go e bapala.

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Mo papading...o swanetše go...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla thala ka melao ya papadi goba moraloko o ba o ratago go o raloka.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Molao o tee wa go khutelana ke gore motho yo a balago o swanetše go tswalela mahlo – ge a ka a bula o a ropa.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho o mongwe a bala mahlo a gagwe a tswaletšwe.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo ka: Mo papading ya go khutelana o swanetše go tswalela mahlo a gago ge o bala.
- 6 Phumula mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša ye mengwe ya melao ya go tlwaelega le barutwana
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: Mo kgweleng ya dinao, o swanetše go somisa maoto a gago; ka Bhathi, o swanetše go wiša tora, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke efe papadi goba moraloko wo o ratago kudu? Naa ke ofe molao wa bohlokwa wa moraloko?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka molao o tee. .
- 6 Ba swanetše gore: Mo papading ...o swanetše go...
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba fe seswantšho sa bona sešupo!

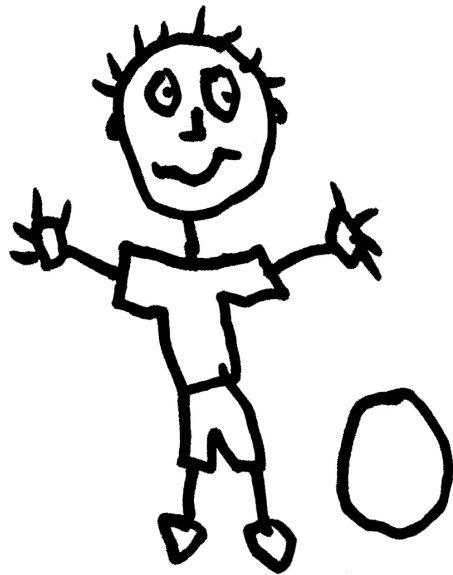
GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgotela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Mo papading ya kgwele ya
maoto ga se wa swanela go
šomiša diatla

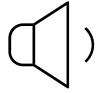
Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /sw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /sw/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /sw/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **swina, swaya, swele**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **swara, swaya, swaba, swele, swina, leswiswi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

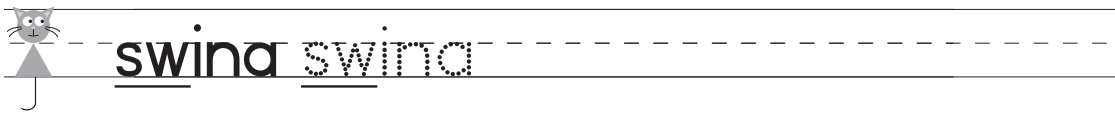
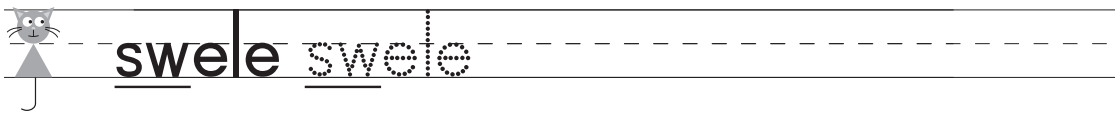
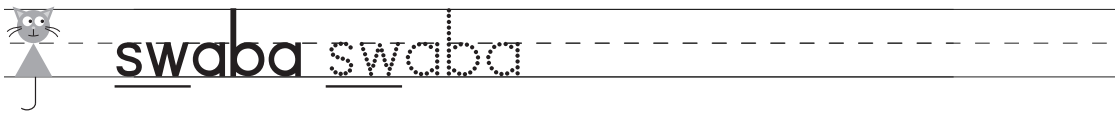
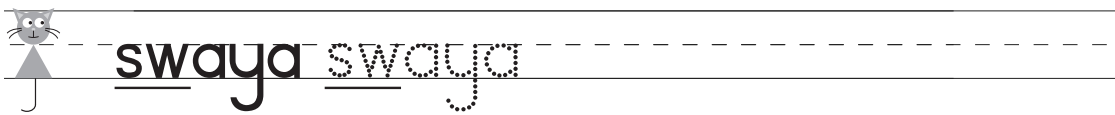
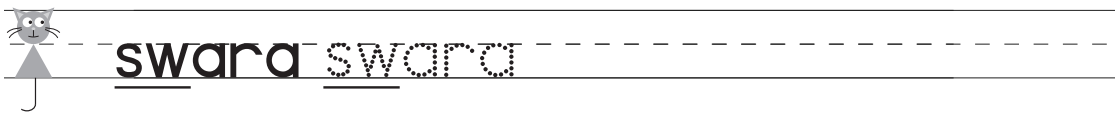
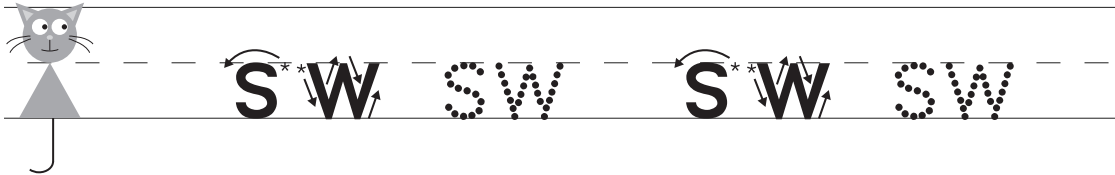
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **sw**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.

- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leletere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PONOKAKANYO / GO AKANYA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>A re bapaleng Bhati</p> <p>Ka Keresemose Chinedu o be a etetše rakgadiagwe kua Soweto. Buellwa o be a etetše kokoagwe. Xihlala o b e a etetše batswala ba gagwe. Boraro bja bona ba fetogile bagwera ka pela.</p> <p>'Ke jewa ke bodutu, ' gwa realo Bulelwa, 'a re bapaleng Toti.'</p> <p>'Ga ke tsebe papadi yeo, ' gwa realo Chinedu, 'a re bapaleng Bhati legatong la yona'</p> <p>'Chicago yona? Ke papadi e bose go fetišiša!' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Chicago? E kwala bjalo motse – e sego papadi!' Bulelwa a kgokološa mahlo a gagwe.</p> <p>Ba ile ba dula ba ngangišana ka papadi ye ba swanetšego go e bapala. Ba ya pele le morago ka gore ke papadi efe e kaonekaone.</p>	<p>Ke akanya gore naa ba tla kwana go bapala papadi efe?</p>
<p>'Go lokile!' mafelelong Bulelwa a gogela morago, 'Ke bona gore re ka bapala Bhati ge e le gore e bose bjalo. Re bapala bjang?'</p> <p>Chinedu a emelela. 'Go lokile, ge e le gore re ile go bapala Bhati, re hloka makotikoti le kgwele.'</p> <p>'E ke e swana le Chicago!' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Le go bapala Toti o hloka makotikoti le kgwele,' gwa realo Bulelwa.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore dipapadi ka moka tše tharo (Bhati, Chicago le Toti) di nyaka makotikoti le kgwele.</p>
<p>'Sa pele re swanetše go bopa dihlopha tše pedi. Sehlopha se tee se a bapala, se sengwe ke sa go fila (<i>go phoša kgwele</i>). Sehlopha sa go bapala se swanetše go kitima se leke go aga tora e telele ka makotikoti,' Chinedu a tšwela pele. 'Ke moka, ba swanetše go kitimela gae!'</p> <p>'E swane fela le Toti!' gwa boeletša Bulelwa.</p> <p>'Go na le molao a swanago ka go Chicago, ' gwa boeletša Xihlala.</p> <p>'Ka nnete?' gwa botšiša Chinedu, 'go a makatša!'</p>	<p>Go bonala go na le melao e mentšhi a swanago dipapading tše tharo tše. Ke akanya gore naa dipapadi tše di fapana bjang?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Chinedu a tšwela pele. 'Mošomo wa sehlopha sa go fila ke go betha maloko a sehlopha se sengwe ka kgwele. Maloko a sehlopha se sengwe a swanetše go leka go phefa le go se bethiwe! Ge ba bethiwa, ba swanetše go dula fase.'</p> <p>'E swana fela le Toti!' gwa realo Bulelwa, a lebega a gakanegile.</p> <p>'Go na le molao o swanago ka go Chicago,' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Ka nnete?' gwa botšiša Chinedu, 'go a segiša!'</p>	<p>Ge ba tšwela pele go bolela ka melao, ba thoma go lemoga gore dipapadi tše di a swana. Ke kamaka gore ka moka ba ikwa ba gakanegile.</p>
<p>'Go lokile bjale, sehlopha sa go fila se swanetše go fa sehlopha se lego gae kgwele. Leloko le lengwe le le lengwe la sehlopha le na le monyetla e meraro go phoša kgwele go leka go wiša mokgobo wa makotikoti.' Chinedu a hlaloša.</p> <p>'E swana fela le Toti,' gwa realo Bulelwa. 'Ge sehlopha se wiša mokgobo, naa se hwetša ntlha le monyetla o mongwe wa go bapala?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Chinedu, a lebega a gakanegile. 'O tseba bjang?'</p> <p>'Papadi ye e swana fela le Toti! E swanetse go ba e le papadi e tee!' Bulelwa a sega.</p> <p>'E swana gape le Chicago!' gwa realo Xihlala. 'Ke yona ya gore ge go se leloko la sehlopha le le wišago makotikoti, gona sehlopha sa go fila se hwetša monyetla wa go bapala?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Chinedu, 'E swana fela le Bhatih!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore ka moka ba rata papadi e tee – eupša papadi ye e tsebja ka maina a fapanego, mafelong a fapanego. Se se swanetše go ba se ba gakanegile.</p>
<p>'Go lokile, a re yeng go kgoboketša makotikoti!' gwa realo Bulelwa. Ba tsene ntlo le ntlo ba kgopela makotikoti go baagišani.</p>	
<p>Ge ba tsena ntlong ya mafelelo mmileng woo, Chinedu a botšiša, 'naa re ka hwetša makotikoti a go bapala Bhatih?'</p> <p>Mosadi woo o ile a ba botša gore ba eme. O ile a boa le mokotla o tletše makotikoti.</p> <p>'A le tseba gore batho ba bangwe ba bitša papadi yeo Chicago?' a sega, 'gomme ba bangwe ba e bitša Toti! Nagana!'</p>	<p>Mosadi yo o tseba gore papadi ye e na le maina a go fapana. Eupša ke kgona go kamaka gore bana ba mo kanelong ba fetša tseba se.</p>
<p>Mafelelong ba be ba na le makotikoti a lekanego. Chinedu, Bulelwa le Xihlala ba ile ba lebelelana ba myemyela, 'a re bapaleng Bhatih-Chicago-Toti' gwa realo Xihlala, a sega.</p>	<p>Ba tšere nako ba gakanegile! Ke kamaka gore ba fetotše leina gore batho ba bangwe ba tsebe gore papadi ye e na le maina a mantši a go fapana.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa kanegelo lefelo la kanegelo ye ke lefe?	E diragala kua Soweto, ka nako ya makhutšo a Keresemose.
Naa maina a mararo a go fapana a papadi ye ke afe?	Bhathi, Toti, Chicago
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng baanegwa mo kanegelong ye ba be ba gakanegile?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore ba be ba nagana gore ba bolela ka dipapadi tša go fapana, eupša ba be ba bolela ka papadi e tee! Ke ka lebaka la gore ba be ba nagana gore ba bolela ka dipapadi tša go fapana, eupša melao ka moka ya papapadi e be e swana. Ke ka lebaka la gore ba be ba sa tsebe gore papadi ya bona ya mmamoratwa e ka ba le maina a fapanego.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

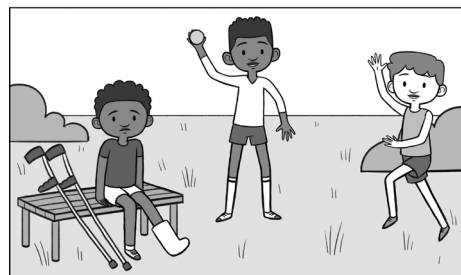
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

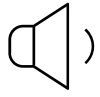
- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - mokgobo
 - tora
 - go tšea ka dikgoka
 - makotikoti

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /kg/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /kg/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /kg/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **kgoma, kgaka, lekgotla**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **kgaka, kgala, kgara, lekgotla, kgoka, kgoma**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

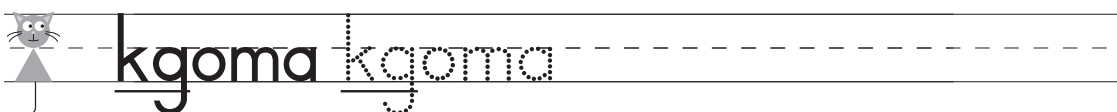
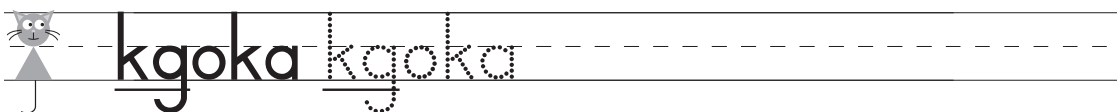
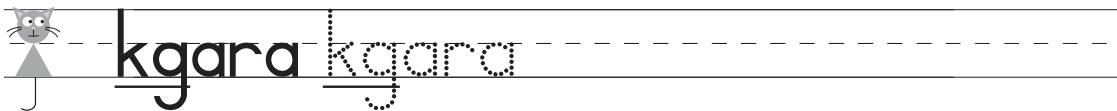
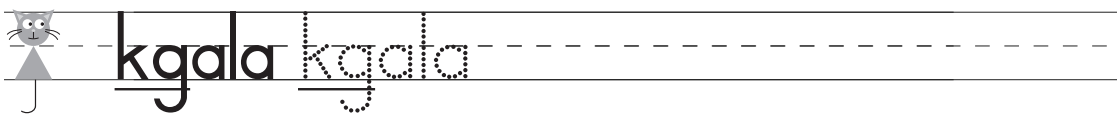
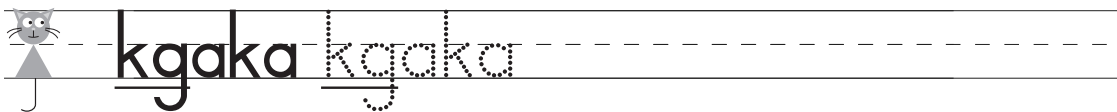
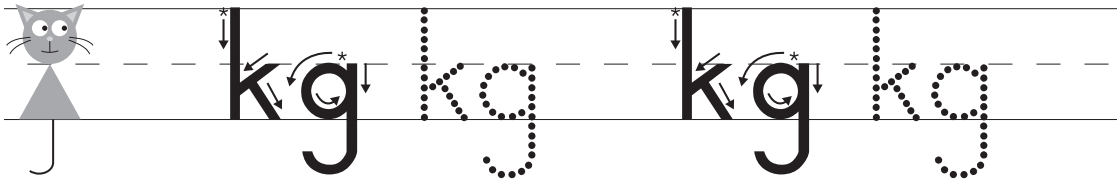
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **kg**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la nngole.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanaya le go rulaganya

SEHLOGO: Thala seswantšho sa papadi goba moraloko o ratago go ithuta go o bapala

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletse ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: Ke nyaka go ithuta...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla thala papadi goba moraloko wo ba sa tsebego go o raloka, eupša ba na le phišagelo ya go ithuta.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke rata go ithuta go raloka kgwele ya matsogo.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa Ke rata go ithuta go raloka kgwele ya matsogo.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: Ke nyaka go ithuta go raloka kgwele ya matsogo.
- 6 Phumola mohlala wa gago mo letlapeng. Hlaloša gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA GO BOLELA

- 1 Gopodišiša mantšu a managwe a mantsu ka dipapadi tše di swa goba meraloko le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: kgoele, dithobollo, go rutha, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke papadi efe goba moraloko ofe o ratago go ithuta ona?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša papadi goba moraloko ba ratago go ithuta ona.
- 6 Ba swanetše gore:: Ke nyaka go ithuta.....
- 7 Hlaloša gore barutwana ba tla thala gomme ba ngwala dikakanyo tsa bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa tekano ya mahlo a barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Ke nyaka go ithuta go rutha

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **swele**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /
sw/ - /e/ - /l/ - /e/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /sw/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /e/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **swele**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /swe/ - /le/ = **swele**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **kgaka**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **swaya**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /sw/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /a/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /y/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /sw/ -
/a/ - /y/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **swaya**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /swa/ - /ya/ = **swaya**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **kgoka**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>A re bapaleng Bhathi</p> <p>Ka Keresemose Chinedu o be a etetše rakgadiagwe kua Soweto. Bulelwa o be a etetše kokoagwe. Xihlala o b e a etetše batswala ba gagwe. Boraro bja bona ba fetogile bagwera ka pela.</p> <p>'Ke jewa ke bodutu, ' gwa realo Bulelwa, 'a re bapaleng Toti. '</p> <p>'Ga ke tsebe papadi yeo, ' gwa realo Chinedu, 'a re bapaleng Bhathi legatong la yona'</p> <p>'Chicago yona? Ke papadi e bose go fetišiša!' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Chicago? E kwala bjalo ka motse – e sego papadi!' Bulelwa a kgokološa mahlo a gagwe.</p> <p>Ba ile ba dula ba ngangišana ka papadi ye ba swanetšego go e bapala. Ba ya pele le morago ka gore ke papadi efe e kaonekaone.</p>	<p>Ke gopola gore baanegwa ka moka mo kanegelong ba na le maina a fapanego a papadi e tee. Baanegwa ka moka ba tšwa mafelong a go fapana. Ke kgona go kamaka gore mafelong a fapanego, papadi ye e na le maina a go fapana.</p>
<p>'Go lokile!' mafelelong Bulelwa a gogela morago, 'Ke bona gore re ka bapala Bhathi ge e le gore e bose bjalo. Re bapala bjang?'</p> <p>Chinedu a emelela. 'Go lokile, ge e le gore re ile go bapala Bhathi, re hloka makotikoti le kgwele. '</p> <p>'E ke e swana le Chicago!' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Le go bapala Toti o hloka makotikoti le kgwele, ' gwa realo Bulelwa.</p>	
<p>'Sa pele re swanetše go bopa dihlopha tše pedi. Sehlopha se tee se a bapala, se sengwe ke sa go fila (<i>go phoša kgwele</i>). Sehlopha sa go bapala se swanetše go kitima se leke go aga tora e telele ka makotikoti, ' Chinedu a tšwela pele. 'Ke moka, ba swanetše go kitimela gae!'</p> <p>'E swane fela le Toti!' gwa boeletša Bulelwa.</p> <p>'Go na le molao a swanago ka go Chicago, ' gwa boeletša Xihlala.</p> <p>'Ka nnete?' gwa botšiša Chinedu, 'go a makatša!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Chinedu o gakanegile gobane o re, 'go a makatša!'</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Chinedu a tšwela pele. 'Mošomo wa sehlopha sa go fila ke go betha maloko a sehlopha se sengwe ka kgwele. Maloko a sehlopha se sengwe a swanetše go leka go phefa le go se bethiwe! Ge ba bethiwa, ba swanetše go dula fase.'</p> <p>'E swana fela le Toti!' gwa realo Bulelwa, a lebega a gakanegile.</p> <p>'Go na le molao o swanago ka go Chicago, ' gwa realo Xihlala.</p> <p>'Ka nnete?' gwa botšiša Chinedu, 'go a segiša!'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Chinedu o gakanegile gobane o re, 'go a segiša!' Ke kamaka gore ga a sešo a lemoga gore ba bolela ka papadi e tee.</p>
<p>'Go lokile bjale, sehlopha sa go fila se swanetše go fa sehlopha se lego gae kgwele. Leloko le lengwe le le lengwe la sehlopha le na le monyetla e meraro go phoša kgwele go leka go wiša mokgobo wa makotikoti.' Chinedu a hlaloša.</p> <p>'E swana fela le Toti, ' gwa realo Bulelwa. 'Ge sehlopha se wiša mokgobo, naa se hwetša ntlha le monyetla o mongwe wa go bapala?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Chinedu, a lebega a gakanegile. 'O tseba bjang?'</p> <p>'Papadi ye e swana fela le Toti! E swanetse go ba e le papadi e tee!' Bulelwa a sega.</p> <p>'E swana gape le Chicago!' gwa realo Xihlala. 'Ke yona ya gore ge go se leloko la sehlopha le le wišago makotikoti, gona sehlopha sa go fila se hwetša monyetla wa go bapala?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Chinedu, 'E swana fela le Bhatih!'</p>	<p>Chinedu o nagana gore o hlaloša papadi e mphsa e fapanego, eupša go itaetša gore bagwera ba gagwe ba tseba melao ka moka! Ke kamaka gore se se a mo gakantšha e le ruri.</p>
<p>'Go lokile, a re yeng go kgoboketša makotikoti!' gwa realo Bulelwa. Ba tsene ntlo le ntlo ba kgopela makotikoti go baagišani.</p>	
<p>Ge ba tsena ntlong ya mafelelo mmileng woo, Chinedu a botšiša, 'naa re ka hwetša makotikoti a go bapala Bhatih?'</p> <p>Mosadi woo o ile a ba botša gore ba eme. O ile a boa le mokotla o tletše makotikoti.</p> <p>'A le tseba gore batho ba bangwe ba bitša papadi yeo Chicago?' a sega, 'gomme ba bangwe ba e bitša Toti! Nagana!'</p>	<p>Ke kamaka gore go a segiša go kwa mosadi a bolela se, ka lebaka la gore ba tšere sebaka go rarolla gore papadi e na le maina a mantši bjalo.</p>
<p>Mafelelong ba be ba na le makotikoti a lekanego. Chinedu, Bulelwa le Xihlala ba ile ba lebelelana ba myemyela, 'a re bapaleng Bhatih-Chicago-Toti' gwa realo Xihlala, a sega.</p>	<p>Ke kamaka gore go a segiša, ka lebaka la gore ba tšere sebaka se setelele go lemoga gore ba bolela ka papadi e tee. Ba tšere sebaka ba kwa ba gakanegile!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa Olwethu le Katekani ba ile ba dira eng morago ga sekolo?	Ba ile ba bapala le bagwera ka ntle.
Naa Katekani o gopoditše ke eng gore ke letšatši la Seruthwane?	O gopoditše ke ge morutišigadi a etšwa ka phaphošing a re, 'Letšatši la Seruthwane le lebotse!'
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Katekani le Olwethu ba thapile ka meetse?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore e be e le Letšatši la Seruthwane. Ke ka lebaka la gore mafelong a mangwe a Afrika Borwa ke setšo sa Letšatši la Seruthwane go tšhela batho ka boloke bja meetse. Ke ka lebaka la gore Katekani le Olwethu ba be ba bapala le bagwera morago ga sekolo go na le gore ba kitimele gae thwi. Ke ka lebaka la gore kgaetšedi ya Katekani, Kulani, o rata go mo hwetša ka Letšatši la Seruthwane.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - dino
 - phenkgišano
 - go phalana

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ge re bapala kgwele, kgwele, kgwele!	Dira taetšo ya go raga goba go foša kgwele
Ge re bapala kgwele, re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go ipetha dikgara.
Ge re rutha ka meetseng, ka meetseng, ka meetseng.	Dira taetšo ya go rutha ka matsogo
Ge re rutha ka meetseng re ipshina kudu.	Dira taetšo ya go rutha le go ipetha dikgara.

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 Kanegelo ye e bolela ka ...
 Molao o tee wa Bhati ke...
 Kanegelo ye e kgokagana le tabakgolo ya *Dipapadi le meraloko ka gobane*
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro

sw	kg	r
a	y	b
e	l	i
n	k	o

TŠHUPETŠO

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /sw/ le /kg/
- 2 Lebelediša medumo ka moka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /sw/-/e/-/l/-/e/ = **swele**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /sw/ **goba** /kg/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /k/-/o/-/b/-/o/ = **kobo**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **sw, kg**
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **swara, swaya, swaba, swele, swina, leswiswi, kgaka, kgala, kgara, kgoka, kobo, kala, yena, yela, naba, rera, bela, bala**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PONOKAKANYO / AKARETŠA

ŠUPETŠA SENGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba letlakala le leswa, diphensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono o tla kamaka le go thala ka seo se tlogo go diragala ge kanegelong ge dutše e tswela pele.
- 3 **Dira tshupetso gore o kamaka bjang ka seo se tlogo go diragala ge kanegelo e tswela pele, bjalo ka:** Ke nagana gore sa go latela, baanegwa mo kanegelong ba tla raloka papadi letšatši kamoka go fihlela go eba leswiswi!
- 4 Thala senswantšho sa gago mo letlapeng sa the Bulelwa, Chinedu and Xihlala playing Bhati.
- 5 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla kamaka ka seo se tlogo go diragala mo kanegelong. .
- 6 Kgopela barutwana go tswalela mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 7 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba thale dikakanyo ka seo se tlogo go diragala ge kanegelo e tswela pele. .
- 8 La mafelelo, kgopela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba abelane dithalwa tša bona le wa mphato. .

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o se ke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

9

TABAKGOLO:

Tše tharo tše

dinnyane ...

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diswantšho tša dikolobjana tše tharo.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: diphoofolo tša go fapafapana.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.
- 8 O ka fetola mola le mola dihlopha tša gago tša go bala ge go hlokagala.
- 9 Beakantšha mešongwana ya kelo ya semmušo le kelo yeo e sego ya semmušo ya beke.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 58, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 59 & 60, re ngwaleleng.

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 61, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho sa Phiri e kgolo ya pelo e mpe.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo: Dikolobjana tše tharo.
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Tše tharo tše dinnyane...
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa o kile wa bala goba wa kwa ka kanegelo ye?
 - b Naa ke dišomišwa dife tsa go aga tseo dikolobe di di šomišitšego?
 - c Naa ke mang a ba lateletsego?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele).
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - aga
 - dišomišwa
 - go tia goba go kgwahla

Morumokwano goba koša	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go fofa ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a swara
 - b swaya

- c swele
- d swina
- e kgaka
- f kgala
- g kgara
- h kgoka

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Palo ya pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Dikolobjana tše tharo
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka dišomišwa tseo o ratago go aga ntlo ka tsona.

MOŠOMO: Thala seswantsho gomme o tlaleletse ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA: Ke nyaka go aga. . . .

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ngwala ka dišomišwa tseo ba tlogo go dišomiša go aga ntlo.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago bjalo ka: Ke nyaka go aga ntlo ya ka ka maswika ka gobane a kgwahlile bjalo ka ditena.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa gago o kgoboketša maswika go aga ntlo.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe,** bjalo Ke nyaka go aga ntlo ya go dirwa ka maswika.
- 6 Phumola mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe tša didirišwa tša go aga le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: ditena, mabu, mapolanka, samente, dipoloko, bj bj. .
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke dife didirišwa tseo o ratago go di šomiša go aga ntlo ya gago?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša didirišwa tseo ba tla go go di kgetha.
- 6 Ba swanetše gore: Ke nyaka go aga. . .
- 7 Hlalosa gore barutwana ba tla thala le go ngwala dikakanyo tsa bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Ke nyaka go dga ntlo ya ditena

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /th/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /th/ o swanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /th/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **thaka, thapa, thotha**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **thaba, thaka, thotha, thupa, thapa, thipa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša thutomedumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

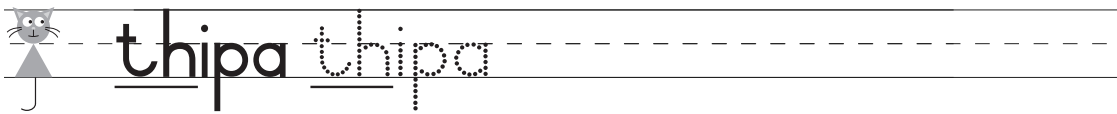
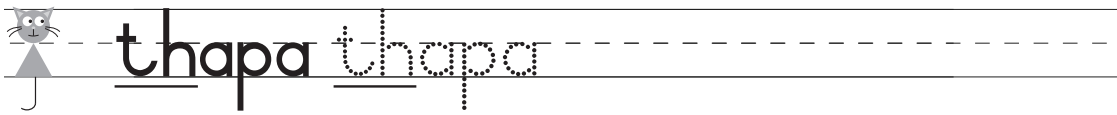
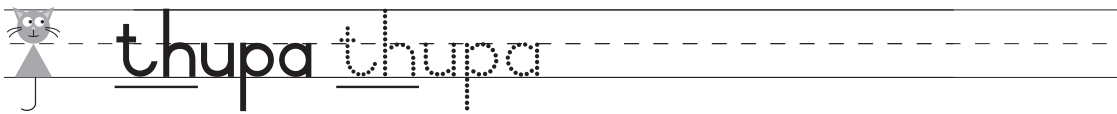
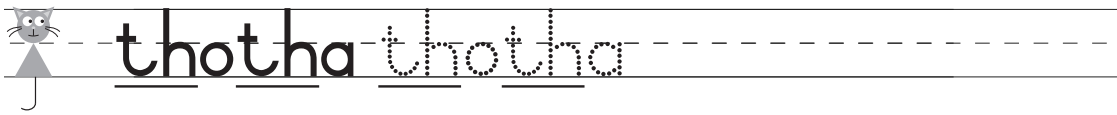
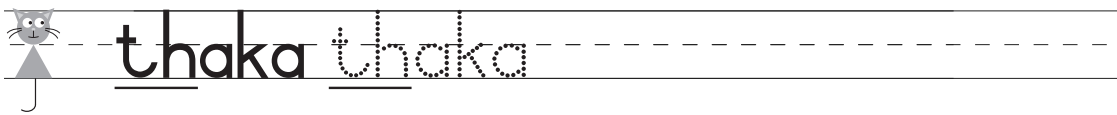
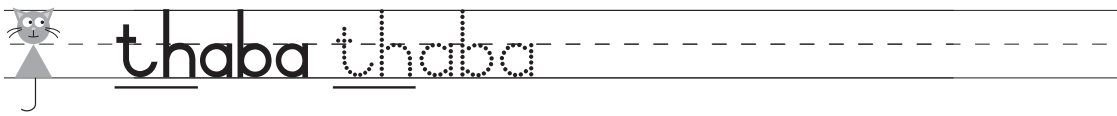
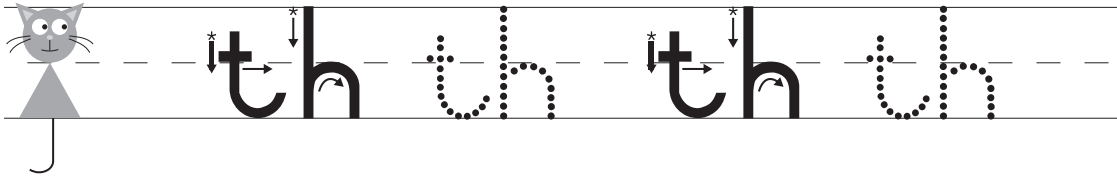
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **th**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o leatše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.

- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.
- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele

MAANO TEKATLHALOGANYO: FETLEKOLLA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Dikolobjana tše tharo</p> <p>Kgale kgale go be go na le dikolobjana tše tharo. Dikolobjana ka moka di be di godile. Bjale e be e le nako ya gore di tloge gae di age dintlo tša tšona! Di ile tša laela mmago tšona.</p>	<p>Dikolobjana di be di ya kae? Mmalo! Di be di ya go aga dintlo tša bona.</p>
<p>'Le age dintlo tša go tia!' gwa goelela mmago tšona, gomme le hlokomele phiri e kgolo e mpe!</p>	
<p>Ge di sepela, di ile tša lemoga phiri e kgolo e mpe e di šetše morago. 'Re swanetše go aga dintlo tša rena ka pela pela!' dikolobjana tša dumelelana.</p>	<p>Ke mang a bego a šetše dikolobjana morago? Thaka banna! E be ele phiri e kgolo e mpe.</p>
<p>Kolobjana ya mathomo e ile ya reka bjang. E ile ya šoma kudu go aga ntlo ya yona.</p> <p>Kolobjana ya bobedi e ile ya reka dithupana. E ile ya šoma ka pela go aga ntlo ya yona.</p>	
<p>Kolobjana ya boraro e ile ya reka ditena le samente go di kgomaganya. E ile ya šoma ka pela ka hlokomelo go aga ntlo ya yona ya go tia.</p>	<p>Dikolobjana di agile dintlo tša tšona ka eng? Mmalo! Ke kwa gore kolobjana ya mathomo e šomišitše bjang, ya bobedi dithupana, ya boraro ditena.</p>
<p>Bošego bjo bongwe phiri e kgolo e mpe e ile ya batamela ya bona kolobjana ya mathomo ka ntlong ya yona ya bjang. 'Kolobjana, kolobjana, ntumelele ke tsene!' gwa goelela phiri. Kolobjana ya araba, 'E sego ka moriri wa seledu sa ka!' Phiri e be e befetšwe. Ya goelela, 'gona ke tla hema ka budula gomme ka wišetša ntlo ya gago ka gare!' Phiri ya dira seo. Kolobjana ya mathomo ya kitimela ntlong ya mogolle ya dithupana.</p>	<p>Go diragetše eng ka ntlo ya mathomo? Aowi! Ke kwa gore e wetše fase!</p>
<p>Phiri e kgolo e mpe e ile ya tšwelela ya kokota mo lebating la dithupana.</p> <p>'Dikobjana, dikolobjana, ntumeleleng ke tsene!' gwa goelela phiri.</p> <p>Dikolobjana tša araba, 'e sego ka moriri wa diledu tša rena!'</p> <p>Phiri e be e galefile go feta. Ya goelela, gona ke tla hema ka budula ka wišetša ntlo ya lena ka gare!' Phiri ya dira seo. Dikolobjana tša kitimela ntlong ya mogolle ya ditena.</p>	<p>Go diragetše eng ka ntlo ya bobedi? Aowi! Ke kwa gore e wetše fase.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Phiri e kgolo e mpe ya tšwelela ya kokota lebating la ntlo ya ditena.</p> <p>'Dikolobjana, dikolobjana, ntumeleleng ke tsene!' gwa goelela phiri.</p> <p>Dikolobjana tša araba, 'e sego ka moriri wa diledu tša rena!'</p> <p>Phiri bjale e be e befetšwe kudu e bile e swere ke tla. "Gona ke tla hema ka budula ka wišetša ntlo ya lena ka gare!'</p>	
<p>Phiri e ile ya hema ya budula. Ya budula ya hema. Eupša ya palelwa ke go wišetša ntlo ya ditena fase! Dikolobjana di be di bolokegile.</p>	<p>Go diragetše eng ka ntlo ya boraro?</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Dikolobjana di šomiša eng go aga dintlo tša tšona?</p> <p>Ke mang a di kitimišago?</p>	<p>Di šomiša bjang, dithupana le ditena.</p> <p>Phiri e kgolo e mpe.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng dikolobjana di kitimetše ntlong ya ditena?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dintlo tša mathomo tše pedi di wetše fase. • Dikolobjana di kitimetše ntlong ya mogolle wa tšona. • Ntlo ya mogolle wa tšona ga e wele fase. • Dikolobjana ga di nyake go jewa.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana ya bomolomo

Metsotso e 15

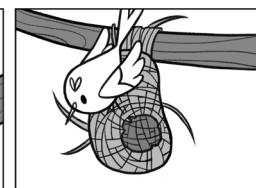
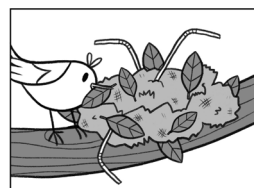
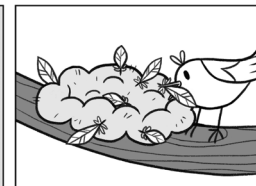
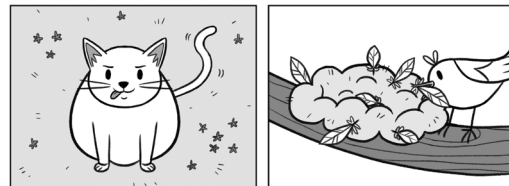
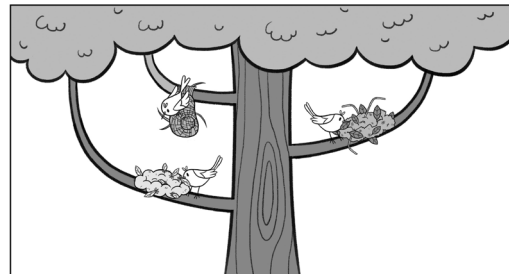
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele).
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - ditena
 - taka
 - e bolokegile

Morumokwano goba koša	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go fofa ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša modumo o moswa le mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /oo/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Ahlaahla ka tsela yeo modumo /oo/ o fapanago ka Sepedi le ka Sekgowa.
- 4 Botšiša barutwana: O ka nagana ka mantšu ao a nago le /oo/?
- 5 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **phoofolo, mookola, mooki**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **mooka, mooki, phoofolo, phooko, mookola**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša medumo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

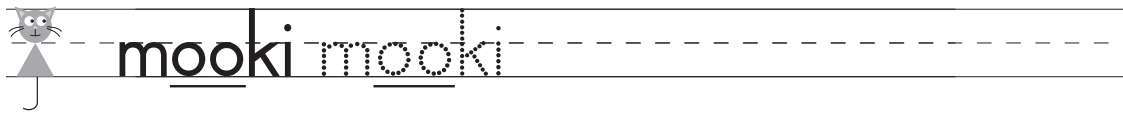
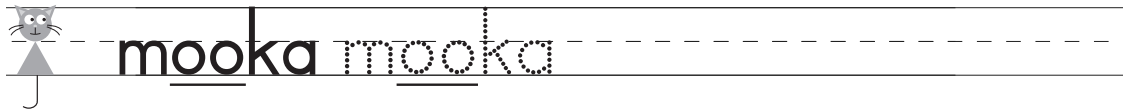
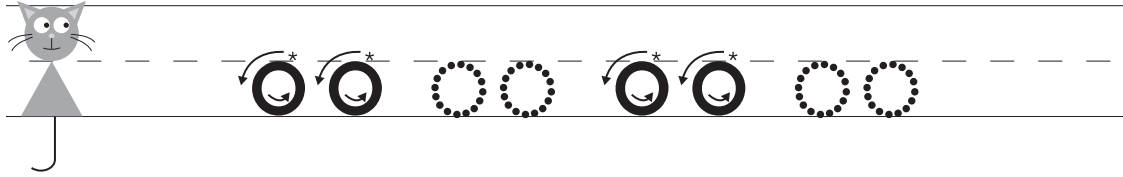
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **oo**
- 2 Laetša go ngwala dithlaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

- 7 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo o lebagantšwego mo lentšung lefe kapa lefe le ngwadilwego.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka ga moenegwa wo o mo ratago go, kanegelo ya *Dikolobjana tše tharo*.

MOŠOMO: Thala seswantšho o tlaletše ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA: – Moanegwa wo ke mo ratago ke...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ngwala ka moanegwa wo ba mo ratago kudu go tšwa go Dikolobjana tše tharo.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Ke rata kolobjana ya boraro ka gobane o agile ntlo ya go kgwahla.
- 4 Šomiša tšhupetšo go thala seswantšho sa kolobjana ya boraro
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: Moanegwa o ke mo ratago kudu ke kolobjana ya boraro.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlaloša gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša baanegwa ba Dikolobjana tše tharo le barutwana.
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: Kolobjana ya mathomo, kolojana ya bobedi, Phiri e kgolo ya pelo e mpe, bj bj.
- 3 Botšiša barutwana: Naa ke mang moegegwa yo o mo ratago go tšwa kanegelong?
- 4 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 5 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka ga moanegwa wo ba mo ratago kudu.
- 6 Ba swanetše gore: Moanegwa wo k emo ratago kudu ke
- 7 Hlalosa gore barutwana ka se sebaka thala le go ngwala dikakanyo tša bona!!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Motšea karolo ya ke mo ratdgo
ke kolobe ya mafelelo.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tho**th
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /**th**/ - /**o**/ - /**th**/ - /**a**/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**th**/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**o**/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**th**/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /**a**/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tho**th
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /**tho**/ - /**tha**/ = **tho**th
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **mooka**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **thap**a
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /**th**/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /**a**/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /**p**/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelowa lentšu? /**a**/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**th**/ - /**a**/ - /**p**/ - /**a**/
- 8 Ngwala lentšu: **thap**a
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /**thap**/ - /**pa**/ = **thap**a
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **phooko**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: FETLEKOLLA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Dikolobjana tše tharo</p> <p>Kgale kgale go be go na le dikolobjana tše tharo. Dikolobjana ka moka di be di godile. Bjale e be e le nako ya gore di tloge gae di age dintlo tša tšona! Di ile tša laela mmago tšona.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng dikolobjana di be di laela mmago tšona? Mmallo! Ke ka lebaka la gore di be di gotše gomme di tloga gae.</p>
<p>'Le age dintlo tša go tia!' gwa goelela mmago tšona, gomme le hlokomele phiri e kgolo e mpe!</p>	
<p>Ge di sepela, di ile tša lemoga phiri e kgolo e mpe e di šetše morago. 'Re swanetše go aga dintlo tša rena ka pela pela!' dikolobjana tša dumelelana.</p>	
<p>Kolobjana ya mathomo e ile ya reka bjang. E ile ya šoma kudu go aga ntlo ya yona.</p> <p>Kolobjana ya bobedi e ile ya reka dithupana. E ile ya šoma ka pela go aga ntlo ya yona.</p>	
<p>Kolobjana ya boraro e ile ya reka ditena le samente go di kgomaganya. E ile ya šoma ka pela ka hlokomelo go aga ntlo ya yona ya go tia.</p>	<p>Ke mang a šomago ka hlokomelo go aga ntlo? Ke kwa gore kolobjana ya boraro e šoma ka hlokomelo.</p>
<p>Bošego bjo bongwe phiri e kgolo e mpe e ile ya batamela ya bona kolobjana ya mathomo ka ntlong ya yona ya bjang. 'Kolobjana, kolobjana, ntumelele ke tsene!' gwa goelela phiri. Kolobjana ya araba, 'E sego ka moriri wa seledu sa ka!' Phiri e be e befetšwe. Ya goelela, 'gona ke tla hema ka budula gomme ka wišetša ntlo ya gago ka gare!' Phiri ya dira seo. Kolobjana ya mathomo ya kitimela ntlong ya mogolle ya dithupana.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng kolobjana ya mathomo e kitimela ntlong ya mogolle? Mmallo! Ka gore ntlo ya yona e wetše fase gomme phiri e a mo kitimiša.</p>
<p>Phiri e kgolo e mpe e ile ya tšwelela ya kokota mo lebating la dithupana.</p> <p>'Dikobjana, dikolobjana, ntumeleleng ke tsene!' gwa goelela phiri.</p> <p>Dikolobjana tša araba, 'e sego ka moriri wa diledu tša rena!'</p> <p>Phiri e be e galefile go feta. Ya goelela, gona ke tla hema ka budula ka wišetša ntlo ya lena ka gare!' Phiri ya dira seo. Dikolobjana tša kitimela ntlong ya mogolle ya ditena.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng kolobjana ya pele le ya bobedi di kitimela ntlong ya mogolo wa tšona? Mmallo! Ka lebaka la gore dintlo tša tšona di wetše fase gomme phiri e be e di kitimiša.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Phiri e kgolo e mpe ya tšwelela ya kokota lebating la ntlo ya ditena.</p> <p>'Dikolobjana, dikolobjana, ntumeleng ke tsene!' gwa goelela phiri.</p> <p>Dikolobjana tša araba, 'e sego ka moriri wa diledu tša rena!'</p> <p>Phiri bjale e be e befetšwe kudu e bile e swere ke tla. "Gona ke tla hema ka budula ka wišetša ntlo ya lena ka gare!'</p>	
<p>Phiri e ile ya hema ya budula. Ya budula ya hema. Eupša ya palelwa ke go wišetša ntlo ya ditena fase! Dikolobjana di be di bolokegile.</p>	<p>Naa phiri e ile ya di ja dikolobe? Aowa! Ke kwa gore dikolobjana di be di bolokegile ka ntlong ya ditena.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Go wele dintlo dife?	Ya bjang le ya dithupana.
Ntlo ya go tia ke efe?	Ntlo ya ditena e tiile. Ga se ya wela fase.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng dikolobjana di bolokegile mafelelong?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore di ile tša kitimela ntlong ya ditena. Ke ka lebaka la gore phiri e be e sa kgone go wiša ntlo ya ditena. Ke ka lebaka la gore kolobjana ya boraro e agile ntlo ya go tia ya go bolokega.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Swara o Bontšhe).
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - kitimiša
 - sireletša
 - go hemelana

Morumokwano goba koša	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go fofa ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Ke ratile ge...
Ga se ke rate ge...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

th	oo	a
k	b	o
u	p	i
m	h	l

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /**th**/ le /**oo**/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišetšwego, bjalo ka: /**th**/-/**a**/-/**b**/-/**a**/ = **thaba**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /**th**/ **goba** /**oo**/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /**k**/-/**u**/-/**k**/-/**a**/ = **kuka**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **th, oo**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **thaba, thaka, thotha, thupa, thapa, thipa, mooka, mooki, phooko, mookola, kuka, kiba, bula, huma, mahala**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala la mafelelo

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO AKARETŠA

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore barutwana ba tla bolela ka selo se sengwe seo ba se ratilego ka kanegelo: Ditšhwenyana the tharo
- 2 Ba tla bolela gape ka go dira dikgokagano tseo ba kgonago go Dikolobjana tše tharo.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go laetša barutwana gore ba be bjang lefoko/mafoko a 2 a kakaretšo ka seo **ba se ratago** le do dira dikgokagano, bjalo: **Ke ratile** batho ba tlile ba thuša tšhwenyana ge ba e bona ka gare ga Preserve. Se se fapane le Dikolobjana tse tharo. **E fela**, ke kgona go dira dikgokagano tša dikanegelo ka gobane dikolobjana ka moka ga tsona le tšhwene di be di bolokegile mafelelong ge kanegelo e fela.
- 4 Tswarela diswantšho go tswa Pukung e kgolo. Laela barutwana go lebelela diswantšho o nagane ka seo se diragetšego
- 5 Kgopela barutwana ba 2–3 go nagana ka seo ba se ratago le kgokagano le kanegelo ka dikakanyo tsa bona le ba mphato. Thuša barutwana go hlama le go feleletša mafoko
- 6 Laela barutwana go nagana ka seo ba se ratago le go dira di kgokagano le kanegelo ya Dikolobjana tše tharo.
- 7 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tša go tswela kgafetšakgafetša.
- 8 Laela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!*)

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 1

KOTARA 2

Beke

10

TABAKGOLO:

**Tše tharo tše
dinnyane ...**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong le go tlatša diphaphathi tša go laetša, mabota a tabakgolo le ditafola.
- 3 Bjale, lokiša mantsu a dipapaetlakgadima le mantšu a tšhupetšo a tabakgolo ao o tla go go a nyaka.
- 4 Tlatša dilo mo leboteng le tafoleng ya tabakgolo tšeo di ka ba go le maatla kgogedi go barutwana, mohlala: diswantšho tsa ditšhwene. .
- 5 Dira dinyakišišo go marangrang a teknolotši go itokišetša tabakgolo. Mohlala ke eng seo se dirago gore ditšhwene di be le maatlakgogedi.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di phuthilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana ye e Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 62, A re baleng.

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1 Letlakala la 63 & 64, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 65, A re baleng.

Mošongwana wa 4: Thala seswantsho sa go laetsa maikutlo a dikolobjana ge ntlo tsa bona di phusulwa.

Mošupologo

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa pele/bobedi sa puku e kgolo ya dikanegelo:
Diorangtan tše tharo
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Tše tharo tše dinnyane....
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke ditiragalo dife tša bohlokwa mo kanegelong?
 - b Naa ke paterone efe mo kanegelong?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele).
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - ditšhwene
 - sekgorapata
 - phušula

Morumokwano goba kosa	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go fofa ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a kobo
 - b jele
 - c fofa

- d seba
- e šupa
- f lewa
- g yona
- h tsebe
- i hlaka
- j thotha

- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: **Diorangtan tše tharo**
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka gatee, o sa eme.

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO:: Nagana ka baenegwanyana ba bararo le moanegwa o mogolo wa pelompe mo kanegelong ya gago.

MOSOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko

FREIMI YA GO NGWALA:: Kanegelo ya ka e bitšwa: Tše tharo tše dinnyane...le e kgolo e mpe...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlaloša gore lehono, barutwana ba tla thala ka ka tsa bona tše tharo tše dinnyane...le moanegwa o mogolo wa pelompe.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya sethalwa sa gago, bjalo ka Ke nyaka go ba le kanegelo ya dikatsa tše tharo le mpšanyana e kgolo ya go se loke.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa Kanegelo ya ka e bitšwa: Dikatsana tše tharo le mpšanyana e kgolo ya go se loke.
- 5 Hlaloša mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le le lengwe**, bjalo ka: Kanegelo ya ka e bitšwa: Dikatsana tše tharo le mpšanyana e kgolo ya go se loke.
- 6 Phumola mohlala mo letlapeng. Hlaloša gore se e be e le fela mohlala, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša tše dingwe: Naa baenegwanyana ba gago ba bararo e tla ba bomang?Ke mang yo a tla bago a moanegwa o mogolo wa pelompe
- 2 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 3 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go botša ka baanegwa
- 4 Ba swanetše gore:: Kanegelo ya ka e bitšwa: ...Tše tharo tše dinnyanele ...e kgolo ya pelompe
- 5 Hlaloša gore barutwana ba tla thala seswantšho gomme ba ngwale dikakanyo tša bona!

GO NGWALA

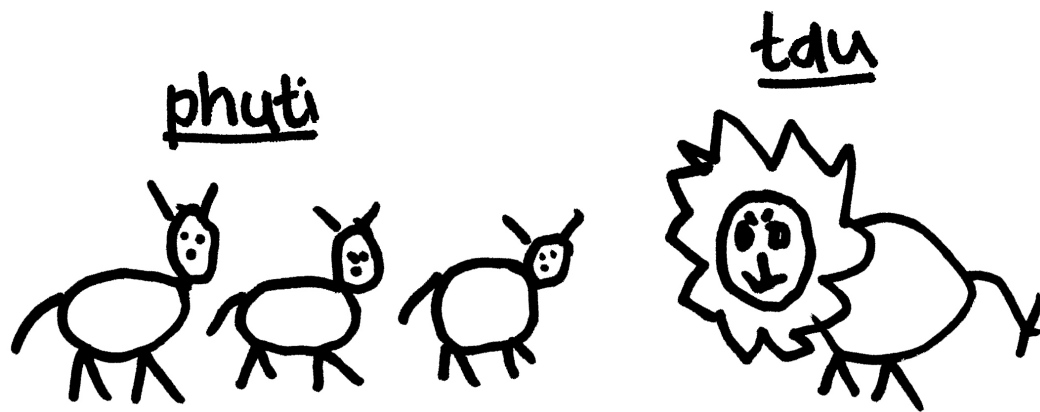
- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše di kopana.**
- 3 Kgotela barutwana go go botša ka dingwalwa tša bona.

- 4 Thuša barutwana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA O BOLELE

- 1 Ge gona le metsotso e 2 go iša go 3 e setšego, laela barutwana gore ba beye diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

*Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.*

Kanegelo nyaka ke diphuti tše
tharo tše hnyane le tau ye mpe.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go ikgotšha medumo le mantšu

GO IKGOPOTŠA MEDUMO

- 1 Bitša modumo o emiša papetlakgadima, dira se ka medumo ka moka yeo e akareditšego mo kotareng ye: /k/ /j/ /t/ /f/ /g/ /s/ /š/ /h/ /w/ /y/ /ts/ /hl/ /lw/ /tl/ /sw/ /kg/ /th/ /oo/
- 2 Emiša dipapetlakgadima ka go di fapantšha gomme o botšiše barutwana ba go fapana go bala medumo.
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša medumo letlapeng.
- 4 Kgotšha barutwana ba mmalwa go tla go bopa mantšu letlapeng.
- 5 Ke moka, kgotšha barutwana go bopa le go ngwala mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago ka dipukung tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgotšha maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 Wena o wiša wulu.

 Ke bona thupa ya

 go thapa.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la pele**MAANO A TEKATLHALOGANYO: DIRA DIKGOKAGANO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Diorangtan tše tharo</u></p> <p>Kgale kgale, kua sehlakahlakeng sa Borneo, go be go na le lapa la diorangutan. Dilori tša matipane di be di kgora sethokgwa di bjala dihlare tša kofi, gomme madulo a tšona a be a fokotšega tšatši ka tšatši.</p> <p>Ka manyami Mma Orangutan o ile a tsamaiša bana ba gagwe ba bararo.</p> <p>'Le kgethe magae a lena ka hlokomela! Le swanetše go bolokega gore le se tshwenye ke dilori tše kgolo tša matipane tše di senyago dithokgwa tša rena, ' gwa realo Mma Orangutan ka mahlo a go tlala megokgo.</p>	<p>Ke kgona go hlama kgokaganyo ya sengwalwa se go sa Dikolobjana tše tharo, ka lebaka la gore mathomong a dikanegetlo tše, bana ba mothomo ba bararo ba tlogela magae.</p>
<p>Diorangutan tše nnyane tše tharo tša thoma go kadiela go phatša dihlare tše bego di šetše, di sega di ntše di bapala tseleng. Go se go ye kae orangutan e nnyane ya lapa. Ya ema mafelelong a sethokgwa – fa pele ga mo go kgorilwego.</p> <p>'Ke tla dula fa, ' a realo.</p> <p>'Eupša mo ga se bokgole bjo lekanego!' gwa realo mogolle, 'ge o ka dula mo, lori e kgolo ya matipane e tla tšwelela ya senya legae la gago!'</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go <i>Dikolobjana tše tharo</i>, ke kgona go phopholetša gore ntlo e tlo senywa – bjale ka ntlo ya kolobjana ya mathomo.</p>
<p>Diorangutan tše dingwe tše pedi tša tšwela pele goo sepela mo go kgorilweng. Go be go se dihlare tša meriti mo di ka kadielago. Di be di kwa go fiša e bile di nyamile.</p> <p>'Ke swere ke tlala kudu!' gwa realo orangutan ya bobedi. Ka nako yeo, a bona tšhemo ya dipanana.</p> <p>'Ke tla dula mo, moo go nago le dipanana tše ntši tša go jewa! Ke kwa go fiša kudu e bile ke swere ke tlala ga ke kgone go tšwela pele!' a realo.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go <i>Dikolobjana tše tharo</i>, ke kgona go phopholetša gore ntlo ye e tlo senywa – bjale ka ntlo ya kolobjana ya bobedi.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Eupša go na le dilori tše ntši tša matipane mo tšhemong ya dipanana!' gwa realo orangutan ya boraro. 'Ga go a bolokega!'</p> <p>Eupša orangutan ya bobedi ga se ya fa temošo ya mogolle šedi.</p>	
<p>Orangutan ya boraro ya sepela sebaka go fihlela e hwetša sethokgwa se sebotse sa go tlala. Ya bala leswao le rego 'Semenggoh Wildlife Preserve.'</p> <p>'Go tla loka mo!' a realo. 'Dilori tša matipane ga di a dumelelwa mo!'</p> <p>Maoto a gagwe a be a le bohloko ka go sepela matšatši a mantši, eupša o tsebile gore go be go swanela.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go <i>Dikolobjana tše tharo</i>, ke kgona go phopholetša gore ntlo ye e ka se senywe – ka lebaka la gore orangutan ya boraro e na le hlokomelo, bjale ka kolobjana ya boraro.</p>
<p>Mesong ya letšatši le latelago, orangutan ya mathomo ya tsoga go na le mašata a go tlwaelega a dilori tše mpe tše dikgolo tša matipane. A lebelela ge dihlare mo tikologong di kgorometšwa gomme di wela fase. Mafelelong, matipane ya fihla sehlang sa yona.</p> <p>'Orangutan e nnyane, etšwa sehlang seo!' matipane a fa taelo.</p> <p>'Nka se ke! Le go ka! Leka fela o tla bona!' orangutan e nnyane ya goelela.</p> <p>'Gona ke tla otlela ka phušula ke senya legae la gago!' gwa lemoša matipane. O ile a kgorometša gatee ka maatla gomme a wišetša sehlang fase. Orangutan e nnyane ya kitima go hwetša kgaetšedi.</p>	<p>Kgokaganyo ya ka e nthuša go phopholetša gabotse. Ntlo ya orangutan ya pele e ile ya senywa – bjale ka ya kolobjana ya mathomo.</p>
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa, mrago ga difihlolo tše monate tša dipanana, orangutan ya mathomo le ya bobedi tša kwa modumo o tlwaelegilego wa lori e kgolo e mpe ya matipane. Mafelelong ma tipane a fihla sehlang sa bona.</p> <p>'Diorangutan tše nnyane, etšwang sehlang seo!' matipane a fa taelo.</p> <p>'Re ka se ke! Le go ka! Leka fela o tla bona!' diorangutan tše nnyane tša goelela.</p> <p>'Gona ke tla otlela ka phušula ka senya legae la lena!' gwa lemoša matipane.</p> <p>O ile a kgorometša gatee ka maatla a wišetša sehlang fase. Diorangutan tša kitima go hwetša mogolle.</p>	<p>Gape, kgokaganyo ya ka e nthuša go phopholetša gabotse. Ntlo ya orangutan ya bobedi e ile ya senywa – bjale ka ya kolobjana ya bobedi.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga dikgwedi tše mmalwa, mesong morago ga go kadiela le go bapala dihlareng, diorangutan tše nnyane tše tharo tša kwa modumo wa go tlwaelega wa lori e kgolo e mpe ya matipane.</p> <p>‘Eupša dilori tva matipane ga di a dumelwa mo polokegong!’ gwa realo orangutan ya boraro. Diorangutan tše tharo tša kadiela go ya legoreng la mollwane go bona gore go direga eng. Gona fao lori e kgolo ya matipane e be e leka go tsena ka gare.</p>	
<p>‘Diorangutan tše nnyane, etšwang sehlareng seo!’ matipane a fa taelo.</p> <p>‘Re ka se ke! Le go ka!’ Leka fela o tla bona!’ diorangutan tše nnyane tša goelela.</p> <p>‘Gona ke tla otlela ka phušula ka senya legae la lena!’ gwa lemoša matipane.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go Dikolobjana tše tharo, ke kgona go phopholetša gore diorangutan tše tharo di tla bolokega – ka lebaka la gore ntlo ya boraro e ka se senywe.</p>
<p>Eupša ge matipane a thoma go otlela, sehlopha sa batho sa tšwelela se swere ditšhupetšo. Se ile sae ma legoreng.</p> <p>‘Sepela! Tloga mo polokegong!’ ba goelela ba opela, go fihla matipane a gapeletšega go sepela.</p>	<p>Kgoaganyo ya ka e nthušetše go dira phopholetšo ya maleba. Mo dikanegelong tše, ntlo ya boraro e be e tiile go fetišiša. E be e ka se senywe gabonolo. Dikanegelo tše di a swana.</p>
<p>Diorangutan tše nnyane tše tharo tša phela monate mo polokegong ya diphoofolo ya Semenggoh. Di ile tša holofela gore legae la tšona le leswa le tla phela le se na dilori tša matipane go ya go ile.</p>	<p>Dikanegelong tše pedi tše, baanegwa ba phela gabotse go ya go ile.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa moanegwa o mogolo o mob emo kanegelong ke mang?</p>	<p>Ke Matipane o mogolo o mobe.</p>
<p>Naa baanegwa ba bannyane ba bararo ke bomang?</p>	<p>Ke diorangutan tše tharo tše nnyane.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa kanegelo ye e swana bjang le Dikolobjana tše tharo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Go na le baanegwa ba bararo ba bannyane dikanegelong tše. • Go na le moanegwa o mobe dikanegelong tše. • Moanegwa o mobe o senya dintlo tše pedi tša mathomo. • Moanegwa o mobe ga a senye ntlo ya boraro mo dikanegelong tše.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

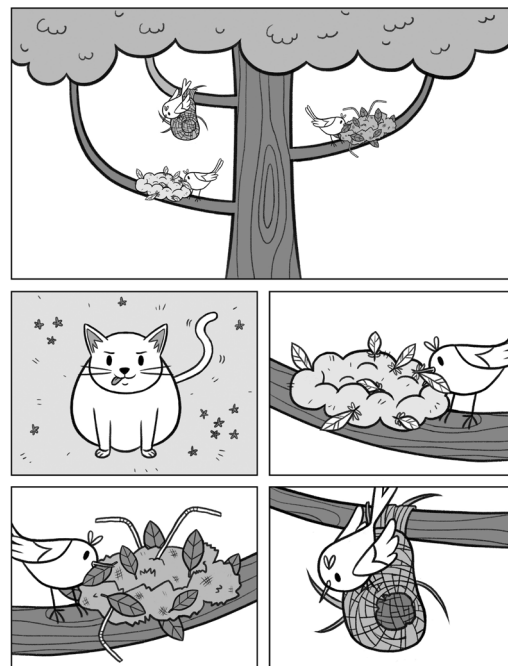
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - bodulo
 - hunyela
 - go tloša

Morumokwano goba koša	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go fofa ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

BOKGONI BA GO ANEGA (BEKE YA PELE YA TABAKGOLO)

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go ikgopotša mantšu

GO IKGOPOTŠA MANTŠU

- 1 Lokiša dipapetlakgadima tša mantšu a ditumatlhaka. .
- 2 Emiša lentšu le lengwe le le lengwe gomme o kgopele barutwana ba go fapana gore ba le bale.
- 3 Ge morutwana a palelwa ke go bitša lentšu, mo thuše go bitša medumo ka moka ya lentšu leo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgopotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

O swele ka leswiswing.

Hlapi e hlapa ka mehla.

LENANEO LEO LE FAPANEGO LA MONGWALO

Modumo/medumo: _____

Mantšu: _____

Go ngwala:

Metsotso e 30

Beakanya le go rulaganya

SEHLOGO: Nagana ka dintlo tša baangwanyana ba gago ba bararo

MOŠOMO: Thala seswantšho gomme o tlaleletše ka lefoko.

FREIMI YA GO NGWALA Tše dinnyane...di dirile dintlo tša bona ka ..., ..., le ...

TŠHUPETŠO

- 1 Hlalosa gore lehono, barutwana ba tla thala ka ka dintlo tšeo baanegwanyana ba bona ba tlogo go di dira.
- 2 Šomiša **tšhupetšo** go bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 3 Botša barutwana kakanyo ya gago ya sethalwa sa gago, bjalo ka: Dikatsana e kaba ntlo ya boletiana, dintlo tša . Dikatsa di ka aga ntlo ya tsona ka sekipha sa kgale, mapai, le mesamelo.
- 4 Šomiša **tšhupetšo** go thala seswantšho sa dintlonyana.
- 5 Hlalosa mantšu ao o tlogo go a ngwala. **Thala mothaladi wa lentšu le lengwe le lengwe,** bjalo ka: Dikatsana di agile ntlo ya tšona ka sekipha sa kgale , mapai le mesamelo.
- 6 Phumula mohlala wa gago mo letlapeng. Hlaloša gore se ke mohlala fela, eupša barutwana ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona.

DITAELO TŠA BOMOLOMO

- 1 Gopodišiša mantšu ka didirišwa tsa dintlo le barutwana
- 2 Ngwala mantšu mo letlapeng, bjalo ka: Naa ke didirišwa dife tšeo baanegwanyana ba gago ba tla di šomišago go aga ntlo??
- 3 Laela barutwana go **nagana pele ba ngwala.**
- 4 Bitša barutwana ba 2 go iša go ba 3 go go ka didirišwa tšeo ba di kgethilego.
- 5 Ba swanetše gore:: Baanegwa ba tla aga ba šomiša...
- 6 Hlaloša gore barutwana ba tla thala le go tlatša sešupo diswantšhong tša bona!

GO NGWALA

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Ge barutwana ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše **dikonferense tše dinnyane.**
- 3 Kgopela barutwana go go botsa ka dingwalwa tša bona.
- 4 Thuša bana go tlatša sešupo.
- 5 Hlohleletša barutwana.

SOKOLOGA GOMME O BOLELE

- 1 Ge go setše metsotso e 2 go iša go e 3, laela barutwana go bea diphensele tša bona.
- 2 Laela barutwana gore ba **sokologe gomme ba bolele** le wa mphato ka dithalwa tša bona.

Kgomaretša dingwalwa **tekano ya mahlo a** barutwana ka phaphošing. Se se thuša barutwana go rerišana ka tabakgolo.

Diphuti tše nnyane di agile ntlo ya
tšona ka mabjang, dikota le matlakala.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena. .
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go kgaogantšha le go kopanya

KE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **wena; yena**
- 2 Bitša lentšu: **wena**
- 3 Kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /w/ - /e/ - /n/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /w/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /n/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **wena**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /we/ - /na/ = **wena**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **yena**

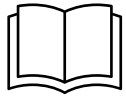
RE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **tseba; tsebe**
- 2 Bitša lentšu: **tseba**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /ts/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /b/
- 6 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /ts/ - /e/ - /b/ - /a/
- 8 Ngwala lentšu: **tseba**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo tša lentšu mmogo le wena: /tse/ - /ba/ = **tseba**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **tsebe**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Go bala lekgetlo la bobedi

MAANO A GO BALA: DIRA DIKGOKAGANO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Diorangtan tše tharo</u></p> <p>Kgale kgale, kua sehlakahlakeng sa Borneo, go be go na le lapa la diorangutan. Dilori tša matipane di be di kgora sethokgwa di bjala dihlare tša kofi, gomme madulo a tšona a be a fokotšega tšatši ka tšatši.</p> <p>Ka manyami Mma Orangutan o ile a tsamaiša bana ba gagwe ba bararo.</p> <p>'Le kgethe magae a lena ka hlokomela! Le swanetše go bolokega gore le se tshwenye ke dilori tše kgolo tša matipane tše di senyago dithokgwa tša rena, ' gwa realo Mma Orangutan ka mahlo a go tlala megokgo.</p>	<p>Ke kgona go hlama kgokaganyo! Kanegelong ya <i>Dikolobjana tše tharo</i> go be go na le phiri e kgolo e mpe. Kanegelong ye go na le dilori tša matipane tše kgolo tše mpe. Dikanegelo ka bobedi di na le baanegwa be babe – eupša ba a fapana.</p>
<p>Diorangutan tše nnyane tše tharo tša thoma go kadiela go phatša dihlare tše bego di šetše, di sega di ntše di bapala tseleng. Go se go ye kae orangutan e nnyane ya lapa. Ya ema mafelelong a sethokgwa – fa pele ga mo go kgorilwego.</p> <p>'Ke tla dula fa, ' a realo.</p> <p>'Eupša mo ga se bokgole bjo lekanego!' gwa realo mogolle, 'ge o ka dula mo, lori e kgolo ya matipane e tla tšwelela ya senya legae la gago!'</p>	<p>Kanegelong ya <i>Dikolobjana tše tharo</i> baanegwa ba agile dintlo tša bona, eupša go ye diorangutan di hwetša magae a tšona mo dihlareng. Ka moka ba nyaka magae, eupša magae a bona a a fapana.</p>
<p>Diorangutan tše dingwe tše pedi tša tšwela pele goo sepela mo go kgorilweng. Go be go se dihlare tša meriti mo di ka kadielago. Di be di kwa go fiša e bile di nyamile.</p> <p>'Ke swere ke tlala kudu!' gwa realo orangutan ya bobedi. Ka nako yeo, a bona tšhemo ya dipanana.</p> <p>'Ke tla dula mo, moo go nago le dipanana tše ntši tša go jewa! Ke kwa go fiša kudu e bile ke swere ke tlala ga ke kgone go tšwela pele!' a realo.</p> <p>'Eupša go na le dilori tše ntši tša matipane mo tšhemong ya dipanana!' gwa realo orangutan ya boraro. 'Ga go a bolokega!'</p> <p>Eupša orangutan ya bobedi ga se ya fa temošo ya mogolle šedi.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go <i>Dikolobjana tše tharo</i>, ke tšhogela orangutan ya bobedi, ka lebaka la gore ke tseba gore ntlo ya yona e tlo senywa.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Orangutan ya boraro ya sepela sebaka go fihlela e hwetša sethokgwa se sebotse sa go tlala. Ya bala leswao le rego 'Semenggoh Wildlife Preserve.'</p> <p>'Go tla loka mo!' a realo. 'Dilori tša matipane ga di a dumelelwa mo!'</p> <p>Maoto a gagwe a be a le bohloko ka go sepela matšatši a mantši, eupša o tsebile gore go be go swanela.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go Dikolobjana tše tharo, ke ba le boitshepo go sephetho sa orangutan ya boraro, ka lebaka la gore ngwana wa boraro o ba le hlokomelo. Ntlo ya gagwe e ka se senywe.</p>
<p>Mesong ya letšatši le latelago, orangutan ya mathomo ya tsoga go na le mašata a go tlwaelega a dilori tše mpe tše dikgolo tša matipane. A lebelela ge dihlare mo tikologong di kgorometšwa gomme di wela fase. Mafelelong, matipane ya fihla sehlang sa yona.</p> <p>'Orangutan e nnyane, etšwa sehlang seo! matipane a fa taelo.</p> <p>'Nka se ke! Le go ka! Leka fela o tla bona!' orangutan e nnyane ya goelela.</p> <p>'Gona ke tla otlela ka phušula ke senya legae la gago!' gwa lemoša matipane. O ile a kgorometša gatee ka maatla gomme a wišetša sehlang fase. Orangutan e nnyane ya kitima go hwetša kgaetšedi.</p>	<p>Le ge dikonegelo ka bobedi di na le baanegwa ba bampe, hlohleletšo ya go senya dintlo e a fapana. Phiri e mpe e be e nyaka go ja dikolobjana, mola matipane a nyaka go senya dihlare.</p>
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa, morago ga difihlolo tše monate tša dipanana, orangutan ya mathomo le ya bobedi tša kwa modumo o tlwaelegilego wa lori e kgolo e mpe ya matipane. Mafelelong matipane a fihla sehlang sa bona.</p> <p>'Diorangutan tše nnyane, etšwang sehlang seo! matipane a fa taelo.</p> <p>'Re ka se ke! Le go ka! Leka fela o tla bona!' diorangutan tše nnyane tša goelela.</p> <p>'Gona ke tla otlela ka phušula ka senya legae la lena!' gwa lemoša matipane.</p> <p>O ile a kgorometša gatee ka maatla a wišetša sehlang fase. Diorangutan tša kitima go hwetša mogolle.</p>	<p>Aowi! Ke duma eke leano le ka fetoga gore ntlo ya orangutan ya bobedi e bolokege.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga dikgwedi tše mmalwa, mesong morago ga go kadiela le go bapala dihlareng, diorangutan tše nnyane tše tharo tša kwa modumo wa go tlwaelega wa lori e kgolo e mpe ya matipane.</p> <p>'Eupša dilori tva matipane ga di a dumelelwa mo polokegong!' gwa realo orangutan ya boraro. Diorangutan tše tharo tša kadiela go ya legoreng la mollwane go bona gore go direga eng. Gona fao lori e kgolo ya matipane e be e leka go tsena ka gare.</p>	<p>Ge ke hlama kgokaganyo go Dikolobjana tše tharo, ga ke tshwenyeye kudu, ka lebaka la gore ke ba le boitshepo bja gore diorangutan do tla bolokega legae la boraro.</p>
<p>'Diorangutan tše nnyane, etšwang sehlangeng seo!' matipane a fa taelo.</p> <p>'Re ka se ke! Le go ka!' Leka fela o tla bona!' diorangutan tše nnyane tša goelela.</p> <p>'Gona ke tla otlela ka phušula ka senya legae la lena!' gwa lemoša matipane.</p>	
<p>Eupša ge matipane a thoma go otlela, sehlopha sa batho sa tšwelela se swere ditšhupetšo. Se ile sae ma legoreng.</p> <p>'Sepela! Tloga mo polokegong!' ba goelela ba opela, go fihla matipane a gapeletšega go sepela.</p>	<p>Thaka banna! Mo kanegelong ye go na le batho ba ba thušago go šireletša diorangutan. Se se fapana le kanegelo ya dikolobjana.</p>
<p>Diorangutan tše nnyane tše tharo tša phela monate mo polokegong ya diphoofolo ya Semenggoh. Di ile tša holofela gore legae la tšona le leswa le tla phela le se na dilori tša matipane go ya go ile.</p>	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa diorangutan di ile tša tšea sephetho sa go dula kae?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orangutan ya mathomo e ile ya tšea sephetho sa go dula mafelelong a sekgwa. • Ya bobedi e ile ya tšea sephetho sa go dula tšhemong ya dipanana. • Ya boraro e ile ya tšea sephetho sa go dula Semenggoh Wildlife Preserve.
<p>Ke ka lebaka la eng diorangutan di sa age dintlo bjale ka dikolobe?</p>	<p>Ka lebaka la gore diorangutan di dula dihlareng – ga di hloke dintlo.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa kanegelo ye e fapana bjang le Dikobjana tše tharo?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lefelo le a fapana. • Baanegwa ba a fapana. • Ditlabakelo tša dintlo di fapana. • Mokgwa wo baanegwa ba babe ba senyago dintlo o a fapana. • Bj. bj.

Sehlopha sa go bala ka go hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlaloša **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlaloša **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro tša go bolela

Metsotso e 15

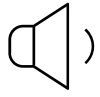
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Dira, Hlalosa o Bolele).
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Go boloka
 - pobolo
 - nyako

Morumokwano goba koša	Ditiro
<i>Nonyane tše tharo, godimo ga mohlare</i>	<i>Dira taetša ye ekego o emiša diphego, o emiše le menwana ye meraro</i>
<i>Ye nngwe ya re, "Monna ka molaba"</i>	<i>Dira taetšo ya go šupa</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re fofeng"</i>	<i>Dira taetšo ya go foja ka matsogo</i>
<i>Ye nngwe ya re, "A re mo tšhabe rena, a re mo tšhabe"</i>	<i>Dira taetšo ya go gana ka magetla</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 Kanegelo e tshwana le ya dikolobjana tse tharo ka gobane...
 Kanegelo ye e fapana le ya dikolobjana tse tharo ka gobane...
 Ke e ratile ...bokaone ka gobane...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go hwetša mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

k	j	t
e	n	l
g	s	š
m	a	i
w	y	ts
tl	o	u

LAETŠA

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go bala ka go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO GO AKERETŠA/ GO DIRA DIKGOKAGANO

KAKARETŠO YA BOMOLOMO YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore barutwana ba tla bolela ka selo se sengwe seo ba se ratilego ka kanegelo:
Diorangtan tše tharo
- 2 Ba tla bolela gape ka go dira dikgokagano tseo ba kgonago go *Dikolobjana tše tharo*.
- 3 Šomiša **tšhupetšo** go laetša barutwana gore ba be bjang lefoko/mafoko a 2 a kakaretšo ka seo **ba se ratago** le do dira dikgokagano, bjalo: **Ke ratile** batho ba tlile ba thuša tšhwenyana ge ba e bona ka gare ga Preserve. Se se fapane le *Dikolobjana tše tharo*. **E fela**, ke kgona go dira dikgokagano tša dikanegelo ka gobane dikolobjana ka moka ga tsona le tšhwene di be di bolokegile mafelelong ge kanegelo e fela.
- 4 Tswarela diswantšho go tswa Pukung e kgolo. Laela barutwana go lebelela diswantšho o nagane ka seo se diragetšego
- 5 Kgopela barutwana ba 2–3 go nagana ka seo ba se ratago le kgokagano le kanegelo ka dikakanyo tsa bona le ba mphato. Thuša barutwana go hlama le go feleletša mafoko
- 6 Laela barutwana go nagana ka seo ba se ratago le go dira di kgokagano le kanegelo ya *Dikolobjana tše tharo*.
- 7 Hlalosa gomme o phošolle diphošo tša go tswela kgafetšakgafetša.
- 8 Laela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (*Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!*)

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 10**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke. Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantsu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o se ke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

